

ქართული სიტყვიერება

პროგრამის ხელმძღვანელი: ზაზა აბზიანიძე
მთავარი რედაქტორი: ეთერ ინწკირველი

პაოლო იაშვილი

(1894-1937)

თბილისი — 2011

UDC (უკ) 821.353.1-1+821.353.1-3+821.353.1-6
ი-295

„საოჯახო ბიბლიოთეკა“

ISSN 2233-3053

ISBN 978-9941-425-37-0

პაოლო იაშვილი

პაოლო იაშვილის უმცროსმა მეგობარმა გიორგი ლეონიძემ, რომელმაც „მზიური პაოლო“ უწოდა თავის თანამოსანგრეს, მისი ასეთი პორტრეტი დაგვიტოვა: „ნაღმიანი სიტყვის პოეტი, გაბედული მხატვარი, ვაჟკაცური ხმის პატრონი, პატრიოტი, დაუდგრომელი, ლალი, გულითადი, მეგობრობაშიც გულუხვი, ოპტიმისტი, სიცოცხლის სტიქიით აღსავსე, ამხანაგებისათვის და სხებისთვისაც „გაჭირვების ტალკევი“, ახოვანი, ლამაზი, შავგვრემანი, ბრინჯაოსავეთ ჩამოსხმული, რიხიანი, ალერსიანი ადამიანი, რომელსაც უყვარდა სიცოცხლე, სიხარული, სამშობლო, ბავშვები...“ თუ ყოველივე ზემოთქმულს მივუმატებთ: თავბრუდამხვევი მიჯნური, უბადლო თამადა და მონადირე, პირველობას ჩვეული, მაგრამ ამპარტავნობას მოკლებული, — შეგვიძლია ვთქვათ, რომ ზოგადად უკვე მოვინიშნეთ პაოლო იაშვილის პორტრეტი.

ახლა მისი ბიოგრაფიისა და შემოქმედების წიაღში ჩაღრმავება მოგვიწევს, — იქ, სადაც პაოლოს ხასიათის „მზიური“ საწყისი მისივე ტრაგედიის მიზეზი ხდება.

თავის მეგობარ-თანამოკალმეთა უმრავლესობისაგან განსხვავებით, პაოლოს უღრუბლო ბავშვობა ჰქონდა და გაჭირვება არ უგრძენია: იგი 1892 წლის 29 ივნისს დაიბადა შეძლებული არგვეთელი პროვიზორის — ჯიბრაილ იაშვილის ოჯახში და მერეც, უკვე დაეაჟაკებულს, ხშირად, მისივე თქმით — „ჯიბოს ჯიბით“ გაჰქონდა თავი.

სად უნდა სწავლობდეს არგვეთაში დაბადებული ოჯახის შვილი, თუ არ ქუთაისის გიმნაზიაში? რალა თქმა უნდა, პაოლოც აქ სწავლობდა, მაგრამ არცთუ დიდხანს, რადგან დიდი სიბეჯითე და მასწავლებელთადმი მონივნება არ გამოუჩენია. გიმნაზიიდან გარიცხული პაოლო მშობლებმა ქუთაისს განარიდეს და სწავლა-განათლება მან უკვე ანაპაში დაასრულა, შავი ზღვის პირად. მისი შემდგომი მარშრუტის თვალმიდევნება კიდევ უფრო შორს გადაგვანაცვლებს — პარიზში. აქ პაოლო 1913 წლის შემოდგო-

მაზე ჩავიდა სამხატვრო განათლების მისაღებად. სწავლა-განათლებისა რა მოგახსენოთ, მაგრამ პარიზის ბოჰემურ ცხოვრებას იგი ხარბად დაეწაფა: პაოლოს არც კი სჯეროდა, რომ დადიოდა იმ ქუჩებსა და სანაპიროებზე, იჯდა იმ კაფეებსა და რესტორნებში, რომელთაც ჯერ კიდევ აჩნდათ მისი სათაყვანებელი ბოდლერის, რემბოს, ვერლენის, მალარმეს ნაკვალევი...

თავის ავტობიოგრაფიულ მოთხრობაში „ფერადი ბუშტები“ პაოლო მოგვითხრობს ამ ბოჰემური პერიოდის ერთ ეპიზოდზე, როდესაც მას, გიიომ აპოლინერსა და ილია ერენბურგს, რალაც ახირების გამო, კაფე „როტონდაში“ სავახშმოდ წამოუსხიათ ათი მათხოვარი (ინიციატივა, საფიქრებელია, პაოლოს ეკუთვნოდა, რადგან მათხოვრებისა და შეშლილებისადმი რალაც გამძაფრებული ინტერესი სჩვეოდა — გავიხსენოთ თუნდაც იმავე „ფერად ბუშტებში“ ჩახატული პროზაული ეტიუდი — „ლეონტი კაჩერგა“). „როტონდაში“ ლიტერატორების სამეულს შემოუერთდა მექსიკელი მხატვარი დიეგო რივერა ვილაც მეცენატთან ერთად, რომელიც „ნამუსზე შეაგდეს“ და ვახშამი დააკვეთინეს. „მათხოვრები, პოეტები და მხატვრები მეცენატის სტუმრები ვიყავით“, — ღიმილით გაიხსენებს შემდგომ პაოლო.

ეს, რალა თქმა უნდა, შემთხვევითი ეპიზოდია, მაგრამ, ვგონებ, სიმბოლური, რადგან პაოლოს მთელ ცხოვრებას გასდევს მეგობრობა შესანიშნავ პოეტებთან და მხატვრებთან და, იმავდროულად, მათთან ერთად, უკვე სულით ლატაკების გვერდიგვერდ ჯდომა საზეიმო სხდომებსა თუ ბანკეტებზე და სასმისების დაცლა იმ „მეცენატების“ საამებლად, რომელნიც პარიზელი „კოლეგისაგან“ განსხვავებით, სასტიკ საზღაურს გადაახდევინებენ თავის ზეატაცებულ სტუმრებს...

სანამ პარიზის ბოჰემა „ბოროტების ყვავილებს“ ყნოსავდა, პირველი მსოფლიო ომი დაიწყო. პაოლომ გაცლა ამჯობინა და 1915 წლის დამდეგს ქუთაისს დაბრუნდა. არაფერი ჩამოუტანია — ბარგი გზაში დაკარგა. აი, თვითონ კი სავსე იყო ახალი შთაბეჭდილებებით, იმედებითა და გეგმებით. აკი წერდა შემდგომში ვალერიან გაფრინდაშვილი: „სიმბოლიზმის თეორია პარიზის კაფეებში დაიბადა“.

1915 წელს ქუთაისში (რომელიც ჯერ კიდევ ითვლებოდა საქართველოს „ლიტერატურულ დედაქალაქად“) საფუძველი ჩაეყარა ქართულ სიმბოლისტურ სკოლას: ინიციატორისა და ლიდერის როლი პაოლოს ჰქონდა ნაკისრები, თეორეტიკოსისა — ვალერიან გაფრინდაშვილს: მათ გარშემო შემოკრებილთაც — ტიციან ტაბიძეს, კოლაუ ნადირაძეს, შალვა კარმელს, სანდრო ცირეკიძეს, ივანე ყიფიანს უკვე გადაედგათ პირველი ნაბიჯები ლიტერატურაში — ან გაზეთ „მეგობარში“ ჰქონდათ რამე გამოქვეყნებული, ან — „კოლხიდაში“... ჟურნალ-გაზეთები მრავლად იყო და ლექსისა თუ მოთხრობის გამოქვეყნება სირთულეს არ წარმოადგენდა. მაგრამ სიმბოლიზმის იდეით ატაცებული ჭაბუკები, რაღა თქმა უნდა, საკუთარ ჟურნალზე ოცნებობდნენ და ამ ჟურნალის გამოცემაც ისევ და ისევ პაოლომ ითავა.

მომდევნო წელს გამოცემულ ჟურნალს, ისევე როგორც სიმბოლისტი პოეტების ახლად დაარსებულ გაერთიანებას „ცისფერი ყანწები“ ერქვა. რატომ მაინცდამაინც „ცისფერი ყანწები“?! აქ უნდა მოვიხმოთ მოგონება პაოლოს იმდროინდელი მუზისა, რომელსაც ეძღვნება მისი ცნობილი სონეტი — „ელენე დარიანს“ და რომელიც ზოგიერთ ლიტერატორსაც კი კარგა ხანს არარსებული პერსონაჟი ეგონა. სინამდვილეში კი „ელენე დარიანი“ ყოვლად რეალური (და წარმტაცი) არსება გახლდათ — ელენე ბაქრაძე, ახლობელთათვის — ელლი, იმხანად უკვე ბერიშვილისა, მაგრამ, ამისდა მიუხედავად, გამომწვევი გაბედულებით მიბრუნებული ყმანვილქალობის დროინდელ გატაცებას პაოლოთი. „სუფრას და ჭურჭელსაც მთვარის შუქზე მოედო ისეთი საზღაპრო ნაზი, ლურჯი ფერი, ისეთი სინყნარე სუფევდა ბუნებაში, რომ მშვენიერებას ზიარებული თუ უზიარებელი ყველა წუთით გაჩუმდა. თითქოს უსმენდა სამყაროს სიდიადეს, — იგონებდა ელენე ბერიშვილი პაოლოსთან და მის მეგობრებთან ერთად გატარებულ 1915 წლის ზაფხულის საღამოს სავანეში, — ჩვენმა დიასახლისმა პატარა თეთრი ყანწები მოიტანა. პაოლომ აავსო ყანწი და ასწია მაღლა. ცისფრად გამოეყო ჰაერში თეთრი ღვინით ავსებული ყანწი, რადგან მე სხვას არაფერს ვაკეთებდი,

ვუმზერდი პაოლოს, თვალში მომხვდა იგი და წყნარად წარმოვთქვი: „ცისფერი ყანწი!“ პაოლოც დააკვირდა და უეცრად წამოიძახა: „ევრიკა, ელლი, ცისფერი ყანწი!“ მერე ზეზე წამოდგა, მთვარის შუქს შეუშვირა ყანწი და იმეორებდა: „ცისფერი ყანწი, ცისფერი ყანწი“.

ახალგამოცემული ჟურნალის წინათქმა (რალა თქმა უნდა, პაოლოს დაწერილი) საესე იყო იმ ამბიციითა და თვითდაჯერებით, რომლითაც ყოველი ახალი თაობა ცდილობს მზის ქვეშ „კუთვნილი“ ადგილი დაიმკვიდროს:

„საქართველოს მგოსნებს,

ყველა მეოცნებეს,

ქართველ ხალხს!

ისმინეთ ყველამ ჩვენი ქადაგება!

მრავლის სასიკედილოდ გავჩნდით ჩვენ ბინძურ მზით გამთბარ ქვეყანაში, სადაც ხალხმა დაჰკარგა შვენება სითამამისა. საქართველოს ლანდურ არსებას მოვევლინეთ ჩვენ ახალი სხივმოსილობით და ოცნებადაკარგულ ხალხს ვასწავლით განწმენდილ გზას მომავლის ცისფერ ტაძრისაკენ. საყვარელმა ნიმუშებმა ასწიეს ფარდა ჩვენი სცენისა და ვგალობთ ოქროთი შემოსილი განახლების აქტიორები უსხივო ხალხის წინაშე. პირველთქმა ჩვენი არის შხამური, იგი ადუღებულ ფოლადივით დასწავს თქვენს გულს, უწმინდესი ხელოვანის მტერნო, თქვენ, ვისაც არ გწამთ ხელოვანის მეფობა და მისი მაღალი ტახტის წინაშე არ აღიარებთ სამუდამო ქვეშევრდომობას...”

ცამეტმა „ცისფერყანწელმა“ ერთი რამ წამდვილად მოახერხა — ქუთაისელ თანამოქალაქეებს უმფოთველი ძილი დაუფრთხო. ამ მხრივ, ძალზე ნიშანდობლივია ელენე ბაქრაძისათვის მიწერილი წერილი ბიძამისის, იაზონ ბაქრაძისა, რომელიც აღშფოთებულია „ელენე დარიანის“ ფსევდონიმით გამოქვეყნებული ლექსებით. მაგრამ მისი წერილის მიზანი მხოლოდ „ქუთათური საზოგადოების“ აზრის გადმოცემა არ უნდა იყოს; წერილის ავტორმა იცის, მისი ძმისშვილი ჩუმ-ჩუმად ლექსებს რომ წერს, სიმბოლისტებთან რომ მეგობრობს და ეჭვი ღრღნის — ეს „დარი-

ანი“ ჩვენი ელლი ხომ არ არისო?! ვგონებ, სწორედ ეს ეჭვი ასზრდოებს მის „მორალურ“ და „ესთეტიკურ“ შეგონებათა პათოსს: „როგორც იცი, გაზეთ ‘მეგობარში’ დაიბეჭდა რამდენიმე ლექსი ელენე დარიანისა. ამ ლექსების შესახებ ჩემი აზრი შენ უკვე იცი, — სწერს იაზონ ბაქრაძე თავის „თავქარიან“ ადრესატს, — მათ მე ვაკრიტიკებ მხოლოდ ხელოვნების მხრით და ვამბობ, რომ როცა ლირიკული ლექსი გამოხატავს არა ავტორის სულიერ განცდას, სულიერ მღელვარებას, სიხარულსა და ტანჯვას, არამედ ხორციელ ყოველდღიურ განცდას, რომელიც ბოლოს და ბოლოს ყოველი ადამიანისათვის ერთგვარია და არავისთვის ეს განცდა არც უცნობს, არც საიდუმლოს რასმე არ წარმოადგენს... (წავიკითხე მაგ. ლექსი, რომელიც თავდება სიტყვებით: „გამთბარი კატა“). ამ ლექსებს ქუთათურმა საზოგადოებამ... შეხედეს მხოლოდ იმ თვალსაზრისით, რომ ასეთი ლექსები სქესობრივად რყვნის ხალხსო და დიდი უკმაყოფილება გაისმოდა „მეგობრის“ წინააღმდეგ. ამის შემდეგ გამოსცეს ცალკე კრებული „ცისფერი ყანები“, რომელშიც ზოგიერთ გვარიან ლექსებთან ზემოხსენებულიასთანა ლექსებიც იყო დაბეჭდილი და ამის გარდა, „მანიფესტი“ პაოლოსი. ამან ხალხი კიდევ უფრო ააღელვა...”

მოდით, გადავიკითხოთ, რამ ააღელვა ასე ქუთაისელი მკითხველი:

მაგიუებს სითბო! ვერ ვიგუე ფარჩის საბანი.

ჩემიდან.

უკანასკნელი მოვიხსენი ტანსაფარავი,
დადუმებულ მხრებს ელანდება შეხება ნელი,
სავენბო გზებზე სიბნელეა, არ სჩანს
დამეძინება... გათავდება ზანტი ზმორება

და დამშვიდდება ჩემი მკერდი ჯერ ხელუხლები;
ძილში ჩემს მუცელს ვილაც ვაჟი ეამბორება

და ვნებისაგან ილუნება ჩემი მუხლები.
მზის აყვავება გამომტაცებს მწველ ადამიანს,
(ჩემს შეყვარებას მწუხარება კვლავ მოემატა!)
და დაღონებულს, ვაჟის კოცნას, კოცნას ნამიანს,
ვარდისფერ ენით მომაგონებს გამთბარი კატა.

ისე მგონია, XX საუკუნის ქართულ პოეზიაში ცოტაა ამგვარი
ეროტიზმით გამსჭვალული ლექსი...

თუ გავიხსენებთ, რომ სულ რაღაც ნახევარი საუკუნით ადრე,
1857 წელს, პარიზის სისხლის სამართლის პალატის დადგე-
ნილებით „უხეში და ზნეობის შეურაცხმყოფელი რეალიზმისათ-
ვის“ დაჯარიმდა შარლ ბოდლერი (ცნობისათვის ვერდიქტი
„ბოროტების ყვავილების“ თაობაზე თითქმის სიტყვასიტყ-
ვით იმეორებდა „მაღამ ბოვარისათვის“ გამოტანილ განაჩენს),
მანცადადამინც არ უნდა გაგიკვირდეთ კდემამოსილ ქუთაისელ-
თა აღშფოთება.

ისე, იაზონ ბაქრაძეს კიდევ დიდხანს რომ ეცოცხლა და პაო-
ლოს პირველი წიგნის გამოცემას მოსწრებოდა (პოეტის სი-
ცოცხლეში მისი არცერთი წიგნი არ გამოცემულა და მხოლოდ
რეაბილიტაციის შემდეგ, 1955 წელს გამოქვეყნდა შალვა დემეტ-
რაძის შედგენილი კრებული), შვებით ამოისუნთქავდა, როცა
გაიგებდა, რომ ესოდენ „მაკომპრომენტირებელი“ ლექსები
პაოლო იაშვილს ეკუთვნის და არა მის სათაყვანებელ ელლის!

917 წლიდან იწყება „პოეტების დიდი გადმოსახლება“
ქუთაისიდან თბილისში. „პაოლო იაშვილი პირველად ვნახე
თბილისში 1917 წლის პირველ თვეებში, — იგონებდა გიორგი
ლეონიძე, — ქუთაისში უკვე გამოსული იყო „ცისფერი ყანნები“
და ახლა, მისი მონაწილენი თბილისის სწევოდნენ დასაპყრობად.
მახსოვს მათი პირველი საღამო კონსერვატორიის დარბაზში:
ქართულ ქულაჯაში გამოწყობილ ორატორს წყლის მაგივრად
ღვინით საგსე გრაფინი ედგა, რომელსაც ხანდახან მიმართავდა
ხოლმე სიტყვის დროს.

ჩვენს წინ იდგა ლამაზი, შავგვრემანი, რიხიანი ვაჟკაცი, რო-

მელიც გაბედულებით იპყრიდა დარბაზს, ეს იყო პაოლო იაშვილი“.

ქუთაისელი თანამოქალაქეებით მოხიბლული გიორგი ლეონიძე მალე დაუმეგობრდა მათ. შემდგომ ამ წრეს შეემატნენ სანდრო შანშიაშვილი და გრიგოლ რობაქიძე, რომელიც ცოტა ხანში ქართველ სიმბოლისტთა აღიარებულ მეტრად იქცა.

ერთი წამით კვლავ ქუთაისში დავბრუნდეთ და წარმოვიდგინოთ, როგორი გამოთქმით კითხულობს 19 წლის პაოლო (რომელიც, ამასთანავე, ჩინებული დეკლამატორიცაა) თავის პირველ გამოქვეყნებულ ლექსს „ღმერთო, ღმერთო...“:

ცრემლის ცხარე ნაკადული, გულში სევდა ჩაქარგული,
უიმედო სიყვარული – არ მშორდება, სულ თან დამდეხს...
სულის ლტოლვა სწრაფად ქრება,

ჩემი ვარდი ნორჩად ჭკნება...

ვაგლახ!.. რაღა მეშველება?

ვინ მომისპობს მწამლავ დარდებს...

ბედო, რისთვის გამაწამე? გული ვერსად დავიამე...

ირგვლივ მეფობს ბნელი ღამე,

— არსად მოჩანს შუქი მზისა...

ძილი ეტრფის ჩემს ქვეყანას

— და სიკვდილიც გალობს ნანას...

ხელთ უპყრია შავ სატანას საიდუმლო სიცოცხლისა!

ქუთაისის გაზეთ „კოლხიდაში“ 1911 წელს დასტამბული, უფროსი თაობის პოეტების ეს მოწაფური მიბაძვა, რამდენიმე წლის შემდეგ, „თბილისის დასაპყრობად“ ჩამოსულ პაოლოს უკვე თვითონ აღარ მოსწონს, მაგრამ მოდერნიზმით გატაცებული, ერთი უკიდურესობიდან მეორეში გადადის და რუსი თანამოქალაქეების მსგავსად, ლამობს „თანამედროვეობის გემიდან“ მთელი ქართული პოეტური კლასიკა წყალში გადაუშვას. ერთადერთი გამონაკლისი – ვაჟა-ფშაველას! გაზეთ „ბახტრიონში“ გამოქვეყნებულ ესსეში „პოეტი საქართველოში“ პაოლო წერდა:

„ჩვენ საუკუნეს შერჩევა ბახტრიონის დევი, გველისმჭამელი ვაჟა-ფშაველა, დაუბერებელი მოახლე ლაშარის გორის და დიდხანს დააფეთებს თავისი ველური აბჯარის ხმაურობით, პოეზიის წვრილფეხა ნუკალებს.

ქართველმა ხალხმა არ იცის არც ღრმა სიყვარული, არც ღრმა სიძულვილი. პირველიც და მეორეც მასში თეატრალურია, ეს ინტელექტის სისუსტის ბრალია; უფრო კი ანალიზის უქონლობის“.

რაც შეეხება პაოლოს დასკვნას, რომ „ქართველებმა არც ღრმა სიყვარული, არც ღრმა სიძულვილი არ ვიცითო“, — აქ, ვგონებ, მეორე ნაწილი არაა სიმართლეს მოკლებული, ხოლო პაოლოსა და მისი მეგობრების ბიოგრაფიები, სამწუხაროდ, სწორედ ამ თეზის მეტყველ ილუსტრაციად აღიქმება.

ამგვარი განზოგადებანი ყოველთვის სარისკოა, მაგრამ, გავხედავ და ვიტყვი, რომ იქ, სადაც ჰედონისტური საწყისი ბატონობს — სიცოცხლით ტკობას დანატრებული, ზეატაცებული, — არანაირ „ღრმა სიძულვილზე“ (ანუ — მოძალადის სამუდამო მტრად აღქმაზე და ცხოვრების მიზნად მასთან ანგარიშსწორების დასახებაზე) ლაპარაკი არ შეიძლება. მტრობა და სიძულვილი იმ სულიერ დისკომფორტს ქმნის, რომელსაც ასერიგად ვერ ეგუება ქართველი კაცი (თუ თემის ადამიანი, მისი სურვილის მიუხედავად, მაინცადამაინც სისხლის აღებას არ ავალდებულებს). ყოფა-ცხოვრებაში ეს საშური თვისებაა, აი, ეროვნულ ცნობიერებაში კი, რა მოგახსენოთ: ცოტა მოიძებნება ერი, რომლის რჩეულ პოეტებს დამპყრობთა მიმართ თუნდაც თავშეკავებული მორჩილების ნაცვლად („ძალა აღმართს ხნავს!“) ესოდენი ენთუზიაზმი გამოეჩინოთ, როგორც პაოლოსა და მის მეგობრებს 1921 წლის თებერვალში.

გერონტი ქიქოძეს მეხსიერება არ ღალატობდა, როცა იგონებდა: „როდესაც 1921 წლის 25 თებერვალს თბილისში წითელი არმიის ნაწილები შემოვიდნენ, პაოლო იაშვილმა მათ იმპროვიზებული სიტყვით მიმართა თვითმმართველობის ბალკონიდან. დიდი ყურადღება დაიმსახურა აგრეთვე მისმა სიტყვებმა, წარმოთქმულმა კრემლის პოლიტიკურ ბანკეტზე“. იმავე, 1921

წელს „ნამომღერებელი“ ექსპრომტი „ახალ საქართველოს“ და შემდგომ, უკვე მთელი წყება პაოლოს ლექსებისა — ბელადებზე და სოციალისტურ მშენებლობაზე, მიუხედავად მისი სათუთი გულის კარნახისა, მიუხედავად 1924 წელს დახვერტილი ძმისა, სწორედ ამ „ეროვნული სიძულვილის“ დეფიცით აიხსნება, „გულის კარნახს“ ახშობს სწრაფვა ცხოვრების ავანსცენისაკენ, ლიდერობისაკენ, ზეიმისაკენ, პოეტებს თითმქის არ უნდათ დაიჯერონ, რომ საქართველოს დამოუკიდებლობის ხანმოკლე ზეიმი დამთავრდა და თუ დიდად საამაყო არ იყო მათი მეგობრობა მენშევიკური მთავრობის მინისტრებთან („პოეტისა და ხელისუფალის“ მარადიული შეუთავსებლობის გათვალისწინებით), ახლა, „წითელ რუსეთს დაძმობილებულ“ საქართველოში, — ლაციცი წითელ კომისრებთან და სუფრაზე ჯდომა ჩინოსან ჩეკისტებთან, — ისეთ ფატალურად მცდარ გათვლაზეა აგებული, რომ გამორიცხულია, ცუდად არ დამთავრდეს...

პაოლოს „სათუთი გული“ ვახსენე. მისი ერთი, ნაკლებადცნობილი ლექსი, საშუალებას გვაძლევს ამ გულის სიღრმეში ჩავიხედოთ და იქ დაგმანული მარტოობა და ტკივილი დავინახოთ:

უფალო! უსმინე შავარდენს,
მის ხელით გიგზავნი ბარათს,
მიშველე ღორებში ჩავარდნილს,
ღორებში დარჩენილს მარად.
როგორც რომ ბურვაკი პალოზე
მინდორში ბანარით აბია,
მარტო ვარ, უფალო, დალოცე
მეღორე ცრემლების ყლაპია!
უფალო! მომეცი სამხარი
ძალღივით ამოსულს ცაზე,
და შენი პერანგი ნახმარი
ჩამაცვი ცოდვიან ტანზე.
მომეცი ბავშვებში ჩარევის

და მათთან თამაშის ნება.
უფალო! შენს გარდა არავის
არა აქვს ამის უფლება.
ფიქრები სამწყემსო ღორებზე
ყოველდღე ცრემლებით მსჯიდა.
უფალო, გალავნის ყორეზე
დამნიშნე ბელურა ჩიტად.

„მელორის ლოცვა“ 1933 წელსაა დაწერილი. ამ დროისათვის პაოლო „ბელურა ჩიტის“ ნაცვლად, იმდროინდელი „პარლამენტის“ – „ცაკის“ (ანუ – „ცენტრალური აღმასრულებელი კომიტეტის“) წევრადაა „დანიშნული“, ხელისუფალთაგან მიღებული და ნაფერებია. მისი ცხოვრების ხილული გეზი სოციალისტურ აღმშენებლობთა მარშრუტებით უფროა წარმართული, ვინემ მუზის ფაქიზი ხელით — ხან სამგორის ველზეა გაჭრილი და იქ სარწყავი სისტემის გეგმებს ადგენს, ხან კოლხეთის ჭაობის ამოშრობაზე ზრუნავს, ხან მუშახელი ჩამოჰყავს რიონჰესის მშენებლობისათვის...

მაგრამ, იმავდროულად, პაოლო კარგად ხედავს, როგორ ნელინელ აჩენს ხელისუფლება თავის კლანჭებს, როგორ ნელინელ ეთხოვებიან პოეტები თავიანთ ილუზორულ იდეალებს და როგორ ნელინელ ამწყვდევს მათ ცხოვრება თავის სასტიკ ხაფანგში... ახლა კი შეეძლო, გაემეორებინა თავისი პირველი ლექსის უიმედო დასასრული: „ხელთ უპყრია შავ სატანას საიდუმლო სიცოცხლისა!“

და მაინც, პაოლოს ცხოვრების სტიქია — ზეიმია! თვითონ პაოლო ამ ზეიმის რეჟისორიც გახლდათ და მთავარი მოქმედი პირიც. ნინო ტაბიძე, „ცისფერყანწილების“ უსაყვარლესი რძალი, მათი „კოლომბინა“, იხსენებდა თბილისის კონსერვატორიაში გამართული ერთი პოეტური საღამოს გაგრძელებას: „საღამოს შემდეგ ქუჩაში გამოვედით. ფული არც ერთს არ გვექონდა და აბა სად უნდა წავსულიყავით?! პაოლომ ცხელ-ცხელი ქართული პური და მუავე კიტრი იყიდა. შუა პროსპექტზე გაზეთი

გავშალეთ და ვახშამს შევექეცით. მთელი ღამე ასე ვიჯექით, ხმამაღლა ვკითხულობდით ლექსებს. ამვლელ-გამომვლელები ჩერდებოდნენ და გაკვირვებული გვისმენდნენ“. ცხადია, რომ უსმენდნენ, — ეს იმპროვიზირებული „პერფორმანსი“ ქვეცნობიერად მაინც ხომ მაყურებელზეა გათვლილი. პაოლოს თანდაყოლილი არტისტიზმი ყოფით მიზანსცენებსაც კი რაღაც რომანტიკულ ელფერს ანიჭებს. იმავე წინო ტაბიძეს აღწერილი აქვს ასეთი ეპიზოდი: „...ჭლექი შემეყარა. ტიცციანი ძალიან შემფოთებული იყო და ექიმები დამახვია. პაოლო ნემსის ყუნწში ძვრებოდა, ოღონდ რითიმე ესიამოვნებინა ტიცციანისთვის: ზღვა ყვავილები მოჰქონდა, ჩემთან ერთად სვამდა წამლებს, როცა მე გავჯიუტდებოდი, ჩემთან ერთად იკეთებდა ნემსებს. შემცბარი ტიცციანი კი იჯდა და ხმას არ იღებდა“.

მეგობრობა — პაოლოს უსათუთეს თვისებათა გამჟღავნების ასპარეზია. მისი ლექსების ძირითადი ადრესატებიც ხომ მისი მეგობრები იყვნენ — ტიცციან ტაბიძე, კოლაუ ნადირაძე, ვალერიან გაფრინდაშვილი, გიორგი ლეონიძე, ალი არსენიშვილი, სანდრო ცირეკიძე, პავლე ინგოროყვა, გრიგოლ რობაქიძე (რასაც მუქარით წამოაძახებენ კიდეც 1937 წელს!); უფროსთაგან კი ნიკო ლორთქიფანიძეს ეთაყვანებოდა და უძღვნა კიდეც ერთი გაურანდავი, მაგრამ გულშიჩამწვდომი ლექსი:

ხარ მოელვარე, ვით სატევარი,
ემორჩილები მზეს და იადონს,
მომეცი ნება, როგორც მწევარი
ლექსი გაჩუქო ბუნებით ბატონს.

საზოგადოდ, ამ „გაურანდავობის“, გერონტი ქიქოძის თქმით — „დაუდევარი კალმის“ კვალი პაოლოს ლექსების დიდ ნაწილს ამჩნევია. არც შეიძლებოდა, არ დამჩნეოდა. ერთ თავის ლექსში კი წერდა, რომ მისი პარნასი — სანერი მაგიდაა, მაგრამ, სინამდვილეში მისი პარნასი სხვა მაგიდა იყო — სტუმრებითა და ჟრიამულით სავსე. აქ ბრწყინავდა პაოლო თავისი განუმეორებელი

სადლეგრძელოებითა და ექსპრომტებით, იუმორითა და ნატიფი კომპლიმენტებით, მისტიფიკაციებითა და შარჟებით (სხვათაშორის, მშვენივრად ხატავდა). ამ ჟრიაშულსა და ხმაურში მაინც წერდა ამა თუ იმ სადღეისო თემით ნაკარნახევ ლექსს, მაგრამ ის უხილავი არსება, მუზას რომ ვუნოდებთ, პოეტებთან, ეტყობა, სწორედ მაშინ მოდის, როდესაც ისინი სხვათაგან განრიდებულნი, მარტოობის სიჩუმეში ელოდებიან მის გამოცხადებას...

შესაძლოა, პაოლო ამ მხრივ გამონაკლისი იყო. აქ ვალერიან გაფრინდაშვილის ერთ ჩანახატს მოვიხმობ: „...პაოლო იაშვილი „ქიმერიონში“ ზის. ტუჩებს ისწორებს ენით. ის უფრო ხშირად დღე სწერს თავის ლექსებს, როდესაც ადუღებულია ჰაერი. წერის დროს ისწორებს ამხანაგებს და მას არ სჭირდება მარტოობა იმისათვის, რომ დასწეროს „წერილი დედას“... შეიძლება გენიოსია, შეიძლება უბრალო მოშაირეა. ხმაურს არ ერიდება და უყვარს პოეტის სახელი, როგორც კეთილშობილური ღერბი. ლამაზი რითმები მოწყენილი აქვს, მაგრამ დაუღალავი აქტიორია...“

და მაინც, ისე მგონია, რომ თავისი საუკეთესო სტრიქონები პაოლოს შინ, საწერ მაგიდასთან აქვს დანერგილი:

ჯერ სიყვარული ასე ფართო და ასე მთელი
მე არ მიგრძენია — და ის სიბრძნე დამბუდებია,
მოშვერილი ვარ შენზე გულით და როგორ გელი —
თვალეები ამის უკეთესი საბუთებია.

— ასე იწყება მისი ერთ-ერთი ყველაზე ცნობილი ლექსი. დაბოლოს:

ნუ ჩაგაფიქრა ჭირვეული ჭორის ხროებმა,
ჩემთვის სიჩუმე ღამეში რომ მოიზანტება
საშინელია, როგორც ომის მოახლოება,
საშინელია, როგორც ჩემთვის ტყეიის მზადება.

სიმბოლისტ პოეტებს უყვარდათ სიკვდილთან „შეთამაშება“

(ის, რასაც ფსიქოლოგები „არლეკინის კომპლექსს“ უწოდებენ), მაგრამ „ლირიკული მისამართების“ ავტორის ამ მონოლოგში ისეთი სულიერი შესფოთება ჩანს, ისეთი შიში საკუთარ თავთან მარტო დარჩენისა და ხვალინდელი დღის, რომ ძნელია ყოველივე ეს მხოლოდ სიმბოლისტურ ტრადიციას და „არლეკინის კომპლექსს“ მივანეროთ.

„ლირიკული მისამართებიდან“ 1933 წლითაა დათარიღებული: ამ დროისათვის ელენე დარიანი ანუ ელენე ბაქრაძე უკვე გამქრალია პაოლოს თვალსაწიერიდან. იგი მეორეჯერაა გათხოვილი — ამჯერად ბრწყინვალე იურისტზე, შალვა ქართველიშვილზე, ივანე მაჩაბლის ვაჟზე (ცნობისათვის: შალვა ქართველიშვილიც 1937 წელს ემსხვერპლა!). ელლის „გაქრობაში“ პაოლოს ქორწინებამაც ითამაშა თავისი როლი და „კოლომბინა“-ნინო ტაბიძემაც, რომელიც „ცისფერყანწელთათვის“ ეჭვმიუტანელი ავტორიტეტი იყო და მრავალ დრამატულ სიტუაციათა უხილავი დირიჟორი.

ერთ-ერთ პირველს, სწორედ ნინო ტაბიძეს გააცნო პაოლომ თავისი საცოლე — თამარ სერებრიაკოვა, ილიას ასული. ნინო ტაბიძე ასე იგონებდა ამ წარდგენას „ხელოვნების სასახლის“ (ახლანდელი მწერალთა კავშირის) აივანზე: „...პაოლო შემოვიდა — მაღალი, ლამაზი, მხიარული თან ჰაეროვანი ფაფუკი, დიდებული, გაშლილთმიანი ქალიშვილი შემოჰყვა, მართლაც მზეთუნახავი გახლდათ... მაშინვე მომეწონა“. დედის ხიბლი გამოჰყვა იაშვილების ქალიშვილს — მედეას.

იმხანად ტიცციანიც და პაოლოც სწორედ ამ „ხელოვნების სასახლეში“ ცხოვრობდნენ. შემდეგლა გადავიდა პაოლო საცხოვრებლად ჯაფარიძის ქუჩაზე. რამდენიმე ხანში იაშვილებს შეეწირება მოუხდათ, რადგან პაოლომ კოლაუ ნადირაძე და მისი ახალი ცოლი — ნინა მიხაილოვა შეიკედლა.

ღმერთო, რამდენი ლხინი და რამდენი ცრემლი ახსოვდათ ამ სახლის კედლებს ჯაფარიძის ქუჩაზე: უკვე წამოზრდილი მედეა, პაოლოზე მოგონებებისა და მისდამი მიწერილი წერილების კითხვისას, უთუოდ ფიქრობდა — მაინც ისეთი რა მაგ-

ნეტიზმი ჰქონდა ამ არგვეთელი პროვიზორის ბიჭს, რომ ერთი ნახვით აჯადოებდა ადამიანებს. ვინ არ იყო მათ რიცხვში: ნიკო ლორთქიფანიძე და ოვანეს თუმანიანი, კოტე მარჯანიშვილი და ვლადიმერ მაიაკოვსკი, კონსტანტინე ბალმონტი და ანდრეი ბელი, ბორის პასტერნაკი და სერგეი ესენინი, ელიშე ჩარენცი და ავეტიქ ისააკიანი...

თუკი წერილებზეა ლაპარაკი, ისიც წარმოვიდგინოთ, რამდენი ცრემლი დაედვრებოდა მედეასათვის გადასაცემად დატოვებულ, პაოლოს უკანასკნელ, გამოსათხოვარ ბარათს: „არავის დააბრალო ჩემი სიკვდილი. გაიზრდები, დაუფიქრდები ჩემს ბედს და დარწმუნდები, რომ ჩემი სიკვდილი სჯობდა, შენ უფრო უბედური იქნებოდი, რომ მე დღეს თავი არ მომეკლა. გიყვარდეს დედა და ყველა ჩემი ახლობელი, ისინი არ დაგტოვებენ არცერთი წუთით, და რამდენიმედ მაინც გაგიადვილებენ ობლობას“.

1937 წლის 22 ივლისის მზიან დილას პაოლოს მონადირე ძაღლს, „სამგორს“ ვერაფრით ვერ გაეგო, რატომ მიდის მისი პატრონი სანადიროდ ასე მალულად, რატომ ახვევს გაზეთში ორლულიან თოფს და რატომ არ მიჰყავს თან თავისი ერთგული მეგობარი. პაოლოს გარდა, ქვეყნად არავინ არ იცოდა, რომ ამ უკანასკნელ ნადირობისას, მონადირეც თავად იყო და სამიზნეც. იქვე, შორიახლოს, მწერალთა სასახლეში — კედელთან მიმწყვდეული და გადარჩენის შანსს მოკლებული... ამ ამაყმა კაცმა თვითონვე გამოუტანა განაჩენი თავის თავს, რაღაც ვერ აპატიო... არც ის ინდომა, უკანასკნელ წუთს ჩეკისტურ ჩექმებქვეშ გართხმული წოლილიყო და თავსწამომდგარ ჯალათებს მოაკლო სიამოვნება უპირატესობის გრძნობით მისთვის ზემოდან ეცქირათ.

არაა გასაკვირი, რომ თაობათა მეხსიერებაში მისი ცხოვრებაც და მისი სიკვდილიც ერთ ტრაგიკულად ლამაზ მითად გარდაისახა...

ზაზა აბზიანიძე

გაზაფხული

ჩუმად გამოჩნდა აივნის კართან
და ყვავილები მოფინა ხეებს,
მზით გაალული პატარა კალთა
გადააფარა სუსხიან ტყეებს.
ცეცხლანთებული როცა მოკეცა
ელვების ფარჩა და გაქრა ნამსვე,
ცისარტყელებით მოქარგა ზეცა
ჭექა-ქუხილის სიმღერით სავსე.
ველზე ყვავილთა ზვირთებში ვუმზერ
როდესაც დილამ გაჰფანტა ნისლი,
ანთებულ ცისკრის ლურჯ აბრეშუმზე
იისფერ სხივებს შორიდან ისვრის.
ჩუმად გამოჩნდა აივნის კართან
და ყვავილები მოჰფინა ხეებს,
მზით გაალული პატარა კალთა
გადააფარა სუსხიან ტყეებს.

ღმერთო, ღმერთო!

ცრემლის ცხარე ნაკადული,
გულში სევდა ჩაქარგული,
უიმედო სიყვარული – არ მშორდება,
სულ თან დამდეხს...
სულის ლტოლვა სწრაფად ქრება,
ჩემი ვარდი ნორჩად ჭკნება...
ვაგლახ!... რაღა მეშველება?
ვინ მომისპობს მწამლავ დარდებს...

ბედო, რისთვის გამანამე? –
გული ვერსად დავიამე...
ირგვლივ მეფობს ბნელი ღამე, –
არსად მოჩანს შუქი მზისა...
ძილი ეტრფის ჩემს ქვეყანას
და სიკვდილიც გალობს ნანას...
ხელთ უპყრია შავ სატანას
საიდუმლო სიცოცხლისა!

1911 წ.

ძეორეს

ჩვენ სუყველას დავცილდებით,
ველის ვარდებს მივაშურებთ.
ჩვენ ამ ნადიმს რას დავეძებთ,
სხვების ლხენას რას ვუყურებთ?

ჩვენთვის ლხენა გაუმართავს
ყვავილებით ნაქარგ მდელის,
მაშ წავიდეთ! ნულარ უცდი,
• ნულარ უცდი სადღეგრძელოს.

ვარდი ამბობს: ჩემთან მოვლენ,
იასამანს გული სტკივა,
შროშანა პირს ილამაზებს,
ბალახს ლხენით ცრემლი სცვივა.

ყველას ვნახავთ! და ვასწავლით,
თუ რა არის ტრფობის წესი;
მე მსურს, ყველამ გაიგონოს
შეყვარებულ მგოსნის ლექსი.

მზე მოკედება ერთი წუთით,
ერთი წუთით დაიძინებს;
ნაცვლად ვარსკვლავს გამოგზავნის,
ის ცის ფსკერზე გაიცინებს.

ამ დროს კოცნით ღანვს დაგიწვავ,
გადავაქცევ მზიან ვნებად;
უხმოდ წავალთ წყლის ნაპირას
მყუდრო ბინის მისაგნებად.

და რაც რომ ჩემს სიჭაბუკეს
შერჩენია კიდეც ვნება,
შენს თეთრ სხეულს, ჩემო სატრფო,
ცეცხლის ალად მოედება...

ჩვენ სუყველას დავცილდებით,
ველის ვარდებს მივაშურებთ
ჩვენ ამ ნადიმს რას დავეძებთ,
ჩვენ ამ ლხენას რას ვუყურებთ.

1913 წ.

ზარის ხმა ქარში

ნანი ნაუ ნანი, ნაუ ნანი ნინა...
შორს სადღაცა ყვავილს ბუჩქქვეშ მიეძინა...
ქარმა ცვრიან ბალახს ველზე ჩაურბინა,
ცვარი ბალახს მოსწყდა, სევდით დაიგმინა,
ქარში ზარის ხმა იძახის...
ნაუ ნანი ნინა!..

ნუ იტირებ, ია, ზარი ნუ გაშინებს:
ქარი წავა მთებში, მკლავზე დაიძინებს...
ბალახი ხვალ დილით მზის სხივს გაუცინებს.

ნანი ნაუ ნანი, ნაუ ნანი ნანა...
ეს ვილასი კვნესა ქარმა მოიტანა!
სადღაც ბერი მოკვდა... ქრისტე დაჰგმო, განა,
ცოდვა ჩაიდინა, ველარ შეინანა?!
ზარი უფრო კვნესის:
ნაუ ნანი ნანა...

ქვეყნის ცოდვებს, ქვეყნის კვნესას,
ქვეყნის სირცხვილს, ქვეყნის ჭორებს
ქარი ხელში ათამაშებს,
მოატარებს მთებს და გორებს,
ცოდვილ მიწას არ აშორებს.

ნაუ... ნანი... ნაუ, ნინი! ნაუ ნინა...
მთების იქით ოქროს სხივმა გაიბზინა.
წყარომ თავის მკერდზე ვერცხლი დაიფინა...
მეზარემ ცივ ქვაზე სანწყლად დაიძინა.
შეწყდა ზარის კვნესა:
ნაუ... ნა... ა... ნ... ი... ნი... ნა...

1913 წ.

წითელი დღე

წითელ დღეს სხივმა წითელმა გააპო მღვიმის კედელი,
კუბოდან ქრისტე წამოდგა, ქრისტე სიმათლის

მჭედელი!

და ყველას, ვისაც თვალთაგან სდიოდა ცრემლთა
ღვარები,

გოლგოთის სიომ გადასცა ქრისტესგან დანაბარები: –

„მინამეთ!.. თქვენთვის ვიტანჯე ხორცით წამებით
ჯვარზედა,

და სული თქვენ დაგიტოვეთ იმედით ქვეყანაზედა“.

... აღდგომას წითლად შეღებილს მეც მიტომ

ვენაცვალები,

რომ დღეს პირველად მანახვა სევდამ შემშრალი
თვალები...

1913 წ.

სამეგრელოს ასულს

მე ყველასათვის მსურს სიხარული,

ხალისი, ლხინი, ბედნიერება!

ლხინში იზრდება და იფურჩქნება

ყოვლად ძლიერი მშვენიერება.

და სამეგრელოს ტურფა ასულსა

ვუსურვებ მხოლოდ მზიურ ხალისსა.

ვიცი, რომ ლხენა არი სურვილი

და მისწრაფება ყველა ქალისა.

1914 წ.

მეფის ქორწილი

ტრიოლეტები

I

ქორწილი ხარობს და სხივოსნობს მეფე ძვირფასი,
ფირუზის თასი ქარვისფერი ღვინით აივსო;
მეფემ დედოფალს მიაწოდა მეფური თასი.
ქორწილი ხარობს და სხივოსნობს მეფე ძვირფასი.
ტახტის გარშემო ქალწულების გრძნეული დასი
უმღერის მეფეს: „მოგვილოცავს დღე სამაისო!“
ქორწილი ხარობს და სხივოსნობს მეფე ძვირფასი,
ფირუზის თასი ქარვისფერი ღვინით აივსო.

II

ანათებს დარბაზს ვეზირების ტანსაცმელები,
ცეცხლისფრად ელავს ლალის ფარჩა და ოქრომკედი,
ვერცხლის სურებში სჩქეფს ღვინო და სხვა სასმელები.
ანათებს დარბაზს ვეზირების ტანსაცმელები...
... და დაღალულან დედოფალის თეთრი ხელები,
დედოფლის სახე ფერმკრთალია, ვით ნისლში გედი.
ანათებს დარბაზს ვეზირების ტანსაცმელები,
ცეცხლისფრად ელავს ლალის ფარჩა და ოქრომკედი.

III

მოსწყინდა მეფეს ეს ნადიმი და სილამაზე,
დედოფლის ტახტზე ცისფერ ვარდებს შლიან მხეველები.
დილის სხივებმა გაიხარეს მტრედისფერ ცაზე...
მოსწყინდა მეფეს ეს ნადიმი და სილამაზე,
ამშვენებს რიჟრაჟს დედოფალის თეთრი სინაზე,
მეფე დედოფალს ეუბნება: „შემოგველები“.

მოსწყინდა მეფეს ეს ნადიმი და სილამაზე,
დედოფლის ტახტზე ცისფერ ვარდებს შლიან მხეველები.

IV

სეფე დარბაზში მზის სხივების ცეცხლი ანთია,
ალარ არიან თეთრ დარბაზში ტურფა ქალები;
ფერმკრთალ დედოფალს მეფემ მოხსნა ფარჩის მანტია...
სეფე დარბაზში მზის სხივების ცეცხლი ანთია,
მეფის თვალები ორი შავი ბრილიანტია,
ვნებით დედოფალს ულამდება ბნელი თვალები.
სეფე დარბაზში მზის სხივების ცეცხლი ანთია,
ალარ არიან თეთრ დარბაზში ტურფა ქალები.

1915 წ.

ქ. ქუთაისი

ოცნების სალამოები

ლანდი სიცივეში

წვიმა და წვიმა, ცივი ველი, გამხდარი ლანდი.
ვინ არი ლანდი?.. გზა სად არი?.. გამხდარ ლანდს სცივა,
უნდოდა ბინა... გაციებულს დააგვიანდა,
გაყინულ კვნესით დიდხანს ივლის და ვერსად მივა.

სიკვდილი მოდის... სად მიდიხარ, ან სად იყავი?
დახეულ თვალებს ძილი უნდა, ახლოა ბინდი.
მგლოვიარე გუნდს ყვავებისას დასცილდა ყვავი,
მწუხარო მგზავრო, ღამე ნახე და აქვითინდი.

არ იცის ქარმა, ვის წაუღოს ველის ამბავი,
არ იცის წვიმამ, ვის კარებთან იტიროს მწარედ,
მგზავრის ძონძებში, ცივ ღამეში გათბება ყვავი,
მშვიდობა ყველას, ვინც ზამთარში მოკვდება გარეთ!

1915 წ.

ვალერიან გაფრინდაშვილს

სონეტი

მაგ თვალთა ცქერას უხარია მწველი სახე მზის,
შენ გსურს, ინამო ბროლში თქმული სიტყვების ძალა;
მძინარ მიდამოს მწუხრის ჩადრი ჩამოეცალა,
და გაჩნდა მხარე გამარჯვების და განახლების.

ლალის კოშკები, სიდიადე ზღაპრულ სახლების,
რაც გვანამებდა, ყველაფერი მზემ გამოცვალა;
შენ პოეზიის სამსახური აიღე ვალად,
და მეც მომესმა ხმა ძვირფასი, ხმა შეთანხმების.

ოცნებით ცხოვრობ, ოცნებაში შენი ძმა ვარ მე,
მიჰქრი უშიშრად ქედმაღალი ღამის მხედარი.
გაგიუებულ ფიქრს ოქროს სიტყვით ხიბლავს მალარმე.

არ არის შენთვის გზა ამაზე უფრო ნეტარი,
გულს აღტაცებულს სურს, მგოსანო, მარად იქროლო!..
ჩემი სონეტი შენ – ძვირფასო ძმაო და ტოლო...

1915 წ.

სონეტი ელლის

სონეტით მინდა ჩემი გრძნობა შენდამი, ელლი,
შენს სულს გადავცე... მაგონდება სოფელი შორი;
ერთმანეთს შევხვდით; ყვავილებით ხარობდა ველი;
იყავი ნაზი ისე, როგორც ტყის ნიაშორი.

მე შემეყვარდი... და მიყვარხარ... და მარად გელი,
მე მინდა შენი სიახლოვე, შენი ამბორი;
შენთვის ვოცნებობ მე სონეტით მაღიღებელი,
და შენით, ელლი, ანთებული მზის თანასწორი.

ყვავილებია ჩემ გარშემო!.. მაისი მინდა...
ჩემო ბალებო, აყვავილდით, იმხიარულეთ!..
გაზაფხულის დღე, შეხვედრის დღე ხომ დაგვიბრუნდა?..

იცხოვროს ყველამ სიხალისით და სიყვარულით,
და ამ ბუნების მე მანამდე ვარ გადამკიდე,
სანამ იმედი დამპირდება, რომ გნახავ კიდევ!

1915 წ.

კონსტანტინე ბალმონტს

ნითელი რაშებით მზის სხივი დღეს მოდის,
დღეს მსურს, მას ესმოდეს:
გულში სიხარულის ხმაა დაფარული,
ბალმონტს ჩვენი ვარდი, ბალმონტს ჩვენი ქება,
ჩვენი სიყვარული.

დაუდგამთ ფერიებს დილა სიცილისა:
ყვავილი დილისა
მომღერალს მხარტვეს ნამით დაცვარული,
მგოსანს უგალობეს: შენ ჩვენი სინაზე, ჩვენი სიყვარული.

მგოსანმა ძლიერის ჰანგებით ადიდა შოთა და თამარი.
დღეს ის ჩვენთან არი,
დღეს ჩვენთან სხივოსნობს მზის მადიდებელი,
ცეცხლის მოხარული.
მას ჩვენი ოცნება, ჩვენი ნეტარება, ჩვენი სიყვარული.

1915 წ.

სტიროდენ

სტიროდენ ერთად ჭიანურები
და სალამური ტკბილი ხმიანი;
სულს შეცდომისთვის ნუ ემდურები,
თუ გრძნობა იპყრობს მას ვნებიანი.

ვნახე ტოლები ცეკვით მთვრალეები
უვლიდნენ წრესა ლამაზის რხევით;
— „შენ მართლა გიყვარს ჩემი თვალები?“
— „მე შენ მიყვარხარ“. — „ო! სთქვი გარკვევით!“

ბაგენი ლალის მღერდენ სიმთვრალეს,
პასუხი ალის ისმოდა ნელი.
„ჩვენ დავიღალეთ“, — „ჩვენ დიდხანს გელით“
„შენ სიდან მოხვალ?“ — „შორეულ ველით“.
„ო! მსურხარ ძლიერ! მსურს კოცნა მწველი!“

და იყო კოცნა! თავს ივინყებდნენ,
როგორც ფოთოლნი მთვარის დროს ქარში.
ხმები, ვით გველნი, ხვევნას იწყებდნენ...
მე ვგრძნობ შევენებას... ვცხოვრობ სიზმარში.

1915 წ.

* * *

პაოლო იაშვილს მომენყინა ყვითელი დანტი,
ვაქებდი შექსპირს, მაგრამ ფარდა, შექსპირს უარი,
რა ვქნა, რომ ჩემთვის ბეთხოვენი მხოლოდ ყრუ არი
და რომ ნარსულმა ვერ გადმომცა მე ანდამატი.

ვფიქრობ ლექსებით ჩქარი და ხან გველივით ზანტი,
მაგრამ ყოველთვის მირჩევნია ცეცხლის ანთება,
ჩემი ოცნების ნაპერწკლები ხალხს გავუფანტე,
და უკვდავება ცივ ხელებით მე მელანდება.

1916 წ.

ფარშავანგები ქალაქში

ქალაქში სიცხე იყო. რეტიან ფიქრებს
მზე ანვალებდა და ახრჩობდა ცხელ ნიაღვარში;
(ავია, როცა წითელ გველებს მზე შემოიკრებს
და დაიქცევა მკბენარ სისხლად ქუჩების ღარში).
ქალაქში სიცხე იყო. ეტლები ქროდნენ,
მზეს ემდუროდნენ მომეტებულ ნეტარებისთვის;
მხოლოდ კატები ქვეყნის დუღილს მზეს შეჰხაროდნენ,
რომ ინახავენ თავის ვნებას ცხელ დროებისთვის;
როგორც დამსხვრეულ შუშების მტვერი,
ისე ელავდა ლურჯი ჰაერი.
და მოძრაობდა ჩქარ ელვარებით
ხალხი, მორთული ცხელ ოღარებით.
ქარხნების ყვირილი და კვამლი ღვრია,
ქუჩებში სნეული ძაღლები ყრია;
კნავიან სახლებზე ფერადი კატები;
საყდრის გუმბათები
ცას ეშურებიან, ვით ცეცხლის ენები.
მხურვალე ცახცახით დაჰქრიან ცხენები.
მწვანე და წითელი ქოლგების ტრიალი,
სადღესასწაულო დროშების ფრიალი,
ლურჯ ხავერდიან ხეების ლანდები.
ოქროს და ძვირფასი ქვის შუშაბანდები...
სისხლისფერ გველეშაპს ბრაზი ემატება,
ქალაქში შენიშნეს ჰაერის ანთება...

* * *

მოულოდნელად, მდულარე მზის მთვრალი განგებით,
ჰაერი აყვავილდა წითელ ფარშავანგებით.
იყო მათი მოვლენა წითელი ქარტეხილი,
იყო მათი ყვირილი მხურვალედ დატეხილი.
ფრთებზე დუღდა სპილენძი და კიოდნენ ყვითელ ციდან,
თითქოს ახლა ამოსცვივდნენ გახურებულ ქვაბებიდან,
რომელშიდაც სჩქეფდა რკინა;

და ფრთებდამწვრებს ვერ ეპოვათ ვერსად ბინა;
და ელავდა მათი ტანი სისხლით,
თითქოს ვინმე მოსდევდა ფარშავანგებს მზის ხმლით.
ცხელ ჰაერის ცისფერ ხორცსა ჰგლეჯდნენ
მკაცრი ნისკარტებით
და ქალაქში მოფრენილნი გაგიჟებულ მზის დარდებით,
ქუჩებს, ოქროს მდინარეებს აკენესებდნენ ახალ შიშით –
და აივსო ეს ქალაქი ხმაურობით და სიგიჟით:
ლიწინით სცვიოდნენ ხეების ტოტები,
აინთნენ სახლები აღმურის მოდებით.
ხალხი ირეოდა კენესით და ვაებით,
ყვირილით მიჰქროდნენ ჩქარი ტრამვაები.
და ფარშავანგები ჰკიოდნენ, ჰკიოდნენ,
მაღალ სახლებიდან კატები ცვიოდნენ.
და გიჟი ცხენები ხედვა ახვეული
მოსჩანდნენ სვეტებზე მკერდგადახეული.
ოხრავდნენ ჰაერში მზისგან დევნილები,
სისხლით ატლასობდნენ ძირს ქვაფენილები.
წითელ ქარში ზართა რეკა
შემოესმა ყრუ და ჩქარი,
ყველა შიშმა გადარეკა,
მხოლოდ მკედართან მოჩანს მკედარი,
ცხელი ორთქლი, ცრემლისფერი,
მდულარე ცას ეფინება,
ჩუმად არის ყველაფერი,
ქალაქს წითლად ეძინება.
და ელვარებენ გუმბათები და ოქროს ჯვრები.
იისფერ ნისლში მდუმარებით ჩანან ველები.
ვით დაფლეთილი, სისხლისფერი, სოველი ჩვრები.
ხეებზე სხედან დაღალული მზის ფრინველები.

1916 წ.

ექსპრომტი იოსებ გრიშაშვილს

შუალამე გადაცურდა
და დრო დადგა ტურფა ძილის,
მაგრამ მაინც ისევ გვსურდა
ჩვენ მოსმენა გრიშაშვილის,
მაგრამ იგი გაუარდა
და არ ვიცი რისთვის? რაზე?
ალბათ არვინ შეუყვარდა
ამ ნადიმზე, ამ სუფრაზე.

1916 წ.

იქითური

გაიხსნა ჭიშკარი. სულო, რად იჩქარი?!
ველარ დაბრუნდები: იქ საშინელია.
ყოფნა განამდება, როცა დაღამდება,
ვერ გათამამდება, ვინც გრძნობით ნელია.
სურვილში ვერ ვკვდები, მტანჯავენ ღმერთები,
ქალების მკერდები დამშრალან, კვდებიან.
შიშით ვიხედები, გაყვითლდნენ გედები,
სნეული დედები ქრისტეს ვერ ხვდებიან.
ვეფხვების ლოთობა, ჭრელი ბოროტობა,
ჰანგების ლოდობა, კბენა თვალებისა,
კივილი მეხური, ცეკვა უხერხული,
უკმეხი ფერხული გიჟი ქალებისა.
ჭრილობის დაჩენა, შავი მზის გაჩენა,
დღე ვინ შეაჩვენა, ტყე რამ გადარია,
უფსკრული ქარდება, ვარსკვლავი ვარდება,
ცა ვერ ივარდება, ცივი ცა მკვდარია.
ყოფნა იქითური: წვიმა უნმინდური
ქორწილი ბინდური, ყვირილი მაყრების,
ავი სახელები, გველთა გახელება,
ციება, ცხელება და კენესა ლახვრების.

1916 წ.

დამე კუბოში

როგორ მაშინებს ჩვენს სოფელში მე დაბინდება,
სიჩუმე მოდის, როგორც დედა მკვდრის საფლავიდან;
მკვდარ ძმებთან წასვლა და ტირილი მეც მომინდება,
არ ვიცი, სოფლის მყუდროებას ვით გადავიტან.

ცამეტ ეზოში ატირდება ცამეტი ძაღლი,
თითქოს სოფელი სასიკვდილოდ მიესვენება,
მკვდრების ლანდებით აივსება ეს ჩვენი სახლი,
მომაკვდავ რაშზე ჩემი თავი მომეჩვენება.

შიშის ნაპრალთან მომესმება ჩემი სახელი,
„გიყვარდეს მკვდარი, ვით ცოცხალის კოცნა გიყვარდა.
წავიდეთ, სანამ მოვა დილა თვალგასახელი,
სანამ მზის სხივმა არ აანთოს ქვისფერი ფარად“.

სახეშეშლილი მივეკვრები ცახცახა კარებს,
გაიტაცებენ შიშის ასულს კოჭლი ქაჯები.
სოფლის შიშისგან დასახსნელად შვალამის ზარებს
ცივ სამრეკლოზე ჩამორეკენ ღვთის დარაჯები.

1916 წ.

ტრიპტიხი

I

მალარმე

ის იყო თეთრი, თავდახრილი და ოქროპირი,
ყოველი სიტყვა, როგორც გედი, მან ადიადა,
მისთვის ოცნება იყო მკაცრი ჰეროდიადა,
და იყო მუდამ სილამაზის მორჩილი გმირი.

როგორც სტუმარი, სხვა ქვეყნიდან მოსული, ძვირი,
უსხივო ხალხში, პოეზიის შნოდ დადიოდა,
ლეთებრივ ხმებში ზამბახები თეთრად სცვიოდა,
როს კენტავრების სადიდებლად მომართა სტვირი.

თოვლზე დაფანტულ მრავალფერი ქვის მაქებარი!
ის სიმახინჯის მეგობარიც იყო კეთილი.
ის იყო ბრძენი, მაგრამ ხშირად გაუგებარი.

მისივე ნათელ სონეტივით გამოკვეთილი,
იგი, ბევრისთვის დაფარულად და მიუგნებლად,
ჩემს ოცნებაში ამართულა ბრწყინვალე ძეგლად.

II

ვერლენ

უბედურ ვერლენს დასცინოდნენ ძველ სამეფოში, –
მე მორიდებით მის ყვითელ თმებს სხივს დავაფენდი.
იმის დანახვას ვერ ბედავდა ბრწყინვალე ღენდი,
მე კი ვიგრძენი სიდიადე მის წამებაში.

ვერლენი, ბოდლერ და მალარმე! ამ სამებაში
მე ყველა მიყვარს... მაგრამ ვერლენს თრთოლვით ვისმენდი,

მას სწამდა ღამე, მდუმარება, მღვრია აბსენტი
და თავის ხვედრი ჰპოვა მხოლოდ მწუხარებაში.

მან მეფობასთან შეაერთა მათხოვრის ბედი,
ცხოვრობდა, როგორც დიდ ქალაქის ავი ლეგენდა.
ბნელ ოცნებაში დასცურავდა მაისის გედი.

წავიდა ისე, რომ მაისი არ გაუთენდა,
მას, როგორც მოწმეს უკვდავების და დიდებისა,
ამკობს გვირგვინი მარმარილოს სონეტებისა.

III

ვერჰარნ

შენი კივილი მკვეთრია ვით ცხელი შურდული,
შენს სასახლეში ჰყეფს ყვითელი საშინელება,
ჭვარტლიან ბაღში აღტაცება არ გეძნელება,
შენ ხარ მხედარი შეშლილი და გზადაბურული.

სახრჩობელები, კვამლი, სისხლი, სახე ქურდული,
მშიერთა ურდო, რკინის კენესა, მზის დაბნელება.
ვერჰარნ! ვიხრჩობით! ცეცხლის ზღვაში რა გვეშველება!
ოცნება ოხრავს, ვით ფრინველი ფრთადასუდრული.

ო! ეგ სიჩუმე! აწი ვინლა შეგედარება!
სილამაზისთვის საშიშია ეგ მდუმარება!
მშვენიერებას მოევლინე დღე ნისლიანი.

მიგასვენებენ თეთრი დები სიჩუმის ნაფზე...
შენი აჩრდილი იმართება, ვით სისხლიანი
და საშინელი ქანდაკება ქალაქის თავზე.

1916 წ.

სევდიანი ზურმუხტი

ნოხთა ყვავილებს გადაესხა ოქროს სასხური,
მაგრამ დედოფალს ჯერ არ სძინავს და თეთრად ელის,
პირამიდებში გაიფანტა ნისლი სიბნელის
და კიდევ ერთხელ მოშვილდაობს მეფის მსახური,
დღეს სხვანაირი — ფერწასული და უსახური.
მოჰქრიან ხმები საშინელი გასაგონები:
„მოგვიკლეს მეფე“ და ატირდნენ ბნელი მონები,
დარბაზში კრძალვით შეასვენეს მბრძანებლის რახტი,
ლამისფერ ფარჩით შეიმოსა ფირუზის ტახტი.

ღრმა ღამეებში თეთრ ლანდივით შესახედარი
სწუხს დედოფალი: დაფანტულა ფიქრი მრავალი;
საზღვრების იქით იხედება მისი მხედარი,
მაგრამ არ იცის ნათელი გზა იქ წასავალი.
და მძინარ დარბაზს თითქო ნაზად მიეპარება,
სანთლისფერ ლოცვით აჩქარებას მეფეს ჰპირდება,
მაგრამ ჩქარი მზე შორეულ ლანდს მიეფარება
და დაღალული მეოცნებე კვლავ ატირდება.

აღმოსავლეთის ძვირფასი ქვა, თეთრი მადონა
დილით ირთვება ელვარებით და სიძვირფასით;
მაგრამ იჩოქებს დედოფლის წინ ასული მონა,
ფრთხილად აგროვებს ზურმუხტის ცვრებს იისფერ თასით.
და ყოველ ღამის ამ ცრემლებში პირდაბანელი,
კრძალვით შეხვედრა ჩუმ დედოფალს მეტად უხდება.
და როცა მოვა სურნელება მზით მოტანილი,
ემჩნევა სახეს საკვირველი გაზურმუხტება.

საზღვრების იქით ნათელი გზა არ ისახება,
რაც უნდა ბევრი ღამეები ცრემლებით სთვალო,
ძველ სიმღერებში მუდამ შენი წმინდა სახება

თეთრ პილიგრიმებს შენახული აქვს დედოფალო!
როცა არაბი ჰფანტავს სილას აელვარებულს,
იგონებს, როგორ ლოცულობდი და როგორ სწუხდი,
და იმ სიმღერას, — მარად ახალს და შეყვარებულს,
პირამიდებში სევდიანი ჰქვია ზურმუხტი.

1916 წ.

წერილი დედას

დავტოვე სოფელი —
მყუდრო სამყოფელი,
ქვიტიკირის მარნები
და კატის კნუტები,
 სიმინდის ყანა!

პა! კინტოს პროფილი,
საეჭვო ტარნები,
და დავიკუნტები
ქალაქის ქუჩებში მე — სალახანა.

ტირილი, ტირილი, ტირილი ბევრი!
ბზის განიავება, კალო და კევრი,
და სოფლის სინმინდე, მართალი ბათმანი,
როცა მე ქალაქში მანუხებს, მახელებს
ყველა ყელსახვევი, შავი ხელთათმანი.

იქნებ ჩვენ თბილისი ხვალ ყველამ დავტოვოთ!
მინდა, დღეს მივწერო დედას უსათუოდ,
იმღეროს მამასთან ის ნანა ტკბილი,
როცა გაიხარა, რომ მე მეჭრებოდა პირველი კბილი;
როცა მე ქურდები მეგობრად მრაცხავენ,
სოფელში ვენახი გახდა მოსარწყავი,
და ვაზის ფურცლებზე ისე გალურჯდება იქ შაბიამანი,
ვით თვალის უპე, როცა არ მახუროვს ღამეში საბანი.

დედა! ინახულე
შენ წმინდა ხახული!
ნადი ფეხშიშველი,
ქალაქში დაკარგულ შვილისთვის ღამე გაათიე,
ღმერთო! აპატიე, —
მე თუ ვერ მიშველი —
დედას, რომ დაგინთო ჩემსიგრძე სანთელი,
მისთვის, რომ ჩემს გულში
დაყუჩდეს გრიგალი და კორიანტელი.

1916 წ.

აგტოპორტრეტი

ამპარტავანი და ყოველთვის პირგაპარსული,
ბუნებით შავი, ხელოვნურად გათეთრებული,
ლამაზ რითმისთვის ერთი წუთით ჩაფიქრებული,
ვამაყოზ იმით, რომ არა მაქვს ვრცელი წარსული.

პოეზიიდან შორს გავტყორცნე სიტყვა თარსული,
ყოველთვის მელის მშვენიერი ქალთა კრებული,
მხოლოდ უაილდის ყელსახვევით გაკვირვებული,
მათრობს ხაშხაშის სურნელება ძველი, სპარსული.

საქართველოში არ ინამეს ჩემი დენდობა,
მე მახალისებს მხოლოდ ჩემი Salto-Mortale,
მაგრამ ბოდლერის ცივი ლანდი თუკი მენდობა, —

ხალხის წინაშე მე ვიქნები მუდამ მართალი.
შეცხარი მზესა, ვეტრფი მთვარის ყვითელ ხავერდსა
და რუსთაველთან გადავდივარ მე ალავერდსა.

1917 წ.

მარიამ წერეთელს

ჩემო ძვირფასო! ყველა გეტრფის, ყველას ახარებ,
მე ჩუმადა ვარ, არ მჯერა, რომ თავს შეგაყვარებ.
დიდი ხანია, გერიდები და ვარ მდუმარი,
შენთვის ვარ მხოლოდ ახლობელი, მხოლოდ სტუმარი.
მაისი მოდის! ვერ დავფარავ დიდი ხნის დარდებს,
შენს ნაცვლად ვეტყვი ჩემს სიყვარულს, მხიარულ ვარდებს,
და როცა ბაღში შენ გაივლი დარბეულ ტანით, —
გაშლილ ვარდებში ჩემი ტრფობა გამოიცანი.
აღარ ვიქნები მაშინ შენთვის ბავშვი, სტუმარი,
და ამღერდება ჩემი ლექსი წინათ მდუმარი.
მე შევცხები ნაზი კოცნით შენს ბროლის ხელებს
და სული მეფედ მხოლოდ შენ ერთს დაგასახელებს.

1917 წ.

ასო ღასი რთილზე

ლეილას თვალები ელავენ ბნელიდან.
დედოფალს ახლავან მხეველნი მცველებად;
ყვავილიც მწველია ლეილას ხელიდან,
დაღალნი დაშლილან მღელვარე გველებად.

ასული მწველია ძველი სურნელებით,
დედოფლის აღერსი გრძელია, ძნელია;
ლეილა ლოცულობს დაღალულ ხელებით,
ქალები გალობით აღიონს ელიან.

1917 წ.

მდუმარე ვედრება

ლმერთო! შენ დაამშვიდე ჩემი მამული,
ის არის სისხლით დანამული.
მან არ იცის – სიხარული როგორია!
უფალო! ჩემი ხეცნა – ამბორია.
წინათ მას სდარაჯობდა ქალწული წინო,
დღეს კი ქართველი სამშობლოში არი ულხინო!
ლმერთო! სად არი ჩვენი ბედი, ჩვენი ილბალი!
სუსტი ვარ, მაგრამ მენატრება გმირების ხმალი!
მხოლოდ მაშინ ვარ ბედნიერი და წმინდა — როცა,
როცა მხურვალედ მომინდება მამულზე ლოცვა.
მაგრამ მე ვიცი, არ დაგვტოვებ უფალო ისთე –
რომ კიდევ ერთხელ არ მოვიდეს ახალი ქრისტე,
რომ კიდევ ერთხელ არ ვიხილოთ მტრის მორჩილობა,
და სიხარულით შევიხვიოთ მკერდის ჭრილობა,
ლმერთო! გვისმინე! ნუ დაგვტოვებ ქართველებს მარტო,
მე აღარ ვიცი, როგორ გითხრა, როგორ მოგმართო!
ქვეყნიერების სიხარული როცა იწყება,
მე მეშინია საქართველოს გადავიწყება.
უფალო! შენ ხარ ქვეყნის მეფე, ქვეყნის მმართველი,
დიდი ხანია, შენ წინაშე იწვის ქართველი!
და ჩვენი ლოცვა დღეს სხვა ლოცვას აღარ ედრება,
უკანასკნელი გავიგონე, ლმერთო, ვედრება!

1917 წ.

ჟეცარი ლექსი – პოლონეთს

ზღაპრული ხალხი! გრძნეული ერი!
აქ პოლონეთი – წმინდა მხარეა!
თქვენ გითენდებათ დღე ბედნიერი
და თქვენთან ერთად ჩვენც გვიხარია.

მიცკევიჩის რაშს არ უძნელდება
ნახვა სწორის და განმენდილ გზისა,
და სლოვაკისთვის არ დაბნელდება,
თუ მოხვდა დროშას ისარი მზისა.

როგორც შოპენი, თქვენთვის დამწვარი,
ისე ნაზია დღეს თქვენთან გული,
და თქვენს ზეიმში ჩვენი ხმაც არი
თქვენთვის დიდებით აღელვებული.

გვსურს, ვიამაყოთ ძველ სახელებით
და ახალ სისხლით ვნამოთ ყანები,
მწარე იარებს ნაზი ხელებით
დაგვიამებენ თეთრი პანები.

და როს თქვენს გვირგვინს, ერის სამკაულს,
შემოეხვევა მწუხარე თალხი,
ძველი ვარშავის დიდ დღესასწაულს
ჩვენ ისე ვიგრძნობთ, ვით თქვენი ხალხი.

ქართველი ერი და პოლონეთი —
ორი გვირგვინი და ორი კენესა!
ჩვენ გვანვალებდა ოცნება ერთი
და ჩვენ მოველით ერთნაირ მზესა.

ჩვენ ერთად ველით და მალე გვინდა
ახალი მორთვა მზით მთა-ველისა!
ამაყო ძმებო! სალამი წმინდა!
სალამი გრძნეულ რუსთაველისა.

1917 წ.

წითელი ხარი

წითელი ხარის ნაძოვზე
ბალახი აღარ ამოდის (ნაცეცხლარი).
ხალხური სიმბოლოკა

ყვითელი რქებით
წითელი ხარი,
ცხელი და ჩქარი,
ვადიდოთ ქებით.

ცეცხლიან ყვავილებში მოჩვენება წითელი
ცხელი ცახცახით ელის,
რომ ქვეყნის ამღერება
იქნება მზის ნადიმი შუადღის მშვენიერება.

გაგიჟდება ალით მხარე. ცისკენ მიჰქრის კენესით ხარი,
მინა რქებით მონათხარი ნაკვერცხლებად სცივია ჰაერს.
ხარის ლანდი გაჩნდა ტევრში. ზღვა აღარ ჩანს ოქროს მტევრში.
მინის სუნთქვა აქ ფრთას ვერ შლის,
ვერ შლის სურვილს ათასნაირს.

ხარსა ხარი მისდევს მზესთან,
ვინ დაითვლის წითელ ხარებს?
ჰაერს ფრთები აუკვენსდა.
ყველა მზისკენ! ყველა მზეში! მინა ველარ გაგვახარებს?

ქვეყნის ცეცხლი რკალში სახლობს,
ის, რაც ცოცხალს შავად ახმობს,
რაც ტყეების დასანგრევად
ცხელ ზაფხულში ჩვენკენ ილტვის,
სანადიმოდ მოსანევეად
ჩვენ გვიგზავნის წითელ სიკვდილს.

და მზის ცხოველს, ყვითელ რქებით
ქვეყნად ცეცხლის ფრთით რომ დადის,
ჩვენ ვადიდებთ წმინდა ქებით
და ვუჩქარით ალურ ნადიმს.

1917 წ.

ალი არსენიშვილს

*ვაგონი. ცხენებით, ხუთი
გუსარი, ანჟურისაკენ...*

გაცოცხლდა შენი უცნაურობა,
გადაქცეულო მარჯნების ხევადა;
და რჩება ჩვენი მოგზაურობა
სიკვდილის დღისთვის შესანახავად.

ჰფანტავდა კვამლსა მატარებელი,
აყვავებული ტყემლის რტოებად;
შენი სიტყვები უდარებელი
უკან მისდევდა ქარს ლევკოებად.

და ტოგამოხსნილს მაინც დაგშვენდა
შენ რეტიანი ლექსით ბარბაცი;
და მოდიოდი, ძვირფასო, ჩვენთან,
ვით ლოენგრინი და ჯარისკაცი.

ჩვენ ძირს გვეფინა გამხმარი თივა
და გვინათებდნენ თავს გვირგვინები;
გვეზმანებოდა ლედი გოდივა
ქრისტეს მოახლით შენაგინები.

ულელტეხილზე მაშინ დაბინდდა,
მზე დაიმალა, როგორც ყაჩალი,
ჩვენ აფთიაქმა, მძინარ დაბიდან
გამოგვატანა ბოდლერის ბალი.

მრავალ წარსულით მთვრალი „მერეთი“
გარს გვეხვეოდა ლექსი ხროებად,
გვეჩვენებოდა ეს იმერეთი
არაბულ ზღაპრის დაბოლოებად.

თითქოს უეცრად შენ გაგარეცა
ნერონის ხმებმა ცეცხლიან ქარში;
თითქოს ორღანომ ხმა გაიმეტა
კათოლიკების წმინდა ტაძარში;

თითქოს ამალით შეგხვდა ყვინი,
ან იგერებდი შენ მზის ნატყეხებს;
და ან თვით იდა რუბინშტიინი
გაბანინებდა დაქანცულ ფეხებს.

უცბად იროდის გამოჩნდა ტახტი
და სალომეას მოგესმა ფიცი –
მერე უეცარ მონამედ გახდი,
როგორ კედებოდა დანიის პრინცი.

უკანასკნელად გაჩნდა ბრომელი
მწვანე ცილინდრით, თვალნისლიანი,
შევხვდით სამება დაუდგრომელი
ალი, პაოლო და ტიცციანი.

1918 წ.

დაცემულ ბათომს

ჯერ არ დამცხრალა ჯიუტი ომი
დაუდგრომელი, ქარივით მკვეთრი;
და ატორტმანდა ჩვენი ბათომი
მწვანე ბათომი მაისის ხვედრი.

სულთანის ხარბი და ჭროლა თვალი
უცქერს, ქალაქო, შენს ნოხურ ბალებს;
იისფერ ზღვაში მზე ჩამავალი
ძველებურ ლხენით თვალს ველარ ალებს.

და შენს მეომარ ამართულ მთაზე
სძინავს ზარბაზანს რუსული ძილით,
მაგრამ ართვინის მტვერიან გზაზე
ახალი ურდო მოდის სიფრთხილით.

ცხვრის ქონით უნდა ფერადი ნოხი
რომ გადალაქოს ჟანგისფერ მტერმა;
მას უკან დარჩა უკვე ჭოროხი
და მოაღწია საზღვრებთან მტვერმა.

უკვე იწყება მრისხანე წამი,
წამი, რომელიც ძელებს დაახვავებს;
უკვე შეირბა ზღვასთან ლერწამი, —
ბათომის ცაზე მე ვუმზერ ყვავებს.

ამხანაგებო! ნუ ხართ დარდულად,
დღეს საქართველო მე ველარ ვცანი,
დროა, აყვირდეს უკვე ქართულად
მრისხანე თოფი და ზარბაზანი.

ბრძანება ისმის და სმენა ჩქარა,
გაშაღეთ მზეზე კრიალა ხმლები;
ან დავიბრუნოთ ჩვენი აჭარა,
ანდა ბათომთან დავტოვოთ ძელები.

ადრე სულთანი ნუ გაიხარებს,
აღმოსავლეთის ადრეა ტაში, —
ჩვენ დავიბრუნებთ ბათუმის კარებს,
მნარე იქნება ჩვენი რევანში.

1918 წ.

პოემა ჩემი რამოდენიმეთ გადარევისა

კარი პირველი

თორმეტი წლიდან აღარ მაცლიდნენ
ცხოვრებას დიდი ოქროს ჩიტები...
მე დამქაშები საიდუმლო პანგებში მცდიდნენ,
თორმეტი წლიდან მე ბრაზიან კაცს ვეჭიდები.

ყოველდღე მოდის სილარიბე...
დიღები – ბურით,
გადამიშენდნენ დღეს წითელი ჩემი ხარები,
დაობდა ზეცა, დაიფარა ბნელ ფაიფურით...
დაინგრა ტვინი... დავეხეტები.

მზიანს მიპირებს ღამე ჩათრევას;
ხანჯლიან შვადღეს ვერ ვიხედები,
ველარ ვუშლერი შვადღის შადრევანს.
ახ! პოეზია... მეგობრობა... ჩემი სარდლობა,
ასარგადონი... ოლოფერნი... ქალების თმები,
ხმა უმაღლესი და პლანეტის უსამართლობა,
და საზოგადოდ ავი სიტყვა: „როდესაც ვკვდები“.

კარი მეორე

დამეთანახმეთ, ამეგო წესი:
დღემოკლესავით გარდავიცვალე,
და პოეზია უძვირფასესი
მე დამიტირებს ყველაზე მალე.

მოაქვს სიკვდილებს ჩემთვის ცელები,
მაგრამ ზვარაკში არა ვარ კენტი:
არ მიმეტებენ მე „ყანწელები“,
რემბო, ბოდლერი და დეზ-ესენტი.

ღმერთმა სიგიჟე გადმომივლინა,
რადგანაც ხშირად მე ვარ მშიერი.
დედა მიტირებს მე ბაბილინა
და ჯიბრელი მამა ძლიერი;

ქვეყნიერება ადრე დავტოვე,
სულ ზედმეტია ერის ნუგეში,
მომეგებება ჩხიკვაძე ნოე
საიქიოში და დიდუბეში.

ეპიტაფია

გაგიჟდა... მაშასადამე გადაიცვალა
პოეტი პაოლო იაშვილი...
პოეზიისთვის ბევრი ინვალა,
მაგრამ არ იყო მისთვის საშველი.

როდესაც იყო სუსტი, პატარა,
მკითხავმა უთხრა: იყავ გმირია,
ოცდაოთხ წლამდე დრო გაატარა
და ოცდახუთზე გადაირია.

იყოს უკვდავი მისი სამარე
და იქ შეევსოს ამ ქვეყნის ნაკლი,
მფარველად ჰყავდეს მეფე თამარი
და მთავარსარდლად მეფე ირაკლი!

1918 წ.

სონეტი

(კოკაინის ბუში)

მე ვკითხავ ვინმეს: „ჩემს სონეტებს რად არ აფასებ?“
მერე უეცრად თამარ მეფე – ჩემი დობილი,
ვთხოვ მოკრძალებით – შესვას ჩემი შესანდობელი
და თავს დავიხრჩობ სამიკიტნოს მყრალ დარაბაზე.

თუ იმ დღეებში ლხინს გამართავს სადმე დარბაზი,
ჩემზე საუბარს გზა ექნება იქ დათმობილი...
ვახშამი, ყავა, მადლობა და ავტომობილი,
მშვიერი ფიქრი სახვალთა დროს ტარებაზე.

მაგრამ მე დავწევ სურნელოვან ლექსთა თაბახებს,
რომ არ დაარსდეს გაზეთებში ძეგლისთვის ფონდი.
და მთქნარების დროს ნულარავინ დაიტრაბახებს,

რომ მე ვუყვარდი და შემთხვევით კვლავ მოვაგონდი.
მე მაგინებდნენ, მაგრამ ვიცი, ქებაც ბევრს სურდა
და უკაცრავად, თუ თან წამყვა იმათი ხურდა.

1918 წ.

ნიკო ლორთქიფანიძეს

ხარ მოელვარე, ვით სატევარი,
ემორჩილები მზეს და იადონს,
მომეცი ნება, როგორც მწევარი,
ლექსი გაჩუქო ბუნებით ბატონს.

გაგიძნელდება ქვეყნის დანდობა,
მაგრამ ხარ მუდამ კეთილშობილი.
მიმონებს შენი დარდიმანდობა
და იშვიათი ჩვენში პროფილი...

სოფლის წითელა, ყვავილი, ხველა,
გამოტირილი და სამძიმარი,
შენ იმერეთმა დაგანალველა,
როგორც პოეტი და პატიმარი.

ფუქსავატ ხალხში ხარ განდევილი,
და შთაგონების ხარ ფალავანი;
თუ პოეზია გულგაგლეჯილი
დღეს ძებნაშია ერთგულ სავანის.

ჩვენი დათმობა შენთვის წესია,
დამშვენებულო ძმური თვისებით;
თითქოს გაგელოს შენ ეკლესია
ცოდვილ სულების პარაკლისებით.

მაგრამ საყდარში არავის ელი
და რჩება ლოცვა გაუმართველი...
ხარ დიდებული ქუთაისელი
და შენ ბრძანდები დიდი ქართველი.

1918-205.

ღარიბი ვერლენი

კოლაუ ნადირაძეს

ვერლენს სციოდა, დადიოდა გაუპარსავი,
უნდოდა სანყალს, ბედის კვალი გამოეცვალა;
მას ღვთისმშობელი შეუყვარდა ობოლ დასავით
და შეელა სთხოვა, როცა ღამის ჯვარზე ეწვალა.

მისჯილი ჰქონდა მას ცოდვილი კაფე სავადოდ,
ო! რა ერთგულად ასრულებდა თავის განაჩენს;
და თუ ხანდახან მას ესმოდა: „ღმერთო, თავადო!“
ჩუმად მაღავედა სიხარულში ცრემლს გადანარჩენს.

იჭვით უცქერდა თავის ლექსებს და არ სჯეროდა,
თუ მისი ნიჭი იყო მართლა დიდი ქონება;
მხოლოდ უნდოდა დამშვიდებულ ღამის ჩეროდან
მისი ლექსივით ატირებულ ხმის გაგონება.

საყვარელ ქალის რაინდობა მანაც გაბედა,
მაგრამ სანყალი შეაშინა ქალის დიდებამ,
ვერლენს უყვარდა უნუგეშოდ და უცაბედად...
ახლა მის ნაცვლად მთვარის ლანდებს გაეკიდება.

და როცა დარჩა უნუგეშო, ცოდვილი, კენტი,
ხარობდა მხოლოდ ცაზე ობლად დარჩენილ ღრუბლით,
ეხარბებოდა სიმთვრალეში მხოლოდ აბსენტი
და სიფხიზლეში იტანჯოდა მახინჯი შუბლით.

ოფორტი

დავით კლდიაშვილს

შენში გაცოცხლდა იმერეთი თავის მაჭრებით,
მე ვუმზერ ბოსტნებს, ვინრო შარებს, შეშის ბოგირებს.
აგერ ირინე მენვრილმანე აცდენს ვაჭრობით,
მღვდელი ზოსიმე დამშეულ ჯორს მიაბოგინებს.

თავლა და კალო, გალესილი ჩქარი ნამგალი,
ლობეში ღორი ულლიანი ღრიალებს მწარედ,
და სოლომონი, გაცრეცილი მხნე მაჭანკალი,
ჭიშკართან ყვირის: „მაინძელო, გამოდი გარეთ!“

1919 წ.

ოფელიას ორდენის კავალერს

ვალერიან გაფრინდაშვილს

როდესაც გძინავს დამძიმებულ წვიმიან დღეში, —
შენ თმებს გივარცხნის ოფელია სუსტი თითებით.
იმას გედები ჩააბარეს თეთრ სამოთხეში
და გულსაფარი მოუქარგეს მარგალიტებით.

გაახელ თვალებს, მორცხვად იტყვი: ახ, უკაცრავად!
ჩამოხსნი ფრთხილად თეთრ ნაბადს და დერიდახოლებს,
და თუ დაჰკოცნი იმის თითებს დაუკანრავად, —
ათ კოცნას თვალი ათ მარგალიტს გადააყოლებს.

ქვეშევრდომ პოეტს ენა მეტად დაგებორკება,
ანედი საყურეს თავდახრილი და უხერხული,
მან დაგავალა შენ მესტების ფეხზე მორგება
და ემზადება, რომ გამართოს ცაში ფერხული.

სურს ოფელიას პირველობა და ძვირფასობა,
ქალწულ სურვილებს გაგიმჟღავნებს და დაგენდობა,
და თუ მხოლოდ შენ გეკუთვნოდა ეს დარბაზობა, —
აღარ სჭირდება ოფელიას ცოდვის შენდობა.

და ეს შეხვედრა კიდევ ხშირად რომ გამეორდეს,
რომ მის მადლობით ამაყობდეს პოეტის მკერდი, —
შემოგთავაზებს ოფელია საკუთარ ორდენს,
რომ იყო მისი კავალერი შენ ერთადერთი.

1919წ

ტიციან ტაბიძეს

გადაგვაშენებს ჩვენ ბოდვები მომდგარი ჯარით,
მე შენგან ველი ზიარებას, ვიხდი შვიდეულს.
საკმევლის სუნი გვაბარბაცებს შენ და თვითეულს,
კათაკმევლებად მლოცველებში რომ შევეჩარიტ.

შეგისკვნა გული კოლომბინამ ცისფერი ჩვარით,
მოგეფერება ბალაგანში ღამეგათეულს,
მეც შემომხედე შენი ყვითელ ლექსებით სნეულს,
მეფევ და ბავშვო, დადალულო ქალდეას ჯვარით!

დახურეს გზები, მოვეფანტეთ ყავრიან ქოხებს.
კომანდორივით უკან მოგდევს წმინდა გიორგი
შვალამის კვამლში აგათოთოლებს და აგამბოხებს

დურბელით, ჭლექით დღენაკლული შენი ლაფორგი;
მოგაგონდება მამაშენი, ღვინო და გედი,
სოველი ჭინკა, ვარსკვლავები და საფრანგეთი.

1919 წ.

გიორგი ლეონიძეს

შენი ლექსი წითელ ძროხის ჯოგია,
შენი გული ყვითელ ოქროს მორგვია,
შენი სული – აღდგომის ელოგია.
არ ამცილდეს შენთან ძმური ერთობა;

შენ ოცნებით თამარისკენ წახვედი,
ჰგავხარ ლაშქარს ანთებული სახეთი,
მოდო, ვნახოთ შენი გარე კახეთი,
სადაც სიტყვა წარსულით გაერთობა;

მოდო, ვნახოთ ნინოწმინდის საყდარი,
ნინოს ხატი ჭრილობებით გამხდარი,
ვნახოთ მხარე — ერეკლეს ნატახტარი,
ძველი მადლი, ახალი უღმერთობა.

შენ ხსოვნიდან იმ ტკივილებს ამიშლი,
რაც დაგუბდა ობოლ საგურამოში,
და ყოველდღე და ყოველ საღამოში
გაჩაღდება არღნიანი მცხეთობა.

1919 წ.

არტურ რემბო

ცეცხლით ავსილო! პოეზიის მძიმე ჩვენება,
ხარ ქრისტეს ჯიშის და გაკლია მხოლოდ აღდგომა
ევროპის ზურგზე შენი ჩქარი გადაჭენება
დარჩება ცაზე განთებული ირმის ნახტომად.

პარიზის კერპებს მოევლინე ბავშვი — უფალი,
მაკადამებში ჩაიტანე მზე უნახავი,
დასტოვე სიტყვა, როგორც მეფე ნატრიუმფალი
და მხოლოდ ერთი სილამაზე გაუძრახავი.

მთვრალი ხომალდით აცურავე ოქროს ჭვირთები,
იოლი იყო შენთვის ქვეყნის გადახეტება.
უფეხო რემბო! მოწინავედ მგოსნებს გვჭირდები,
თორემ ლალი და მარმარილო გადიხვეტება.

ტირილის დროა! და ქვეყანა მოდის ლაჩრობით,
ძველი ევროპის სქელი ფაშვი დღეს იფატრება.
გამარჯვებულს ხეტივით, ჩხუბით, ვაჭრობით,
არტურ მართალო! გვინდა შენთან დაბინადრება.

1920წ.

ტიციანისა და ნინოს ჭინკას

თუ მარტოობა მეტად გვანჯალებს
და როცა ღამე ტირის და ღელავს,
ვიგონებთ ჭინკას პატარა თვალებს
და ვეხარბებით თავადურ თელავს.

ჩვენი იმედი და ჩვენი ბავშვი,
ისე მარტოა და ნათმენია,
თითქოს ზამბახი აგდია ნავში
და თითქოს ზამბახს რაღაც სწყენია.

ჩვენ მოგონების გვანჯახებს სევდა,
კოცნა დიდხანს არ მიგვიტანია,
ჩვენ დავატყვევეთ თბილისში ღედა
და ჭინკას სევდა ნამეტანია.

პოეტ ნათლიას ჭინკას თვალები,
უნდა დაკოცნოს პატარა ხელიც,
მზად მაქვს პატარა მარგალიტები
და ჩემს ინფანტას ყოველდღე ველი.

1921 წ.

ტანიტ ტაბიძეს

ნინა მაყაშვილისა და ტიცციან ტაბიძის ასულს

ყვითელ ორპირში ყანჩების კვალზედ
დადის პოეტი შიშით, ციებით,
ციების პოეტს ცრემლი აქვს თვალზედ
და შვილის აკვანს ავსებს იებით.

ციების პოეტს სურდა მაისი —
შენ ხარ მაისი, ტანიტ ტაბიძე;
მაგრამ ორპირის ადონაისი
ისევ ორპირის სტირის ნაპირზე.

ვერ შეაჩერე მამის გოდება
ორითვიანი შენი კბილებით,
შენც გაიზრდები, შეგეცოდება
უბედო გვარი მაყაშვილების.

მზიან ალაზანს სეზონი ასცდა,
როცა წინამურს დაადგა თალხი,
და ჩვენს მხარეში გაგვიმამაცდა
იმერეთიდან მოსული ხალხი.

მამა გიმღერის, ბრმა მამაჩემი
არის წამება და ჩემი ბედი:
ტანიტ, ორპირის მაღალ ყანჩებში
დაცოცავ ნაზად მსუქანი მტრედი.

დედას კახეთი ესახელება,
მამა ბორანზე ჰფიქრობს, — ჰაფიზზე.
მწვანე ცხენისწყლის ციებ-ცხელება
შენც დაგასუსტებს, ტანიტ ტაბიძე.

მღვრიაა სისხლი პოეტის მამის
და დედის სისხლი თვითმკვლელობაა,

გაშინებს ლანდი ორპირის ღამის,
მაგრამ კახეთი შენთვის შობაა.

იქნება მამა სულ გაიპაროს,
ტიროდეს დედა ფშანის ნაპირზე,
მაშინ დალოცოს, ღმერთმა იფაროს,
ღმერთმა დაიხსნას ტანიტ ტაბიძე.

1921წ.

ლილი მეუნარგიას

პატარა ბალიშს დაეცა ცრემლი,
პატარა ფილტვებს მიეპარა ჭლექი და ხველა,
ჩამოწყდი, როგორც ყვავილი ტყემლის,
შენ რომ იყავი იდუმალი და ჭიანჭველა.

სამარადისო ნისლს დაუბრუნდი,
მაგრამ მგზავრობას შენსას ჰქვია ბავშვის სიკვდილი.
ასე მგონია, ფუტკარის გუნდი
დაესეოდა შენს სუსტ სხეულს, ტკბილ სხეულს, ლილი.

შენ ბავშვობიდან გელოდნენ ცაში,
ჩვენც მოგელოდით, განშორება უფრო ძნელია,
მაგრამ მე მჯერა, თავის საბანში
შენ მიგიღებენ ბეატრიჩე და ოფელია.

1922 წ.

მოხეტიალე პიერო

მოხეტიალე პიერო
ბავშვით აგვიტირდება
და ნუგეშს სამაგიეროს
არავინ არ დაპირდება.

სადმე შაითან ბაზარში
მონახავს ფერად ბინასა,
შეიყვანს, როგორც ტაძარში,
ფერნასულ კოლომბინასა.

1922 წ.

ნასაყდრალის გალაგნიდან

სანდრო ცირეკიძეს

თქვენს თბილისს, თქვენს თვალებს
ვერ ვენახვები;
მზე მივლის... მანვალებს
მე ვენახები.
ძვირფასებო, ასეთია
სოფლის წუხილი,
სულ ახლო ოსეთია;
ვნახე წუხელი
ოსი, რომელმაც მოგვიტანა ბევრი კალმახი...
გუშინ ყარანას ჩვენ დავუგეთ მახე,
ვერ დავიჭირეთ! ვინადირეთ მერმე მწყერები,
მაგრამ სოფელში სულ წვიმაა და მწყერები.
ჩვენი ნისქვილის წაულია წყალს ნახევარი,
სოფლის ბოლოში გავაგ ზავნეთ გრძელი ყევარი,
ამოიტანეს ყველაფერი, გარდა კოდების,
მემინდე ბრაზობს წყალდიდობის გაბოროტებით;
ბევრს გწერთ ნისქვილზე, რადგან იყო ძველი, პატარა,
რადგან მემინდემ ბავშვობაში ზურგით მატარა;
სოფლად ბერძნების შეგვეჩვია ჩვენ მათხოვრები,
გვთხოვენ სიმინდს და უსიმინდოდ დარჩნენ ღორები,
და გადავწყვიტეთ სანახევროდ მათი გაცემა,
ქორმა დაგვიწყო წინილების ჩვენ მოტაცება,
აამუშავა მამაჩემმა ორლულიანი;
შემოდგომაა მოწყენილი და ღრუბლიანი.
სოფლის სკოლაში თუ დადიან ახლა ბავშვები,
ნიფხავ-პერანგი აქვთ სოფელი და გასაშრობი.
ყვირის ურია: „სანვრილმანოო! ფართალ-ფართალი“,
მეტად გაძვირდა ფეხსაცმელი და იარდალი;
ჭორფლიან ცხენით დადის ურია,
მოჰყავს ქათმები, იხვი, ბატები.
ხალხი სიძვირით არის ნაწყენი...
საკითხს გადაჭრა უნდა დადებით.

მღვდელი იძახის: ამაოებით
აივსო მთელი ქვეყნიერება!
თუმცა ჰყავს ძროხა, წყვილად ხბოები,
და არც სურს მეტი ბედნიერება.
სალამოს გზაზე მოდის ნახირი,
და მწყემს გოგოებს უჩანთ მუხლები,
(შენ, ჩემო გულო, ნულარ ახირდი,
მეორე გულთან ხარ შეუღლებით).
კვირას ეზოში მომიხდა გავლა,
მსურდა მოზერების მე დაფეთება,
მრუდედ დადგმული მეჩვენა თავლა,
დავინყე თავლის გადაკეთება;
მერმე ვითვალე სახლზე კრამიტი,
და ანგარიში რომ ამერია,
უეცრად დადგა ცუდი ამინდი
და მივაშურე შუა კერიას.

1922 წ.

პავლე ინგოროყვას

გადამეტებით, ტანჯულ დღეებით
წარსული ჰკივის უკუღმართული;
ჩვენ კი უტკბილეს სამოთხეებით
გვინდა, გავმართოთ მხარე ქართული.

საუკუნენი ცხელ თავანებით
ჩვენი სამშობლოს მზეში დნებიან;
მაგრამ ჯერ კიდევ ქარავანები
სცლიან ოქროებს ძველ მადნებიდან.

მინა მსუქანი სისხლის დაღევით
შენ შეგვათვისე – იმედიანი,
და გულში გივლის მკივან ალივით
შენ რუსთაველის მერედიანი.

ძმავ ინგოროყო! ჩვენება არი
და ტკბილის ტანჯვით მოსაგონები,
მწველ ინდოსტანში ქართული ჯარი
და ტრაპიზონში გარნიზონები.

დაგვიბრუნდება ის ნეტარება
ამაყ დღეების გადაჩვეულებს,
თუ პოეზია შეედარება
ჯვარზე გასალტულ წმინდა რჩეულებს.

ძმავ ინგოროყო! პოეტო ადრე
და მერე დარდო წარსულ დიდების:
გულს პოეზია იჭვებით ანგრევს
და სისხლს – დაჰყრობა პირამიდების.

1921 წ.

გრიგოლ რობაქიძეს

საქართველოში გადავაშენოთ სონეტის მოდგმა...
ჩვენ გავაკეთეთ ის მშობლიურ სიტყვის მუცელში...
იშვა...

და ახლა გავასვენოთ თეთრი კუბოთი,
და მღვდლებად იყვნენ მალარმე და ხოზე-მარია.
მომართვა ჩემი, კარდინალო ჩვენი ორდენის,
იქნება მძიმე:

შენი შუბლი უფრო მძიმეა
ყველა ლექსებზე, რაც მე და შენ დაგვიწერია.
გამტყდარი ლექსით
ქება შენ.

ნიცშე, დანტე. ბოდლერის ღმუილი.
ყველა მხეცების ხმით თქმული.

ლოცვა დიდების:

შენი გვამის მიღებისათვის.
თბილისი ილუპება, როცა შენ გინდა,
მიწისძვრა არის მისი ბრალი,
რომ შენი ლექსი უკანასკნელი,
შეძრავს ტვინის – მატერიის მიწაზე დიდის.
ხარ მარმარილო და კენტავრი.
ცილინდრი ძვირად, უფრო ხშირად
საწყალი ცქერით.

როდესაც ეძებ ახალ ლექსს

და შენს ბავშვს ალკას:

ჩვენის ტირილით განსვენებულს:

უნმინდესს გრიგოლს.

უნეტარესს გრიგოლს.

უსაყვარლესს გრიგოლს.

ვუსმენთ სინდისით, სიმკაცრით მდიდარს.

მე გეკითხები: ვართ მართლები?

გვიპასუხებ: ჩვენი სიტყვა პირველია

მას შემდეგ, რაც ქრისტიანობამ მოვალეობად
აღამიანს გაუხადა, რომ პოეტს დაემორჩილოს,

რომელსაც გული აქვს ღმერთის და ცქერა
ყველა ვარსკვლავების.

მე ვხედავ მენადებს: ისინი თბილისს
შემოესივნენ, ყველა ქუჩები სავსეა მათით.

სიცხეა დიდი: ელიან შენს გამოსვლას,
სიხარულით: სტირიან ქუჩებში მენადები.

დაგინახეს და გიჟდებიან მენადები
იჩოქებენ: ცახცახებენ: იზმორებიან.

შენ მოესწარი:

დღესასწაული შენ მოგიწყო

ჩვენმა ორდენმა.

შენ გვიპასუხე დირიჟორმა: ქალდეაში
იყო დღე დიდი.

ქალაქი სრულიად უხალისო, უმოძრაო
და გადამწვარი, მზით გადამწვარი.

ცას ასტუმრე ფარშავანგები,

მთავარ მოედანზე ბალაგანი გამართე.

დიასახლისად მოიყვანე ბალაგანის – ოფელია.

ბალდახინით მოასვენე ყველა ლექსები:

ჩვენი შვილები უბინონი და უქორწილო.

პირველ დარაჯად დღესასწაულის

დანიშნე ვაჟი — სარაცინი.

ოქროს ტრირემით ქალაქს მოადგა

კაპიტანი და მოიყვანა სანტა მარია.

და ერთადერთი მათხოვარი მეოცნებე

იყო ნაპირზე. ოქროთი და ვერცხლით

დატვირთული. ჩვენგან: ერთად ერთი

გახარებული მათხოვარი.

და ფრაკში ფავნი იყო ჩვენი მოსამსახურე.

ფარშევანგებმა გზა გაუხსნეს ციდან

მოსულ მტრედს: ეს არის ალკა.

დაისში მან იცეკვა ბალაგანის წინ.

ჩვენ ტაშს ვუკრავდით და ვიყავით

გახარებული, რომ უდიდეს დღესასწაულზე

არ დაგვივინწყა ჩვენ ალკას სულმა.

შემდეგ იტირე:

და ვიმღერეთ დასამშვიდები ყველამ
ერთად ლოცვა:
გრიგოლს უწმინდესს.
გრიგოლს უნეტარესს,
უსაყვარლესს გრიგოლს.

1922 წ.

ევროპა

1915, იანვარში

პორტმა, რომელსაც გლაზგო ჰქვია,

დიდ ნიაღვარში

მე გამისტუმრა ევროპიდან ინგლისის გემზე

„კაბადოკია“.

ეს იყო მაშინ,

როცა სენაში

ყრიდნენ პარიზის მოქალაქენი გერმანელ ტყვეებს...

ვიგონებ დღეებს,

როცა ვერდენს მოადგა შანთი,

როცა დასცალეს ტროკადერო,

და ლუვრს მოსტაცეს ლაურა-დე-დიანტი.

გახდა პარიზი უსიცოცხლო და უსიმღერო,

ლუქსემბურგში:

იდგა ვერლენი ცრემლიანი და თოვლის ქურქში.

ლამის ქალები, პოეტები მოშორდნენ „დარკურს“

და კაფე „ლილლას“

და მათხოვრები სენის ხიდებქვეშ

მარსელიეზით ხედებოდნენ დილას.

პარიზელები ყვავილებით, პატარა ჯვრებით

გზავნიდნენ ბავშვებს პერლაშეზის სასაფლაოზე.

გამოვექეცი ევროპის ქაოსს,

სისხლს,

დანგრეულ რეიმის ტაძარს,

უზარმაზარ ტანკების ქმენას,

რეინის ირგვლივ თაობათა გადაშენებას.

ვიგონებ მართლა ჟრუანტელით

ლამანშის სრუტეს,

იქ ჩაღაგებულ ატლანტიკის ანთებულ გემებს.

შოტლანდიაში:

ენახე თეთრი ძროხების ჯოგი

და გავილიმე, ვით ნახევრად გაგიუებულმა...

გამოვექეცი ევროპის წარღვნას...

*

პარიზში დამრჩა ერთი საფლავი,

ლეგიონის ორდენის წევრი,

აღმოსავლეთში განთქმული გმირი,

და ქუთაისში გადამტანი რევოლუციის, (1905)

მკედარი მარნასთან,

პერლაშეზე გასვენებული

ბუჭუტა აბაშიძე.

1922 წ.

დატრიალება

შემომაკლდება, დამეფანტა ნუთუ ოქრო და
სისხლი, რომელსაც ვუზიარებ მთელ პოეზიას;
თუ ჩემი სიტყვა შუადღეში ხანჯლად მიჰქროდა,
ისევ ცხენზე ვარ და ვაგრძელებ ქროლვას დეზიანს.

ქარმა სიცხეში თეთრი ტოგა შემომახია,
ოქროს გვირგვინიც მიტომ გატყდა და დაბურდულა,
რომ ჩემი გული სიყვარულის ცეცხლში მარხია,
პოეტთა ბაღში, სადაც ღამე მივალ ქურდულად.

დაფანტულ ფიქრთა ქალაქებში ვუმზერ საათებს,
რომლებიც სხედან ორბებივით და ბედს ზომავენ,
თუ მომეწყინა — რუსთაველი შემომანათებს,
და მაშინ ისევ საქართველოს გავალომავებ.

მოდის ფარჩებით, მზის არლანით ზაფხულის ჯოგი,
მჯერა, ლექსები კიდევ თავზე დამესხმებიან,
თუ ერთხელ მაინც დამინახეთ მე დანაჩოქი,
ისევ ვაგრძელებ პოეზიას ოქროსხმებიანს.

1923 წ.

გრიგოლ რობაქიძეს

ჩვენ როცა გავჩნდით შვადლის საქებად,
ჩამოყუდნენ მზიდან სვეტები.
ხვატი, მდულარე პაპანაქება,
ტვინს გვიდაღავდა ოქროს წვეთებით.

კიდევ გვაბრმავებს — ზეცის განგებით
ჩამონგრეული მადნის წყალობა!..
მე ტანანთებულ ფარშავანგებით
მოგართვი შვადლის კარდინალობა.

ატეხილია მინა ზვიადი,
კენტავრის სირბილს „ლილლეს“ აყოლებ,
ატარებ, როგორც ალკივიადი
ცხელ, გახურებულ დერიდახოლებს.

სჭრი ლექსებს, მაგარ რკინის ღვედებად,
და გვაბარბაცებ სიტყვის შანთებით;
საქართველო კი გეიმედება
ირრუბაქიძის გადანათებით.

1923 წ.

ოვანეს თუმანიანი

გახარებულო! ბავშვის თვალებით
შენ დილამ მაღლი ჩამოგაპკურა,
ჩვენ გიყურებდით ხან მოკრძალებით
და ხან გკოცნიდით ამხანაგურად.

როგორც მაღალი თაფლის სანთელი,
აენთე ღარიბ სომხეთის მთაზე,
და ძმობის კვალი, შენგან ნათელი
საასპარეზოდ შემოგვთავაზე.

შენი ლექსები, როგორც მტრედები,
ბუდობდნენ გლეხთა დაბალ ოდეებში;
და მოციქულის თავგამეტებით
ჩასდექ ომების სიბოროტეში.

შენთან დღეებმა ამაფრთოვანეს,
მოკედი და გრძნობას ნისლი მოედო;
იტყვიან ბავშვნი: „წმინდა ოვანეს“,
გავიმეორებთ: „წმინდა პოეტო“.

ოქროს სიცოცხლე შემოგეძარცვა,
და დიდხანს სევდის თვალებით ვუმზერ,
როგორ დადგება ანუში ნაძვად
შენს კეთილშობილ საფლავის გულზე.

1923 წ.

ელენე დარიანს

შენი ლექსები მე მაბარია,
როგორც ბავშვობის წმინდა კრებული,
მაგრამ მოწყენით ხშირად არიან
შენი ალერსის დანატრებული...

ელენე დარჩიანის დღიურიდან

ბახილი

მარგალიტები მოვიხვიე ყელზე სამწყება,
მარგალიტები, იაგუნდები...
არ შემიძლია შენი სახის გადავინწყება!
არ დაბრუნდები?

თეთრშემოსილი ვწევარ მე შენს ნაცნობ სანოლზე,
სევდიანია ღამე მძინარი;
ნუთუ არ ფიქრობ, სანატრელო, შენს სათუთ ცოლზე...
არავინ არი!..

ჩუმად ვკითხულობ შენს ძველ წერილს ყვითელს,
დახეულს...
სხვა რა მაქვს შენი მე ამის გარდა?
მე თვითონ ვკოცნი ჩემს თეთრ მკლავებს,
ჩემს დამწვარ სხეულს,
შენ რომ გიყვარდა...

მაგიუებს სიტბო, ვერ ვიგუე ფარჩის საბანი,
ჩემს ოთახს ავსებს შენი ლანდები.
დაღლილი არის, სანატრელო, დღეს ჩემი ტანი,
ნუ გვიანდები.
არ შემიძლია დავინწყება შენი სახისა...
დავფარე ღამე ბნელ ნაწნავებით;
ვიხუტებ ვნებით მსუბუქ ჰაერს ჩემ ოთახისას
თეთრი მკლავებით.

1915 წ.

ფერადი სონეტი

მომდურავ თავადს მე ვიგონებ ნაზი ზმანებით.
წაიღო კოცნა და წაწილი ჩემი პერანგის;
ყველას გიყვარდათ, — სიყვარული მეც დამანებეთ —
მე მოვიტანე ელვარება ფერადი ჰანგის.

და ჩემს ცელქ ფეხებს ენატრება რკალი უზანგის,
არავის კოცნას არ ვიგონებ მე დანანებით;
მე გამიხარდა გაღიმება ბავშვური ზანგის,
წილოსის პირად რომ ვაჭრობდა მკრთალ ბანანებით.

ერთხელ ვიხილე და ველარ ვთქვი თამამი „არა“.
და მომეწონა, რომ მფარავდა მე ოქროს ბადე...
და მიხარია, ბნელ თვალებით რომ დავიბადე,

რომ ბედში ვცხოვრობ და ტრფობისთვის მაინც არ კმარა...
თეთრი თავადის დაბრუნება მე თრთოლვით ვცადე,
ავტირდი ჩუმად, როცა რაში ტყყეს მიეფარა.

1916 წ.

პირამიდებში

იქ, სადაც სდუმან პირამიდები,
მზის ქორნილის დროს
მე დავწვები მზისფერ სილაზე,
იქ, სადაც სდუმან პირამიდები,
შენ მომინდები,
შენი თვალები, შენი მკლავები, შენი სინაზე.
შენ მოგაფრენს ცხენი არაბული,
თვალებდანაბული,
საყვარელ ხელებს მივეცემი, როგორც ნაზ სანოლს,
და შენ დამოცნი ვით დედოფალს, ვით მხევალს და ცოლს.
ტკბილი იქნება ცხელ სილაზე ჩვენი თამაში,
მზიურებს მაშინ
არაფერი მოგვაგონდება...
პირამიდებში ატირდება ლოდინით რაში.
ლურჯ სფინქსთან მივა, უცქერს დიდხანს და დაღონდება.
სილიან ტანით მდინარისკენ გავეშურებით,
მწვანე ტალღებში დავამშვიდებთ ჩვენს ლელვას ალურს;
გამოფხიზლდება შენი რაში სფინქსის ყურებით,
დაუნწყებს ძებნას უდაბნოში თავის სიყვარულს.

1916 წ.

ჩემი თავადი

გათავდა ნადიმი, სად არის მხლებელი!..
ცხენები მზად არის? – თავადო, გელით.
ძვირფასი ყვავილი, ჯერ ხელუხლებელი,
თავადმა გადმომცა მთრთოლვარე ხელით.

– უთქვენოდ შენუხდა, დაბნელდა დარბაზი.
– ეგ ხომ სულ ერთია... მზე უკვე ჩადის.
– მახარებს, თავადო, ეს მთვარე ლამაზი,
ცა, ნაზი სალამო ლხენას გვიქადის!

თავადის თვალები, ვით ჩუმი ზღვა დილით,
ისეთი ღრმა არის... ო, მალე, მალე!
გული ანთებულა საოცარ წადილით
მსურს, ვუთხრა ჩემს თავადს – შენ გენაცვალე.

ჩქარობენ ცხენები, მთვარე ამოცურდა
მდინარე მთებისა მთის ამბავს მღერის.
ასრულდა წადილი, ჩემს სხეულს რომ სურდა,
მას ძალა უნდოდა მწველ სიძლიერის.

და ჩემი თავადი, ლომივით ძლიერი,
ჩემს სხეულს ბატონობს, ჩვენ ველზე ვხარობთ.
მდინარის ნაპირს ვართ ჩვენ ბედნიერი,
შორს, სადღაც იცინის ჩუმის ხმით წყარო.

1915 წ.

უპერტიურა

ისე მოვედი, რომ არავინ არ მომელოდა,
მივეცი კოცნა მებაღეს და... გაიღო კარი,
მარტო ვიყავი!.. ჩემ გარშემო ლურჯად ბნელოდა,
მაგრამ შემომხსნა ქმრის ხელებმა ტანზე ქამარი!..

გავეყვეთ სიმღერებს! ჩემი ვნება აღდართულია
და ის მახარებს, მამაისებს ბაღში შემოსულს,
რომ ჩემი კოცნა, სიყვარული, ხმაც ქართულია,
ყოველთვის ციურს ჯერ უცნობი სიშმაგე რომ მსურს.

ჩემი ცხოვრება ისეთია, როგორც ოცნება,
ჩემი ნუხილი, სიხარულიც ტრფობის ბრალია,
ჩემს სხეულს მეფობს ხან სინაზე, ხან საოცრება,
დედოფლობს გული! ის ყოველთვის მომღერალია.

1916 წ.

ზამთარში

ჩემი ოთახი ცისფერია, ნაზი ფერია,
ცისფრად მორთული დაგიხედები, გააღე კარი;
ლოდინის წუთი დღეს ისეთი მშვენიერია –
ვით პირველ კოცნის, პირველ კოცნის ჭაბუკი ქმარი.

რად დაღალულა ყვავილები ვენერას მკერდით,
მზის სიხარული ჩემს ფანჯარას რად ერიდება?
შიშით გადავშლი, ერთმანეთს რომ წერილებს ვწერდით,
და ჩემს არსებას ძველი ალი მოეკიდება.

მტრედისფერ თოვლით ჯერ სამყარო არ დაფარულა,
მაგრამ მოსცილდა მას სიმწვანე გასახარელი!
ჩვენმა ოცნებამ გაზაფხულზე იმხიარულა,
ახლა კი მესმის: ის არ მოვა, მას წულარ ელი.

უხმოდ დასრულდა დღე უმზეო და მგლოვიარე
მენატრებოდა – და გულს აღარ ეიმედება.
ჩემი ტუჩები ცივი არის, როგორც ის მთვარე,
ჩემს ფანჯარაში სიკვდილივით რომ იხედება.

1915 წ.

* * *

მაგიუებს სიტბო! ვერ ვიგუე ფარჩის საბანი.

ჩემიდან.

უკანასკნელი მოვიხსენი ტანსაფარავი;
დადუმებულ მხრებს ელანდება შეხება ნელი.
შორეულ გზაზე სიბნელეა, არ ჩანს არავინ,
სასიზმრო ლოცვა ვიგალობე უკანასკნელი.

დამეძინება... გათავდება ზანტი ზმორება;
და დამშვიდდება ბროლის მკერდი ჯერ ხელუხლები.
ძილში ჩემს მუცელს ვილაც ვაჟი ეამბორება
და მღელვარებით ილუნება ჩემი მუხლები.

მზის აყვავება გამომტაცებს მწველ ადამიანს,
(ჩემს შეყვარებას მწუხარება კელავ მოემატა!)
და დაღონებულს, ვაჟის კოცნას, კოცნას ნამიანს,
ვარდისფერ ენით მომაგონებს გამთბარი კატა.

1916 წ.

მე და კატა

ხშირია სიჩუმე ოთახის სტუმარი,
წვიმის დროს მოვა და დილამდის დარჩება,
ბუხართან კატაა ყოველთვის მდუმარი...
ცისფერი ოთახი წითლად იფარჩება.

მივდივარ ბუხართან; რა მინდა! რა ვიცი!
ელავენ, თბებიან ტიტველი ფეხები.
მე არ შემიძლია, მე მარტო დავიწვი
და ფეხის გულებით კატის ზურგს ვეხები.

და ისევ ზმორება, ვნება უწინდელი,
კატასთან თამაში და თრთოლვით ხუმრობა.
ძვირფასმა მაჩუქა გამხდარი ცინდალი:
მე მიყვარს ზამთარში სიჩუმის სტუმრობა.

1916 წ.

ყოველთვის მაისში

ავსნიე ფარდა და მაისმა აკოცა მინას;
ვინც მე მიყვარდა, ის ჩემთან არის და ჩემთან სძინავს.

ვაკოცებ ხელზე, როგორც წმინდანს მე დავკოცნი მას,
და სხვა სახელზე მე დავეიწყებ მერმე ოცნებას.

და მორიდებით კოცნას ვმალავ მე იმის თმაში;
და ძვირფას ქვებით მომინდება მერმე თამაში.

ზურმუხტს და ლალებს მოვიფანტავ ტანზე ძვირფასად,
დავხუჭავ თვალებს: მეყვარება მაისის მსგავსად.

კოცნით გამთბარი, სიხარულში გავიწმინდები;
იღვიძებს ქმარი, რომ ჩამაცვას თეთრი წინდები.

ძვირფასი ქვები ჩვენს საწოლში დაიფანტება...
მე ვკვდები, ვკვდები – მისი ხელი მკერდს ელანდება.

შიშით ვიცანი: რომ მაისი გაგვითენდება
და ჩემი ტანი სიყვარულში დაითენება.

1916 წ.

ელენე დარიანი წერს უბრალოდ და აბნეულად

ამალამ, მგონი, იქნება ქარი...
ვაი, დედოფალ ტყემლების ბრალი!
დაღონებული წავიდა ქმარი
და დაბრუნდება დილაზე მთვრალი.

დიდი ხანია, ამ ბუხრის ალში
ტკივილით იწვის ჩემი ოცნება...
ქმარმა გასცვალა მომღერალ ქალში
ჩემი ცოდვილი პატიოსნება.

ალბათ მოჰყვება მას სავარცხელი
უფრო უბედურ ჩემი მეტოქის...
მეტყვის ბრძანებით: – მომეცი წყალი
ჩემი ფერადი სპარსული დოქის.

ცოლი ვარ მისთვის მე სასახელო
(მე ის მკოცნიდა სხივიან დღეში).
ღვინით გასვრილი მისი საყულო
გადავარდება მყუდრო კუთხეში.

ქმრის სითამამე ჩემი ბრალია,
არ ვწუხვარ, ბევრი რომ მოვეხატრე...
რადგან ძვირფასი მეტად მთვრალია...
დაეძინება მას ჩემზე ადრე.

1920 წ.

ცისფერი ქოლგა

მე სოფლის ამბებს შენ მოგიყვები;
შენ რომ ჰკოცნიდი ტუჩების კიდეს,
ისე დაზრდილან ჩვენი იხვები,
რომ პეპლაობა დაინყეს კიდევ.

შემომეჩვიენ ჩუმი მტრედები.
თმებს მიხილავენ ლურჯ ნისკარტებით.
ამ სიყვარულით ნაიმედები,
თავს ვიმშვენებდი სოველ ვარდებით.

ვკითხულობ ვაჟას, ვიძულებ პოეს,
ენატრობ სუსხიან მწარე ამინდებს;
ზურგს ეუფხან დღისით პატარა ხბოებს
და სალამოზე ვიფერავ თითებს.

ვნოვ ყურძენს, როგორც მკივანა ბზიკი,
ტყეში ვნახულობ მე წითელ სოკოს;
ხან მღვრიე მაჭარს ესვამ მრგვალი ჭიქით,
ხან ვგავარ სოფლის მკერდსავსე გოგოს.

წვიმაში ვარჩევ სიმინდის ტაროს
და ლამაზ ტაროს ვაკოცებ უცებ;
მერე კი ვათევ ღამეს უმთვაროს
და ეჭვით სავსე გულს არ ვახუცებ.

სექტემბერი.
სოფ. ავლევი.
1922 წ.

წერილი ანნა ახმატოვას

მე მინდა, გითხრა სამძიმარი,
რომ ბლოკი მოკედა!
ხანდახან ჩუმი და მძინარი
მეცა ვარ ბლოკთან.

ჩამოდი ჩემთან, მე მგონია,
ვიქნებით დები:
თუ პეტერბურგის აგონია
გიყვარს... და ვცდები.

თბილისის მადლი და მშვენება
გიშველის, ვიცი.
ორივეს ერთად გვეჩვენება
წარსული პრინცი.

შენ დაღალული გიბანია
სხეული ნისლში...
ჩემი ქვეყანა ისპანია
არი ივლისში.

მე ცოტა მიცნობს: სხვანაირი
მეწვია ბედი.
შენთვის საჩუქრად მაქვს დაირი
და ოქროს გედი.

ჩვენი მზე, ჩვენი მხარე ლურჯი
ლოყებს აგინთებს;
აკოცე შენი ცივი ტუჩით
თამარის თითებს.

თბილისი
1922 წ.

დარიანული

დაიტანჯა
მაჯა
მარჯნის
მძიმე
ჯაჭვის
ტარებით.
ბევრი ცრემლი
დამეხარჯა
ერთ ლამის
ნეტარებით.
დაიტანჯა
მაჯა
მარჯნის
მძიმე ჯაჭვის
ტარებით.
მე ლოყაზე
დამრჩა
ფარჩა
ცხელი პირის
მოკარებით.
დაიტანჯა
მაჯა
მარჯნის
მძიმე ჯაჭვის
ტარებით.
ჩემ დამტანჯველს
ლმერთი
დასჯის
ქაჯად
გადაგვარებით.

1923 წ.

პარიზისკენ

უნდა აყვავდეს მალე ქვიშნები,
უნდა ბალახი დილამ დათრთვილოს;
მე ამ ზაფხულზე დავინიშნები
და მივატოვებ ჩემს საქართველოს.

მე დაეშორდები ძვირფას პოეტებს
და თან წამყვება ვაჟას კრებული;
ჩემს ლექსს ბალიშქვეშ ვინ ამოიდება
ჩუმი ოცნებით გაოგნებული.

ჩემო ქვეყანავ, მეტად ძნელია
შენი დაკარგვა და დატოვება;
სოფლის ბავშვები აღარ მელიან,
არ მელის მუხა ათასრტოება.

ჩემო ქვეყანავ, ვიცი პარიზი
არი გულის და თვალის ამხელი.
ვიცი, მომელის მე უარესი,
ალბათ გატყდება ჩემი სახელი.

აქ ჩემს სულს კიდევ მზე მოუვლიდა,
დაშორებულს კი ველარ მიშველი;
იქნებ დაინყოს ცოდვა ლუვრიდან
და გადავიქცე მე ბულ მიშელი.

მაგრამ არ მინდა ლხინი ჭიქების,
მინდა, მივიდე შეუცოდველი
ყრუ მონასტერში კათოლიკების,
სადაც მიკითხავს ლოცვას კლოდელი.

მაშინ დავცინებ მე ჩემს საროს ტანს,
უკვე დაქანცულს ვნების წვალებით...
მე ველარ მივალ სოფლის წყაროსთან
და ვერც თამაშით დავიღალეები.

1923 წ.

თბილისი

მინდა ავევარდე მამადავითზე,
იქ აირჩიე, სულო, ბინა შენ;
მინდა, უეცრად მუხლზე დავეცე
ჩემი თბილისის და მზის წინაშე.

ჩემო ქალაქო! არ დამაკელი
შენ სიხარული მზისგან ფერილი,
თავზე გადგია, როგორც კანკელი,
ცა მოელვარე და აჟღერილი.

ვხედავ, ურმები ლორთქა თივებით
გზას ახარებენ აჭრიალებით;
მტკვარს მოჰყვებიან ფიჭვის ტივები,
ვით მოცურავე თეთრი ქალები.

სდულან ოქროს და წითელ ღვარებად
კვირა დღეებით შენი ქუჩები,
და იცვლებიან ოხშივარებად
შენს გარეშემო მთები თუჯების.

შენს ალაყაფთან, მსურს, დავალაგო
ლექსები, როგორც სისხლის წვეთები...
მილიონ ხმებით სავსე ქალაქო,
დიდი სატახტო ხარ პოეტების.

1924 წ.

მეორე საგლესო მომგებიანი სესხი

1

ეს ლექსი გლეხებს ეხება
და მოისმინოს გლეხებმა.

დრო მეფეების წავიდა,
ის მოვიცილეთ თავიდან.

დღეს აღარ არის ვერანი
მამასახლისი, მწერალი.

მგელივით რომ გვიყურებდა,
მათრახით ზურგს გვიხურებდა.

გათავდა ძველთან მგ ზავრობა,
ახალი ჩადგა მთავრობა:

ჩვენივე ხალხის შვილები
მარჯვე და გამოცდილები.

ბრძოლაში ბედაურები
არიან მეთაურები.

2

მოდი, მე მას შეეხები,
რასაც ითხოვენ გლეხები.

ჩვენს გლეხს სჭირდება ფართალი,
სინათლე და სამართალი;

გზა კარგად გაკეთებული,
ხარი ნიკორა ქებული

დღე სკოლის გასასვლელზე
სკოლა და მასწავლებელი.

გლები უტყავოდ დარჩება,
თუ ჩაითრიეს ჩარჩებმა.

კმარა ჩარჩების პატივი,
საქმეა მეტად მარტივი —

უნდა გაგვიხსნას მთავრობამ
სოფელში კოპერატივი.

აბა, რისია მაქნისი
ძველი თოხი და სახნისი.

რომ ავაყვავოთ ბალები,
გვჭირდება იარაღები.

რომ ვაბარაქოთ ყანები,
გვჭირდება ჩვენ მანქანები.

3

დღეს მოსკოვიდან მოსულა
ამბავი კარგი ხმიანი,
„ტირაჟი“ რომ გამოსულა
გლებისთვის მომგებიანი.

თურმე იმ ტირაჟს ჰქონია
მომგებიანი ბილეთი,
ეს რომ ხალხს გაუგონია,
ტირაჟს მიანყდა მილეთი.

ყველას სიჩქარით აცხელებს
„ჯადო ბილეთი სად არი“.
თურმე იმ ბილეთს ავრცელებს
დაბაში ხაზინადარი.

აინგრა მთელი უბანი
გათქირეს სულ ერთმანეთი:
ზოგს მიაქვს მთელი თუმანი
ზოგს მიაქვს ხუთი მანეთი.

გაგება მეტად ძნელია,
რად ატყდა აურზაური?
თუმანზე სარგებელია
ოცდათოთხმეტი შაური.

გული ნუ აგეტოკება,
თუ არ ხარ ყრუ და ბეცია:
თურმე იქ ერთი მოგება
ხუთასი ჩერვონეცია.

თუ ცუდი წუთი დადგება
საქმე წაგივა გლახადა:
ბილეთი გამოგადგება
მთავრობის გადასახადად.

თუ შენ ხელს ვერ მოგიცვლიან,
როცა ხარჯი გაქვს ვაება;
ბილეთის შენ შეგიძლია
„უფო“-ში დაგირავება.

ბილეთი კარგი მითია,
რომ სახლში ოქროს ნივთია.

გახსოვდეთ, გლეხთა „ტირაჟი“ სოფელში თუ ჩატარდება,
უკანასკნელი კაპიკიც ისევე გლეხს მოხმარდება.
აჩქარდით, ყველას გახსოვდეთ, რომ სარგებელი ბევრია,
ვინც არ შეიძენს ბილეთებს, ის ქვეყნის ცუდი წევრია,
პირველი ვადა მოგების 15 დეკემბერია.

1925 წ.

ეთიმ გურჯს

ექსპრომტი

დღეს პირველად ვნახე ხალხის ეთიმი,
ის ყოფილა ჩვენი გულის ექიმი.
ლვინო, ლექსი არის მისი ადამი
და ქონება — ერთი შავი ნაბადი.

მესმის მისი ცრემლიანი ღალადი:
— დასაწერად არ მაქვს სუფთა ქაღალდი.
ვერ მაჩუქა საქართველომ კალამი,
რომ დაეწერო მისთვის გულის სალამი.

მე არა მაქვს საკუთარი ბინაო,
მე წუხელი ქვაზე დამეძინაო,
მაგრამ მშველის სითბო რუსთაველისო,
ალბათ ახლაც მონატრებით მელისო.

საქართველოვ, ზეცას ეთამაშები,
მაგრამ ეთიმ გურჯისათვის რას შერები.
ცუდად არი შენი შვილი ეთიმი,
ვერ უნახავს ვერსად თავის ექიმი.

1925 წ.

პოეზია

გაგიჟება სჯობს, თუ გათავდა სიტყვის მადანი,
და თვალთა დათხრა, თუ მზეს ქებით ველარ დახვდები;
ლექსო, გულიდან ხორცად რომ ხარ გამონატანი,
თუ უნაპიროდ, სამუდამოდ არ გაჩაღდები.

არი მკვლელობა, არი ომი, არი ხანძარი,
მინისძვრა, ჭირი, ტყეში ყოფნა მარად თულებად;
მაგრამ რა არის ტანჯვა უფრო უზარმაზარი,
როგორც პოეტის შთაგონებით დასნეულება.

დადის ქალაქში ბევრის მსგავსი ჩემი სხეული
და ხალხი ამბობს: „ეს კაცია ლექსის მწერალი“,
მაგრამ ვინ იცის, რა ცეცხლშია გამოხვეული
ეს ჩემი ტვინი, დასაქცევი, ტვინი ვერანი.

რამდენი თვალი უნდა მქონდეს, რომ ყველა ვნახო,
რამდენი გული უნდა მედგას, რომ ვიგრძნო ყველა,
რამდენი სახე მე თვით უნდა გავაპარტახო,
რომ ერთი ლექსი დამრჩეს წმინდა, როგორც პეპელა.

შემომახურობს სიკვდილივით სიტყვა კვიატი,
და სისხლი, აზრი, სული — იქცნენ იმის მონებად;
გავიდა ღამე, მოასკდება კარს განთიადი,
ალარ ხარ კაცი, ალარც ჩონჩხი, ხარ მოგონება.

რამდენი ლექსი დაიწერა, იმდენი წელი
ჩამოეწერა ჩემს ცხოვრებას, ვით ადამიანს,
და თუ ეს ლექსი უნდა იყოს უკანასკნელი,
მაშინ ეს ძორი ყვაეებისთვის გასატანია.

1926 წ.

მეღორის სიმღერა

უფალო! უსმინე შავარდენს,
მის ხელით გიგზავნი ბარათს,
მიშველე ღორებში ჩაეარდნილს,
ღორებში დარჩენილს მარად.

როგორც რომ ბურვაკი პალოზე
მინდორში ბანარით აბია,
მარტო ვარ, უფალო, დალოცე
მეღორე ცრემლების ყლაპია!

უფალო! მომეცი სამხარი
ძალღივით ამოსულს ცაზე.
და შენი პერანგით ნახმარი
ჩამაცვი ცოდვიან ტანზე.

მომეცი ბავშვებში ჩარევის
და მათთან თამაშის ნება.
უფალო! შენ გარდა არავის
არა აქვს ამის უფლება.

ფიქრები სამწყემსო ღორებზე
ყოველდღე ცრემლებით მსჯიდა.
უფალო, გალავნის ყორეზე
დამნიშნე ბელურა ჩიტად.

1926 წ.

არგვეთის ღამეები

ცაზე ვერცხლის მერცხლები
სხედან ლურჯ ბუდეებში,
მთვარე ცივად ეცემა
შქერის ტყეში გამართულ ტოტების ბადეებში.

მთვარე – თეთრი ხოხობი
გაეხირა ტოტებში,
ძალდი მცველი ორლობის
ღამეს ათევს ყეფაში და ძალღურად ბოდვებში.

ალვის ხეებს აცვია
სირმიანი ნაბდები
ტკბილი სიზარმაცეა
და მდინარეც სავსეა, თითქოს თეთრი ბატებით.

ღამეში დაფარფატებს
უბედური ღამურა,
ნეტავ, არვინ დაჰფანტოს
ხმები იდუმალების ქცეული საღამურად.

1926 წ.

პოეტი და ადამიანი

1

მე მენატრება ცხოვრება
პატიოსანი,
მაგრამ რა ვქნა, რომ გამათხოვრება
ბედი ყოფილა ქართველ მგოსანის.
მე მენატრება, ბრწყინაედნენ
ისევ თვალები...
გაზაფხულიდან ზამთრის ყინვამდე
არ მასვენებდნენ ქვეყნის ვალები.
სურვილი დიდი როდია, —
მცირეოდენი...
მაგრამ ყოველდღე ჩემთან მოდიან
და აღწერების მოაქვთ ორდერი.
ფიქრი ირევა ჩემს თავში,
როგორც მწერები,
რა მაქვს ქონება: ცოლი და ბავშვი,
ძალლი და ცოტა ხელნაწერები.
მეტყვიან: გული გქონიათ, —
ნავა ნაჭრობით,
მაგრამ არსად არ გამიგონია,
გული გაჰყიდონ ვალში ვაჭრობით.

2

ნუ გეშინია, გულო, დარჩები
ყოველთვის ოქრო უზარმაზარი,
ვინ მისცემს ნებას, მართლაც ჩარჩებმა
გამართოს „ძვირფას გულთა ბაზარი“.
ვინ მისცემს ნებას, არჩეულ პოეტს
გაუნადგურონ ბუდე ნაგები,
ხალხის სიყვარულს თუ მოიპოვებს,
პოეტს მრავლად ჰყავს ამხანაგები.

უიმედობა რად დამიბრუნდა,
ან რისთვის დასხდნენ ლექსზე ლაქები,
როცა რჩეულის სიტყვებით „უნდა
ოქროთი ვაგოთ ფეხსალაგები“.
რა არის ფული, რა არის ვალი,
მონყენილობა და მწუხარება,
როდესაც ხალხის ხორცი და ძვალი
გადაქცეულა მშრომელ ხარებად,
ვინც გაიტაცა ახალ ძიებამ,
გადაქცეულან რკინის კაცებად,
ნუთუ პოეტებს გვეპატიება
აზნაურული გაზარმაცება.
ამხანაგებო, ნუ გეზარებათ
ჩამოცილება ძველი ფესვების,
დროა, გადიქცნენ ოქროს ზარებად
აცრემლებული ჩვენი ლექსები.

1927 წ.

ერთი კვირა

რალაც სითბოა გამჯდარი ტანში
და სიხარულით ამიტანს რალაც,
რომ ერთი კვირა აჭარისტანში
მე არ მივლია უსაქმო აღად.

რომ ჩამოვედი საქმის კაცებთან,
და მათთან ძმური გავწიე ჯაფა,
რომ ამ დღეებში მე მიტაცებდა
მუშაობაში ხარივით ჩაბმა.

რომ ანთებულმა ცაში ბუხარმა —
მზემ – ჩემს გუნებას შეუწყო ხელი;
რომ აჭარელი გლეხის „ფუხარა“
ჩემს დახმარებას ძმასავით ელის.

რომ ვარ ნამდვილი ხალხის პოეტი
მდგარი მიწაზე ორივე ფეხით,
რომ ვარ კეთილი, როგორც მოედინ
სურმანიძეა კეთილი გლეხი.

ეს ერთი კვირა თითქოს მხედნიდა
გლეხური ჭკუა ჯანმრთელ ფესვებით,
მიტომ დავტვირთე ლამაზ ქედიდან
დიდი საპალნე სავსე ლექსებით.

ისე მაგარი, გაუტეხავი,
როგორც ბათუმის ციხის კედლები,
და ანთებული, როგორც ხელხვაი,
ხასანბეგურა ქობულეთლების.

1928წ.

ქუთაისის ხანძარი

ყველგან — ქუჩაში, სახლში — გაისმის:
ცეცხლში იწვის და სდულს ქუთაისი.
ჩემი აკვანი, ლექსთა საგანი,
ჩემი ბუდე და ბუდე მაისის.

მართლა მაშინებს მე დღეს გაზეთი,
გადამაშენებს გაზეთი ცნობით:
„ჯერ არ ყოფილა წარღვნა ასეთი —
ითვლიან ზარალს მილიონობით“.

ვკითხულობ ცნობას შეშლილი სახით
და გვაგარ ახლა უსუსურ ლაჩარს:
„ცეცხლით დამწვარი სამასი სახლი,
ხუთი ათასი უსახლო დარჩა“.

მესმის ზრიალი ებრაელების,
მთელი გოდება ხანძრიან ქარში;
ათრთოლებული მათი ხელები
გამოეთხოვა ფართალს და არშინს.

ათი წელია იხევდა უკან
დღეს განწირული მათი ხელობა,
ახლა ხანძარმა წარმიან დუქანს
გამოასალმა ებრაელობა.

მაშინ, როდესაც ყველა ფიცარი
სრულებით ახალ შენობას ჰკვანძავს, —
რა დროს ცეცხლია დასამინარი,
რა უნდა ჩვენგან საძაგელ ხანძარს!

ძლივს ამოვედით სიღარიბიდან,
ძლივს მოვიმორეთ ზურგზე კურტანი,
მითხარით, ახლა რომელ ჯიბიდან
ავავსოთ ცეცხლის მონაქურდალი.

მე ცეცხლში ასეთ გოდებას ვისერი,
მაგრამ მეტია ბედზე მდურება,
რა ექნათ, — მაგარ და შეჩვეულ კისრით
ვზიდოთ ახალი უბედურება.

1928 წ.

პოეზიის ინჟენერებს

ათი გრიალა წელიწადია,
რაც ლექსებისთვის გავწირეთ თავი,
და იმ გრიალით ისევ მწაღია
ვიქნეთ მედგარი და გამბედავი.

ვიყავით მარად მოერთბაშენი
და დაშორება ახლაც ძნელია,
გავტყდეთ აშკარად, გუშინ ნაშენი
დღევანდელისთვის უკვე ძველია.

რა დაგვმართია: სიტყვები რკინის
გადაქცეულა აყალო მინად,
უკუღმართია, როდესაც ჟინით
ისევ დანგრეულ ღობეებს ვიცავთ.

სიტყვა მართალი გულმოდგინებით
ვთქვათ და ეს სიტყვა დიდხანს დარჩება,
რა ჰყავს ბადალი, როცა ზვინები
ჩამწკრივდებიან ოქროს არჩევბად.

როდესაც მაღალ ქარხნის მილიდან,
იფეთქებს გუნდი შავი შაშვების,
როდესაც გახვალ ხალხში დილიდან
და დაგხვდებიან გზაში ბავშვები.

მდინარეების ყოველი წვეთი
გადაიქცევა წკრიალა შუქად,
და ჩვენს დღეებში არასდროს ერთი
დღეც არ ჩაივლის ხალხისთვის უქმად.

ჩადგება, ალბათ, გულის წიაღში
კმაყოფილება ოქროს ტბორებად —
თუ მოხდა დამპალ ყარაიაში
ციების კოლოს ჩამოშორება.

სიტყვა მართალი ვთქვით ერთმანეთში,
მდაბიო თქმაში ხშირად ზანტებმა;
რა შეედრება, როცა სვანეთში
მატარებელი ატორტმანდება.

როცა კახეთის დაზვირთულ ზვარებს
ველარ აუვა ჭურჭელით გლეხი,
როცა გახედავ ლიახვის მხარეს
ნაღდი ნაყოფით დატვირთულ ხეხილს.

სიტყვა მართალი გაჩაღდა, ვხედავ,
და მღერის ჩემში ხმა უტკბილესი;
რაა ბადალი, როდესაც მცხეთას
მიაბჯენს სახლებს ჩვენი თბილისი.

როცა მადნებით გამჯდარ მიწაში
ცივი წერაქვი დაიორთქლება;
ანდა დადნები ლექსის კინძვაში,
როცა იშლება ჩერო ფოთლებად.

დღეს ჩვენი ხმალი ქარქაშში ჩასვეს,
გადიგრილა ბოლომდის ომმა,
და ხედავს თვალი მომავალს სავეს,
რომელსაც სარდლად მიუძღვის შრომა.

1929 წ.

პოეტის საქმე

ეს წვიმა მწარე, ეს თქეში, მეხი
ვერ შემაჩერებს, ვერ დამდებს სალტეს,
მივმართავ ისევ აჟღერილ ხეხილს,
ჩემი ლექსები რომ გამოწალდეს.

ვიტყვი: მძიმეა თქეშის ზვირთები,
ვიტყვი: მწარეა მეხის ტკაცუნი,
მაინც იფეთქებს თქვენი კვირტები
და ჩემი ლექსი — ხმა ვაჟკაცური.

გაზაფხულიდან შემოდგომამდე
შემომიჩნდება სიტყვის კრაზანა,
დიდო ბუნებავ, სიტყვა მომანდე
შენი დიდების გამოსატანად.

ჩემო ქვეყანავ, დამსვი პოეტად
შენი შრომის და მიწის საქებად,
და რაც კი ძალა მომეპოვება,
მინდა ლექსებით გადმოლაგება.

მინავ, ახალი დალით დაგტორეს,
მთებო, მოგასკდნენ რკინის ჯარები,
მეც ვუძღერ ველად გაჭრილ ტრაქტორებს
და ოქროს მადნებს მივეჩქარები.

მეც, გაზაფხული, შენის დიდებით
სავსე, ყოველ დღის საქმეს ვეხები,
და მწერლის შრომას მოვეკიდები,
როგორც ჰკიდია გუთანს გლეხები.

1931 წ.

გამოთხოვება შემოდგომამდე

ერთმანეთისთვის გაუგებარი,
ვიცი, რომ ჩემში ვილაც ამღერდა
ლექსებით მთქმელი და მაქებარი,
მე კიდევ მოვალ ლექსებით სავსე
და თუ არ გინდა პოეტის გლოვა,
შემოდგომამდე ნუ გამცვლი სხვაზე
და შენს ოთახში ნურავინ მოვა.

1932 წ.

წერილი კოლაუ ნადირაძეს

„როგორც ზეციდან მტრედების ჯოგი
მინაზე ჰფანტავს უნაზეს ჩეროს,
როგორც ურმული გადადის ბოგირს
და ოდნავ არხევს ნაძვების წვეროს,
როგორც დასტოვებს ალაზნის ლოგინს
და ცაში კენესით შეცურავს წერო, —
ასეთი მინდა წერილი ზოგი
როგორც პასუხი, ძმაო, მოგწერო“.

მაგრამ სიჭრელე და გაორება
ამ ჩრდილოეთში ერთობ მეტია,
მეც მომიძებნეს მკერდი ქორებმა,
გულში ვგრძნობ იმათ ნისკარტს წვეტიანს,
სიცივე ჩადგა ყინვის ტბორებად,
ოთახის კარი ჩამაკეტია.
სურდო, ხველება, ხშირი ზმორება
ბედს ჩემთვის ჯილდოდ გადუწყევტია.

ქართულად ვთარგმნი პუშკინის ამბავს
ახლა ჯერშია მისი „ციგნები“,
მაგრამ სიჩუმე საუბარს აბამს:
„მარტო ხარ, მარტო, მარტოც იქნები!“
ვკითხულობ შოთას, ვაჟას და საბას
და ვერ მშველიან მათი წიგნებიც,
ვწვები... თავამდე ვიხურავ საბანს,
მესმის „მარტო ხარ, მარტოც იქნები!..“

და ასე ღამეს მოჰყვება ღამე
და მოდის დილა სალამოს მსგავსი,
ძმაო, მომწერე ისეთი რამე,
ჰქონდეს ჩვენს ბაღში საუბრის ფასი:

ჩემს სადღეგრძელოს თუ ისევ სვამენ,
ჯერ თუ მთელია საჩემო თასი,

თუ გამოაკლდა ვინმე ჩვენს ცამეტს
და პოეტების დაინგრა დასი.

თუ ცოცხალია შაშვების დასტა
და დარჩა ბალში მათი საკვები;
თუ ჩემს მედეას დაეტყო გაზრდა
და ისევ არის ჩემი საქები;
თუ შენ და ნინა ხშირად ხართ მასთან,
არ ივინყებენ ამხანაგები;
თუ ზაფხულამდე უჩემოდ გასტანს,
ისევ ვუყვარვარ, თუ ვეძაგები.

1932 წ.

მოსკოვი

როგორც აფრის ტკაცუნი

მაინც რად მინდა მეტი დასტური,
გარდა იმისა, რომ დილა მეხნა,
ვარ როგორც ღვინო ალადასტური,
და მიხარია ფათური ქვეყნად.

მორთმეულია სამყარო გობით,
მხოლოდ აკლია ოქროდ დადნობა,
და ყოველ ყვავილს, ვარსკვლავს და კოპიტს
ჩემი ლექსისთვის მართებს მადლობა.

ამართულია სოველ ქვიშიდან
ცამდე კრიალა შუშის კედელი;
და მე არ ვიცი, რალაც მიშლიდა,
მეტქვა სიმღერა განუწყვეტელი:

როგორც აფრის ტკაცუნი
მოვარდნილი ზღვიდან,
ისეთი ვაჟკაცური
გაქროლება მინდა.

როგორც ფართო ჭადართან
ჩეროების ჯერი,
ისე ჩუმად ჩატარდა
ჩემი ლექსი ბევრი.

და ქცეული სურათად
სიტყვა, ყველა ბგერა,
მინაზე მისცურავდა
დამნიფებულ ქერად.

ბოსტნების დასანაგავად,
მოუთიბავ მოლად,
ბალახის ამხანაგად
და ომბალოს ტოლად.

ახლა, როცა ტკაცუნი
აფრის მესმის ზღვიდან,
ასეთი ვაჟკაცური
გაქროლება მინდა.

მინდა, სიტყვის თარეში
ჩემი ყველამ ნახოს,
ხევსურების ფარეხში,
ჩანჩქერების ახლოს.

მინდა, მინას მარჩენალს
ჰქონდეს მშვიდი ძილი,
ჰგავდეს ვაჟის გაჩენას,
მზის ამოსვლას დილით.

როგორც აფრის ტკაცუნი,
მოვარდნილ ზღვიდან,
ისეთი ვაჟკაცური
გაქროლება მინდა.

1932 წ.

ჭადრაკის ქართველ ოსტატს ვიქტორ გოგლიძეს

შევხვდებით ერთმანეთს, ვხედავ, რომ ჩალაგდა
ყოველი პაიკი შემტეველ რაზმებად,
და „მეფე“ ბრძოლების განწირულ ალაგთან
თანდათან შებოჭეს რკინის თასმებმა.

ვსაუბრობთ... მე ვფიქრობ: — ნეტა რას ჩანერდა
და ვხედავ, თვალებში შუქია ნეტარი, —
ვხედავ, რომ ჭადრაკის ეშმაკურ ფაცერთან
ულონოდ ღანღალობს შავების მხედარი.

გადავალთ ლექსებზე, ჩემს შრომის მაგიდას
დღეს დარჩა ნამტვრევად დაყრილი პნკარები.
შენ მაგარ ოსტატის სახელი გაგიტანს,
მე — ჩემი ფიქრების გაშლილი კარები.

არ ვიცი, რად არი ასეთი მარტივი
შეხვედრა, ღიმილი — შენთან რომ მოვედი.
ასეა პირველი ქართული პარტიის
და ჩემთვის ნამდვილი ბრძოლების პოეტი.

შენ უკვე გაიგე, რა არის ძილის წინ
უეცრად შეხტომა, კაცს რომ არ აძინებს,
შენ უკვე გაიგე, მკაცრია თბილისი
და თავის არჩეულს თვალს არ მოაცილებს.

ეს მკაცრი ბრძანება ხშირად დაძლეულა,
ჰო, მაგრამ რჩეულებს მშვიდობა მოგვტაცეს,
არავის არ სძინავს ისე აბნეულად, —
როგორც რომ ლექსის და ჭადრაკის ოსტატებს.

1932 წ.

მაგიდა – ჩემი პარნასი

თითქოს უბრალოდ მე ვწერდე წერილს,
გამიადვილდა უეცრად შრომა.

ციდან მოსმენილ შუადღის ჟღერის
მონად გამხდარა ლექსების ზომა.

მარცვლების ძებნას დაიწყებს ცერი,
ააესებს წერილს წუხანდელ ცის დარდი;
და მღერის, მღერის კალამის წვერი,
კალამის წვერი – ბულბულის ნისკარტი.

მაგიდას პარნასს ყვითელი მტვერი,
მზის ოქროს წვერი, ხვრელიდან ესობა,
და პოეტს ზარმაცს ნასვლია ფერი,
ოქროს მტვერი რომ გაუჩნდა მეზობლად.
შრიალას ნარმას, წერით დასერილს,
დაეცა მართლა ყვითელი მზის ვარდი,
და ელის კარნახს კალამის წვერი,
კალამის წვერი — ბულბულის ნისკარტი.

სტეში ყარანა, ყანებში მწყერი,
ხეები ბევრი, სერი და ამინდი;
მძიმე გაფრენა შუადღეზე ძერის,
მთები ნაჭედი მოოქრულ კრამიტით.
დიკის და ქერის ყოველი ღერი,
მეძახის, მივალ, მივდივარ, ვისწრაფვი,
და აღარ მღერის კალამის წვერი,
კალამის წვერი — ბულბულის ნისკარტი.

1932 წ.

ბალის ამბავი

დავითენთები, მომინდება ამინდის სინჯვა,
ბევრი ნდომია მუშაობა ლექსების ბერტყვას,
გავხედავ ბალში, წვიმა ცვივა კრიალა ბრინჯად,
წვიმა, რომელიც მომაგონებს მოვარდნილ სეტყვას.

შემდეგ ამ წვიმას სალამომდე სიჩუმე მოსდევს,
ბავშვების ფეხთა ანაბეჭდებს სილაში სძინავს,
უცბად რაღაცა შეაშფოთებს კოპიტის ტოტებს —
ეს ბელურაა, რომ იბერტყავს ფრთებიდან წვიმას.

მოვა სალამოც... ისევ შევალ ნაწვიმარ ბალში
და უცებ ვიგრძნობ ჩასვლის უმაღლეს მზე აქ ყოფილა:
დავაკვირდები ღობეს, ფოთლებს, დაგდებულ ნახშირს,
და ყველაფერმა მზის აქ ყოფნა შემატყობინა.

მერე ამ სითბოს და ამ ბალის პატარა ამბავს
შევიტან სახლში, ღია მრჩება ფანჯარა, კარი;
ლოგინზე მთვარე გადააფენს ცივ ტილოს საბანს
და როგორც ლექსის დასაწყისი — ამოდის ქარი.

1932 წ.

ლექსებიდან: „ლირიკული მისამართები“

ჯერ სიყვარული ასე ფართო და ასე მთელი
მე არ მიგრძენია – და ეს სიბრძნე დამბუდებია;
მოშვერილი ვარ შენზე გულით და როგორც გელი –
ჩემი თვალები უკეთესი საბუთებია.

ჩემი დაბნევა, ელდა, ყოველ წუთის ცეტობა,
როცა არ მესმის, რას ამბობენ, რად მეძახიან,
უხერხულობა, ყველა დარდი, ყველა შეცდომა –
ეს ყველაფერი, სანატრელო, შენი დაღია.

მოუსვენრობა ვერაფერმა ველარ გახარა,
გამოჩნდი იმ დროს – იჭეები რომ მეზადებთან.
ნუ გეშინია, ჩემო კარგო, თმაში ჭალარა –
ეს სინათლეა, სიყვარულს რომ შემატებია.

ოცდაჩვიდმეტი წელიწადი ისე გაცურდა,
როგორც მხატვარის მეგობრობა საყვარელ ფერთან.
იყავი ჩემთან – გამტანელთან და ვაჟკაცურთან,
იმ დიდ დღეებში ყოველ წამში ვიაროთ ერთად.

ნუ ჩაგაფიქრა ჭირვეული ჭორის ხროვბმა,
ჩემთვის სიჩუმე — ღამეში რომ მოიზანტება —
საშინელია, როგორც ომის მოახლოება,
საშინელია, როგორც ჩემთვის ტყვიის მზადება.

1932 წ.

ორი ნამღევა

ნიგნიდან „ლირიკული ზაფხული“ საქართველოში
(ნეტარი მღელვარება)

I

სოველი ბარის სიგრილე
და ჩეროები რბილი,
დილა, ბარისთვის მიგვრილი,
მისდევს ბალახის ბილიკს.

გედების დასტა მიაპობს
ოქროს ზეთიან ჰაერს,
და ეს შრიალი მიაგვობს
ჯერ ნაუკითხავ შაირს.

ნელა მისცურავს მდინარე,
მინაც მისცურავს ნელა;
ნეტა ჩემ გარდა ვინ არი,
რომ ასე ჩუმად ლელავს.

II

წმინდაა ზეცა, მინა გრილია,
პატარა ჩერო ადგია ეზოს,
ხეები ჩუმად თავდახრილია,
ვარ ბედნიერი და უმიზეზო.

მე თითქოს თვალთ ბავშვობას ვხედავ,
მე თითქოს ვუსმენ ბავშვობის წუთებს;

ასე მგონია, მოვა ეს ხე და
მკერდში ძმასავით მე ჩამიხუტებს.

მგონია, თითქოს ქვეყანა მთელი
არის პატარა მესკიას ფუძე,
ასე მგონია, ნიავი ნელი,
როგორც ბულბული, შეფრინდა ქუდზე.

წმინდაა ზეცა, მიწა გრილია,
პატარა ჩერო ადგია ეზოს
ხეები ჩუმად თავდახრილია,
ვარ ბედნიერი და უმიზეზო.

1933 წ.

აფთიაქარი

როცა ჩამოდის მამა,
ჩამოაქვს სურნელი ძვირფასი ერთი,
ჩამოაქვს ვაჟკაცს ლამაზს
უბრალო სუნი პიტნის წვეთის.

აზიურ ზამთრის კალოშს
უდის წამლების სუნი,
და ჩემს ოჯახში გალობს
წამლის კეთების წკარანკუნი.

სოკრატის თავი
და თეთრი ბინტი
აცურდებიან უეცრად,
და ჩემი ფიქრი იქითკენ მიდის,
როდესაც ჩემთვის
პირველად
ყვავილი უნდა აეცრათ.

და თითქოს მამა
ჩემს ოთახში უნდა ეძებდეს
რამე შენაძენს, რომ მხნეობა
შვილის შეაქოს,
მაგრამ მოითხოვს
უეჭველად ჩემგან რეცეპტებს
და გააჩაღებს ლათინურ სააფთიაქოს.

რა ტკბილი არის
ჩემთვის მისი,
„ქვანტუმ სატისი“.
დაისვამს მუხლზე
შვილიშვილს და დაუნყებს ბოხად:
„ეს რად გჭიროდა,

გაცოცხლებს მთლიანად იმდენად
და ბავშვიც ყნოსავს
მის იოდით გაჟღენთილ ჩოხას.

სიტყვას არ იტყვის,
რომ აკლია ჩითი, შაქარი,
სწუხს, რომ წამლების
შოვნა უჭირდა,
დასტირის წამლებს
ღირიკული აფთიაქარი,
გამოკვეთილი გარეგნობით
თითქოს თუჯიდან.

1933 წ.

სამასი არგვეთელი

მწერდა მეგობარი ძველი:

„ცალი ფეხით ვდგევარ კუბოში,
ათი წელინადი გელი,
ერთხელ მაინც ჩამოდი წყალტუბოში.

დაგხედები ნამეტანი კარგად,
ალბათ

კიდევ დავითვრები,
ხომ გახსოვს ტყემალში ფარგა
და ხორკლიანი კიტრები“.

პოეტი ამაყი კაცია,
ჰაერში აშენებს ხეხილს,
არ იცის – ნალბანდს რა აცვია,
არც შემოსავალი გლეხის.

საკამათოა ეს საგანი
დალად მოჭრილი ქვაზე...
მივექროდი ახალ მანქანით
ახალ წყალტუბოს გზაზე.

ხეები ჯარად მიდიან,
შორს – თოვლის მთები
დგანან ოცნებით,
თითქოს ჰაერში ჰკიდია
მიტკალის პირსახოცები.

მივედი – გაგიხარიან,
გულთბილად დამხედნენ ძალიან,
ეზოში ერთი ხარია,
მარტო ტყავი და ძვალია,

უცბად საჯარო პატივი
(სიამოვნებით ჩავებით),

ნყალტუბოს ნათესავები.

აგვალ დალი სიმძიმის
სალამომ კარგად გაშლილმა,
ხალხი დაგვხოცა სიცილით
ექიმმა მიშა იაშვილმა.

*

„ჩემი ან სცანით ყოველმან,
მას ვაქებ, ვინცა მიქია,
მისი სახელი შეფრქვევით
ქვემორე მითქვამს, მიქია...“
შევხედე უკვე განდაგან
დგას ინჟინერი ჯიქია.

მომიხმო დაბალ ღობესთან
ნელი ნაბიჯით უბრისად,
შევატყვე, იმას მობეზრდა
ატორტმანება სუფრისა.

დიდი ხანია, მჯეროდა
იმისი უეჭველობა,
ჩუმი ოდიშურ კილოთი
დაინყო ჩემთან მსჯელობა.

„ — გული ფიქრებით შესივდა,
ფიქრებმა სულ დამარბია:
მუშები რიონჰესიდან
როგორც არჩევი გარბიან.

სამასი კაცი კმაროდა
გვირაბის გასათავებლად...“
(ბრწყინავდა ზეცის თაროდან
ვარსკვლავი ოქროს თაველა).

უეცოდ თითოა: „— ძველიდით,
მშენებლობაზე მელთან,
ჩემთვის სამასი მუშა დღეს
სამასი არაგველია“.

აზრებს შევუშვი სადავე,
ნავიდნენ ვერცხლის ღარითა,
გამოვერკვიე, გადავეც:
„ — ვარ ჭიათურის მხარიდან.

სამასი კაცი? ბაშუსტა!
არ მოგეჩვენოს არაკად,
მგონია, ჯერ არ დასუსტდა
ზემოურების ბარაქა“.

პასუხი იყო ნაკვეთი
და მშვიდი, როგორც მთვარეა.
— მაშ, ვნახოთ შენი არგვეთი
როგორი მოსახმარია.

ვიცოდე მათი პატივი,
მანქანა ველარ შეკავდა;
მთვარე კი თეთრი ბატივით
ცაში ვარსკვლავებს კენკავდა.

დილა გათენდა, დამადგა
მზის სხივი ათი მტკაველა
და ისევ მიდევს გამაკთან
გაშლილი „ვაჟა-ფშაველა“.

მზემ მოგვაშვირა მიწები
და მდულარებას გზავნიდა,
თბებოდნენ დავრდომილები
წყალტუბოს აბაზანიდან.

მივდივარ, ცურავს ბაკებზე
შრიალი ჩემი ლექსისა,

ხალხი მეძახის - „დაგეძებს
უფროსი რიონჰესისა“.

აგერ ნაცნობი მანქანა,
ჯერ სალამიც ვერ მითქვია,
უკვე ამართულ ნაგანად
დგას ინჟინერი ჯიქია.

ვერ მოვასწარი ტანზე გადაცმა
არც ჩემოდანი და არც ქუდია —
მხოლოდ ეს მითხრა მედგარმა კაცმა
„მატარებლამდე — ოცი წუთია!“

ცას გადაეკრა სილურჯე ბაცი,
მიჰქრის მანქანა და მესმის მხოლოდ:
„სამასი კაცი
სამასი კაცი
სამასი კაცი,
ჩემო პაოლო!“

მეც ამ სიჩქარეს კარგად ვუძელი
და მეტყობოდა კიდეც გმირობა,
ვაგონში მომცა ხუთი ფურცელი,
ხელშეკრულების ხუთი პირობა.

მატარებელი ნელა წავიდა,
ხელშეკრულება გავშალე ნდობით,
თითქოს ძვირფასი წიგნსაცავიდან
გამომატანეს რჩეული ტომი.

ფეხზე მაცვია მუშის წულები,
სხეულში დიდზე დიდი ღონეა
და სალორიის დიდი მუხები
უკვე სამასი მუშა მგონია.

1933 წ.

დილა

დილამ დაასწრო ჩასაფრებულ ფიქრის სიმარდეს,
სიჩუმე ქეიშას ეფინება გამთბარ ნუთებად;
ხელისგულიდან სიო ძირს რომ გადმომივარდეს,
მწვანე ბალახში წივილივით დაფაცურდება!

საბავშვო ნავებს ჰგავს იხვების მცურავი ფარა,
ხის წერილი წვერო დაემსგავსა ანთებულ ასანთს,
ჯერ დაბურული ტყის წიაღი არ გამომთბარა
და ფრინველების აფეთქება არ ისმის არსად.

მაგრამ გალობამ შეარხია უცბად ბუნება:
ბალახში, ტყეში, ხმა ძვირფასი სიომ დაბანდა,
იგი მდინარის გაშლილ სარკეს ენკარუნება
და მცურავ იხვებს უშხაპუნებს ხმები საფანტად.

კლდის ნაპრალები ამ განთიადს დინჯად ელიან,
მყვინთავებივით ფერდობებზე მუხები ჩანან,
და ლურჯ ჰაერის ელვარება ისე სქელია,
რომ დიდ მდინარეს ემატება ზეციურ ფშანად.

მაგრამ ახალი ხმაურობით და ამბოხებით
გამოწვეული სიხარული აღარ ნელდება:
როცა მუშებმა დაუშინეს ყანებს თოხები
და ნედლი მინა გადმოგორდა ფართო ბელტებად.

1933 წ.

მწვერვალებიდან

აი, აქ არის, მეგობრებო, ის ასპარეზი,
რაც ბედმა მისცა ამაღლებულ გონებას ჩარჩოდ,
არც უკეთესი, ჩემო ძმებო, არც უარესი,
არ გვიძებნია ახალგაზრდა სულისთვის სარჩო!

შეხიზნული ვართ საქართველოს შეუვალ მთებში
და მივსდევთ ფერებს, ხმებს და სიტყვას მგელური მადლით;
კლდეში ქარივით დატრიალდა ავსილი თევზი,
და უსმენს სივრცე საყვარელი სტუმრების ნადიმს.

თქვენ შორის, ძმებო, არჩეულის წილი მრგებია,
რომ საიმედოდ გავჩნდე ხოლმე უეცარ ზარშიც;
რადგან სიახლე, რადგანაც მზე ლექსის გერბია,
რადგან ვერ ვითმენ და ნახშირსაც დავატან ზარნიშს.

ალბათ ეს არის ჭაბუკური სულისკვეთება,
რომ წვიმის დღესაც ჩემი ზეცა მწუხარე არ ჩანს,
ასე მახარებს უბადრუკი კუბოს კეთებაც,
როცა ოსტატი მას უმატებს მხიარულ ფარჩას!

ასეთ ცხოვრებას ვერ დაუდებს საათი ვადას,
და ასეთ მკერდებს ვერ შებოჭავს დაბეჩავება!
შრომაში, ომში, ქარიშხალში — ვიქნებით სადაც,
ყველგან სიცოცხლის ქადაგებად უნდა ჩავებათ!

მწვანე ფოთოლი, ფრინველის ხმა, წყაროს წკარუნი,
ქალის წამწამი — ხომ სულ მცირე სანუკვარია,
მაგრამ, როდესაც აიტაცებს მათ სიხარული,
ყველა მათგანი მარადიულ ციხის კარია!

1934 წ.

შეხვედრა მოსკოვში

კოტე მარჯანიშვილს

როცა ცხენები, ყინვის მკვესავი,
მიჰქროდნენ თოვლზე მკერდებმიშლილი,
უეცრად შემხვდა ღამის მზესავით
ნამდვილი კოტე მარჯანიშვილი.

საყვედურისთვის არ იყო მოცლა,
არც ვიგონებდით დამლალავ ჭორებს,
და ქართველურმა მხურვალე კოცნამ
გადაგვაჭედა ერთიმეორეს.

1934 წ.

საკუთარ თავს

დაჯექ, დანერე, დახატე,
რითაც ცხოვრება ივსება,
მიეც დამშეულ ქალღმერთს
საშვილიშვილო თვისება.

გარეშე საქმეს გადარჩი,
მან ხალხი გააგულისა,
გასინჯე ცეცხლის ლადარში
სიმაგრე ლექსად თქმულისა,

ვერ ენახო სიტყვის გარეშე
სხვა მონოდება მაღალი,
ჰანგებით იანგარიშე
ცხოვრების აყალმაყალი.

სიტყვა ტოლია ისართა,
მიზანში მოეკიდება,
დანერე, როგორ იზარდა
ჩვენი თაობის დიდება.

როგორ უშენდა სიმარდით
ლიახეს გამართულ ანკესებს,
როგორ აივსო სიმართლით
ლარიბ ოჯახის ჰანგებზე.

დანერე მტერთა ბანაკზე
და სიხარულზე მიწისა,
ანდა პოემა განაგრძე
დახვერეთილ ჯაფარიძისა.

უნდა თქვა ხმა საკახეთო,
მისი ველები გელიან,
ან ახალ თვალთ გახედო
მურძაყან დადეშქელიანს.

რად იყო დასატანჯავი
დიდი ნოდების პატრონი,
რისთვის გააპო ხანჯალით
რუსეთის გუბერნატორი.

დაჯექ, დაწერე, დახატე
შენთვის ულუფად ნაწერი,
ახალ თქმულებად გახადე
ამბავი სააკაძესი.

ეძგერე გულგამწარებით
მას, ვინც სხვა ფიქრით გართულა,
ბადალ, თანატოლ პნკარებით
გვითხარ პუშკინი ქართულად.

ხალხი გელის და ფარულად
გაძლევს გაკვეთილს ვადიანს,
მას შენი სიტყვის მარულა
თვალგატაცებით სწადია.

დახედე, როგორ იხაროს
დამწყვეთელ სიტყვის აშეებით,
ვარდებად გადმოგიყაროს
დამზადებული ტაშები.

დაჯექ, დაწერე, დახატე,
რაც ბუნებაში გელექსა,
მიეცი სარჩო არხვატელ
ფანდურზე კარგა მთქმელებსა.

ბუნებამ რომ დაარწიოს
შენი უბადლო ხელობა,
და რომ სიმღერამ გასწიოს
დროშების მაგიერობა.

რომ ლამაზ თქმაში გაშოლტო,
რაც დარჩა გულის შიგნითა,
რომ ამაყობდეს სამშობლო
შენი მდიდარი წიგნითა.

ვინც ერთგულ მინას მსახურობს,
წიგნს ეცეს თვალგამალებით,
რომ შემდეგ ტკბილად დახუროს,
როგორც ძილისთვის თვალები.

და როცა წადილს ერგები,
წრე გაიშლება განდაგან,
შენც ხალხში დაინერგები
დაუმარცხებელ ქანდაკად.

მტერს კი დარჩება სახადად
ძახილი დაუცხრომელი:
დაჯდა, დანერა, დახატა
და მოკვდა, როგორც მშრომელი.

1934 წ.

დებედაჩაის ღამე

სავსე მნათობმა,
როგორც გართობა,
ისე გასტოპა
ვარსკვლავთ ჩქერები;
და შუალამის მყუდრო მხატვრობა
გაახალისა ვერცხლის ფერებით.

ნელი შერხევა
ინყეს ვერხვებმა,
შუქს ეხერხება
მათთან თამაში,
დიდი სიჩუმე უხმო მეხებად
ჩაბუდებულა კლდის აკლდამაში.

სივრცე მედგარი
გახდა ნეტარი,
მესამედ არი —
ჰყივის მამალი,
და სილამაზის სულით შემთბარი
ჯერ გართულია ძილში ტრამალი.

დილამ ზეციდან
სხივი შეგვიძინა
და ჩაეცინა
თითქოს ქვეყანას,
როს ჩემ მაგიერ ტკბილად ეძინა
მონადირეთა დაღალულ ბანაკს.

ფიქრში წასული,
შემოგარსული
მოვსწყდი სასთუმალს
სხივივით ჩქარი.
ვხედავ, მასპინძელ თურქის ასულმა
უკვე განთიადს გაუღო კარი.

შემომაცქერდა,
გული აძგერდა,
როგორც ასკერთა
ბრძოლაში მინა,
შეგრუნდა, როგორც თევზი ფაცერთან,
და მოშრიალე ქილოფზე მიწვა.

რა მექნა განა?
მთელი ქვეყანა
ულხინეს ნანას
წარმოადგენდა...
და გადავძახე მძინარე ბანაკს:
ამხანაგებო! უკვე გათენდა!

1934 წ.

ქუთაისისთვის

როგორც ზეციდან მტრედების ჯოგი
მინდორზე ჰფანტავს უნაზეს ჩეროს;
როგორც ურმული გადადის ბოგირს
და ოდნავ არხევს ნაძვების წვეროს.

როგორც დასტოვებს კოლხიდის ლოგინს
და ცაში ისრად შესცურავს წერო, —
ასეთი მინდა სტრიქონი ზოგი
შენთვის გამართულ ლექსებში ვწერო.

მაგრამ ფურცელი გადავდოთ გვერდზე
და შეიცვალოს შესავლის კილო:
ეს იმას ნიშნავს, პატივი ვერ სცე
მას, რასაც ჰქვია მხატვარის ტილო.

ძველი იერი სტრიქონში ვერ ძლებს,
და თითქოს გახდა ის სათაკილო,
რად დავუბრუნდე მოოქრულ ვერძებს,
რად შეგარხიო, ათას წლის ძილო?!

მახსოვს, იყავი ლამაზი დიდად
და ჩახატული სავსე მთვარეში:
ამ სილამაზეს აკაკი ზრდიდა,
გატაცებული შენი ფარეში.

შეგრჩა იგივე მიმზიდველობა
და მინდა ახლა შენთან განდობა,
რომ აღარ გშვენის ძველი ხელობა:
ეს გარეგნული დარდიმანდობა.

შენს მწვანე ფოთლებს დილით თუ ეცა
სიო, ჩურჩული, ჩიტების ფრთები:
ამ ჰარმონიას შეცვლის უეცრად
ამხედრებული საყვირის ხმები.

თუ ცისარტყელას ფერადი ხონჩა
არის მშვენება ზეცის კამარის,
მის საპასუხოდ ყოველდღე მოჩანს
რიონის წელზე რკინის ქამარი.

არა, არ ჰგავხარ მარტო ქუთაისს,
ხარ, რაც მინახავს იმაზე მეტი,
ძველს, შავი ზღვიდან მოშვერილ დაისს
შენ მიაგებე სინათლის სვეტი.

არ ჰგავხარ ჩემი ბავშვობის ქალაქს,
ხარ უფრო მთელი და ჭიშკრიანი,
შენს შესანიშნავ ხავერდის ბალახს
ესმის ათასჯერ მეტი შრიალი.

შეგხარი მარად შენი ნაზარდი
და შენთვის ასეთ სურვილებს ვეძებ:
რომ აბრეშუმით სავსე ბაზარი
გადაშლილიყო მხურვალე მზეზე.

რომ შენი მწვანე ფოთლების ჟღერა
ვიცოდე, მხოლოდ ჩიტებით ვერ ძლებს,
რომ დიდი გულით თქმული სიმღერა
არ დაეძებდეს მოოქრულ ვერძებს.

რომ მოემატოს აგურს აგური,
ფიცარს ფიცარი მოსდევდეს ლარში,
და რომ გუგუნი ამხანაგური
რიონის წყალმა ჩაზიდოს ზღვაში.

1934 წ.

ზემოური რთველი

ჯერ სოფელში კიდევ თბილა,
თუმცა მთები დაითრთვილა,
და ცაც უფრო მუქი გახდა;
გზაზე მოდის ჩემი კბილა
და ღიღინებს ისე ტკბილად,
თითქოს ნატვრა გაინაღდა.

მიდის, ჩადის სავსე ზვარში,
მეზობლებთან მხარი-მხარში
მიაშურებს ფერად მტევნებს;
სამალაბა მკლავებს გაშლის,
გადააგდებს მტევანს ძარში
და სიმღერას დაადევნებს.

დიდი ძარი წარამარა
შენათებს სოფლის მარანს;
სანწებელიც აკრიალდა;
უკვე დილის იჯრად კმარა,
რაც სიმდიდრით დაიფარა
მისი ღრმა და უხვი კალთა.

ბავშვმა წყალი მოიტანა
და გაჩაღდა ფეხის ბანა;
მხიარული ყურძნის სრესვა,
აღულუნდა წვენი თანაც...
ყავრის ჭერში ოქროს დანა
გაურჭვია დილის მზესა.

მზეა, ქარიც... ფიცხი ჩალა
ნაფუზარში აიშალა,
მიეხვეტა ყანის ღობეს;
ავსებულა ჯოგით ჭალა
და მწყემსები ხმანკრიალა
გვრიტს ესერიან ფილთა თოფებს.

განგაშშია რთელის ალო,
ტაროებით ბრწყინავს კალო
და ქალები სხედან განად...
„აბა ერთი, ჩორთას ქალო,
შენი სულის სამონყალოდ
ნამოინყე იაენანა...“

და გაისმის სოფლის ველად
ნანინა და ოროველა,
ჩანგურული კილოს ხმაზე...
უკვე რაჭის მთებში ბნელა,
მთვარე — ძროხის ერთი წველა
დევს პერანგას ქიმის ჯამზე.

1934 წ.

სამგორისათვის

მე ვარ მოსკოვში და დავიწყე პირველ დღესავე
საქმე დამჭერი იოტამდე ჩემი აზრისა,
ასე გადიან სამუშაოდ, როცა სთესავენ,
ან თუ წერაქვმა ცხელი რკინის ზოდი დასრისა.

ჩვიდმეტი წელი, პოეზიის ერთი მედგარი,
სიჭაბუკეში ქართულ ლექსის ერთი არსენა,
ახლა ორმოცი წელიწადის ზღვარზე შემდგარი
სამგორის დარდმა, სამგორის ხმამ არ მომასვენა.

იყო ტკივილი, იყო ეჭვი, ხშირად შებინდდა,
მეტიწრობაში ვამტყუნებდი ჩემს თავს ადვილად,
მაგრამ დასტურმა დიდ მოსკოვის დეპეშებიდან
უიმედობის მოფიქრებაც გააბათილა.

დიდი სამგორი, ულხინესი ჩემი ნატრული,
ახალი მიწა და ედემი ერთის გახედვით,
უფრო ლამაზი, ვიდრე ყველა სიტყვა მხატვრული,
და გულზვიადი ისე როგორც მთელი კახეთი...

იდგნენ ხეები, ამაყურად, ტოტის დარხევით,
ყვავილთ სურნელი ასქელებდა ვარდისფერ ჰავას,
და მთელი მიწა დასერილი დინჯი არხებით
მოსავალს სდგამდა პოხიერი ხორბალის ხევადა.

მაგრამ ომებმა გადატრუსა ცხელი კეცივით,
გაუხმა ქერქი ძველ სამგორის მიწას იშვიათს;
ახლა, ჩიტებო, თქვენ ერთმანეთს ცივად შეჰნივით,
ცვარი გწყურიათ, ფეტვის წვრილი მარცვლები გშიათ.

შენ დაგიჯაბნეს დღით ეკლებმა, ღამით ტურებმა,
ყოველი კაცი შენ უდაბნოს ბერი გგონია,
და ისტორიის საშინელი უბედურება
შენს გამხმარ მკერდში განაჩენად ჩაგიკონია.

მაგრამ ხომ გესმის, შენ გარშემო როგორ ფათურობს
გაცოცხლებული საქართველოს ახალი ძალა,
შენმა იორმა ახლა უნდა დაგიდასტუროს,
რომ დაფიჭული საძირკველი გამოგეცალა.

უკვე გადაწყდა! გაცოცხლდება შენი მთა-ველი,
აღსდები მიწავ, უხვიანი მოგვეცი კვება,
სამი წლის შემდეგ თვითეული შენი მტკაველი
ყანებს და ბალებს, მდიდარ ბოსტნებს დაუთმონ ქვებმა!

სიონის კაშხალს შენთვის წყალი არ ეზოგება,
მარტყოფის სადგურს ელექტრონის ძალის მოცემა,
აგაფერადონ, გაგამდიდრონ ცხვართა ჯოგებმა,
გეგმის ჩარჩოში აღდგენილო ჩემო ოცნებაე!

1934 წ.

ზღაპარი

აივნის წინ ჭიხვინებს რაში,
გამოდის ვაჟი, და იმის მზერას
კიდევ ჰგონია, თუ ფანჯარაში
მაღალ კოშკიდან პირიმზე ზვერავს;
ვისრამიანის ზღაპრად ელვარებს
მას, რაც სანუკველ ანდერძად დარჩა,
რომ უმზერს მაღალ მთების მწვერვალებს,
რომ ესიზმრება ზღვის ლურჯი ფარჩა.
მაგრამ სიბერემ ხელი შეახო,
ტირის მერცხალი მოწყვეტილ ბუდეს
და უმზერს შორით ყანების ახლო
ხავსიან ქოხის სხვენსა და ზღუდეს.
განმარტოებულს ბევრჯერ უქია
ხავერდის მოლზე კოკით გარება,
მაგრამ ენვია ნაცარქექია
თეთრი ზამთარი, ტკბილი მთქნარება.
ყარამანიანს საყვარელ ამბად
მოყვება, სანამ ცეცხლი ენთება,
დახურავს სარკმელს, გარეთ თოვს ბამბად
და მაღალ კოშკში ჩაეყვინთება.

20.10.34

სოფელში

როგორ გაძლებდა ჭკუადმყოფელი
ამ თოვლის მტვერში;
ჯერ არ მინახავს ჩემი სოფელი
მე დეკემბერში.

სიცივე როდი გაკარებია
ჩემს ბავშვურ სხეულს;
რა ამბავია, რა ქარებია
სოფელში წლეულს!

კრამიტიანი შენი სახლები
მე ველარ ვიცან,
ორი თვით ასე თეთრად გახმები,
მშობელო მინა.

რა ლურჯია და რა სანყალია
მე ზოზლის ბავშვი...
ასე შიშველი – დიდი მსხალია
ვენახის თავში.

რა წამებია! რა დღეებია!
რამ გამარინდა?
მე ეს არასდროს მომნატრებია,
არც ახლა მინდა.

როგორ განდაგან მოჰქრის ჭილყვავი,
რა რუხად ბზინავს;
აქ არ დავრბოდი, აქ არ ვიყავი
ათი წლის წინათ?

აქ არ ჰყვოდა ყვითლად ზაფრანა
მწვანე მორევში?
ვნახე პირველად გნოლის გაფრენა
მთიან ქორეთში!..

უხილავ ხელმა მთაზე ნოხები
დილით გაჰკიდა.
აქ არ გავიგე, რომ ჩამოხველი
შენც ქალაქიდან!?

1935 წ.

სოფ. არგვეთი

კოლხიდის პირველ მოსახლეს

ნესტის, გვიმრის და თქემის უდაბნოს
და შმორის ნისლში მძინარე ფართობს,
სადაც ფუტკარი არის უთაფლო,
ვერ ხარობს წყარო, ვერც ვარდი ვარდობს.

სადაც წურბელს და დათენთილ უნასს
თბილ ტბორებში აქვთ ბინა საერთო;
სადაც ყვავილებს ციება ლუნავს,
ბულბულს არ ძალუძს, ეშხით გაერთოს.

ცხენი ვერ აპობს აზელილ ტლაპოს,
მდულარე საპონს ჰგავს ტბორზე ტბორი;
სადაც რიონის გაშლილ კალაპოტს
დახრჩობილივით მოჰყვება მორი.

სად სიხარული არის საბრალო
და ტკბილი სიტყვაც თითქოს შურია,
სახე ყვითელი და მოზაფრანო
და თითქოს გულიც მოხარშულია.

ჩამოაშორეს, ჩამოაცილეს
ეს სასიკვდილო ნისლების ფარდა,
და ახლა ხალხი გაინანილებს
აფერადებულ დაბლობის ფარდაგს.

ვხედავ, დასახლდა პირველი გლეხი
და ცას შეჰხარის პირველი კვამლი,
ვხედავ სხივებში შეხიზნულ ხეხილს,
მესმის ყივილი კოლხიდის მამლის...

სალამი შენდა, პირველად ვინც რომ
ამოაშენა თბილი აგური,
და დაივიწყე ის ყრუ და ვიწრო
სოფლის ადათი მამაპაპური.

დასტოვე ზემო ოდიშის წყარო,
ან რაჭულ კერის თბილი ლადარი,
ახალ კოლხიდის მინაზე ხარობ,
ვით მოქალაქე და ბინადარი.

მზე და სამშობლო განვდიან საშველს,
შენ კოლოები ველარ დაგლლიან,
ფორთოხლის სუნი უდის შენს ბავშვებს
და შენი ეზოც ოქროს ბაღია.

შენ მარტო არ ხარ, იცი აშკარად
აგებენ ჭიშკრებს, ჭიშკრებს ალებენ:
და მოსულები ახალ ლაშქარად
შენს მეზობლობას იტრაბახებენ.

1835 წ.

მიმართვა კოლხიდას

მოვდივარ შენთან, მოვდივარ ნატვრით,
რაც გულში დამაქვს დიდი ხანია,
და სიყვარული მღელვარე მხატვრის
შენს მინა-წყალზე მომიტანია.

რა საჭიროა, ხშირად გიხსენო
ბედი, შავბედი გადასულ დღეთა,
როცა, ლამაზო, დარბაისელო,
წყაროს თვალივით წამოსულს გხედავ.

მაგრამ წარსული ისე მძიმეა,
რომ მისი კვალი გემჩნევა დღემდე.
ნეტა მას, ვისაც გაულიმია
თავდადებული ბრძოლების შემდეგ.

გულის სიღრმიდან დღეს მევალება,
ვიყო მეტყველი შენი სიამის,
დილა ვადიდო ცისფერთვალება
და ამაღლება ადამიანის.

იქნებ ძნელია პოეტის ტვირთი,
მემატიანის თქმა არ მჩვევია,
მაგრამ მე ხალხის სიხარულს ვითვლი,
რაც შენს კალთებზე შემიმჩნევია.

ლექსად იქცევა, რაც გამიტაცებს...
მე ვხედავ ხალხის შეტევას გმირულს,
შავ ჭაობიდან დახსნილ მინაზე
ვხედავ ბალახის წვეტიან ფირუზს.

და ქალებს, წითელთავსაფრიანებს,
რომ უხარიათ ნადურში დგომა,
მალლა წითელი დროშა ფრიალებს,
რომ გაანათოს კოლხიდის შრომა.

ვხედავ, ჩემია შენი სამყარო,
და შენს გუშაგებს მეც ვეცილები,
რომ ერთიანად დღეს გავახარო
ჩემი ღარიბი ჩანგის სიმები.

ეს ჩემი გრძნობა კოლხიდამ იცის,
და ისე მიმღერს ჩემი ქვეყანა,
როგორც უნაზეს მეგრელი ძიძის
შვილობილისთვის ნათქვამი ნანა.

1937 წ.

შემოდგომის დღე ფოთში

შავი ზღვიდან, დაბალ ციდან
მოდის ბური ნისლის;
ხეს ფოთლები ჩამოცვივდა
და შრიალი ისმის.

ნისლი სახლებს დაჰფენია,
ქუჩებს მისდევს ნელა,
ბალს მიადგა დაფნებიანს,
რუხად ჩააბნელა.

აგერ ქუჩა პირდაპირი
აუესია ბოლით;
საცა იყო ზღვის ნაპირი,
მოჩანს თეთრი ზოლი.

წავალ ბალში, შევალ ბალში,
მომდევს ნისლის ქროლვა,
კარს გამიღებს ერთი ბავშვი,
ჩემი შვილის ტოლა.

სიხარულით მეტყვის: „ძია,
ის ხეც შეითვალა“,
და დაიწყებს ბალში ციალს
ვით სინდიოფალა.

ხელებს მოდებს მწვანე ტოტებს,
მისდევს ვიწრო ბილიკს;
მე უეცრად შემაშფოთებს
სურნელება ტკბილი.

გაიშლება უცბად ნერგი
ზე შემრჩება თვალი;
თუ გინახავთ სადმე თერგის
ნაპირებზე ქალი.

ქისტის ქალი, დახატული
მძივებიან მკერდით,
როგორც ოქროს ნაკადული
რომ ჩაგირბენთ გვერდით;

ნერგიც ასე ელავს რხევით,
ოქროს ტოტებს გაშლის;
უკვე ნისლი მიდის ზევით,
ამაღლებულ ცაში.

გადაიხსნის მწვანე მანდილს
ნერგი გულ-მკერდლია;
ვეხები და ვისმენ ნამდვილ
ოქროების წკრიალს.

1937 წ.

მედეას ლექვი

თუ გინახავთ
დათვის ნეკი,
იმ სიგრძეა
ჩემი ლექვი.
ჯერ ოთახში, შემდეგ ბაღში
დადის, დადის
კუდაბზეკით.

ბუზს შეხედა, გაინაბა,
დამიხია ჩითის კაბა,
გულმოსულმა გადაყლაპა
მზა მურაბა —
ერთი კილო;
რა ლექვია,
რა ლექვია,
ლექვია თუ ცირკის სპილო!

კედლის მღებავს
შეუყეფავს,
უკბენს კატას, როცა ნებავს,
ახლა
დახრა
სკამის ფეხი,
არ მასვენებს ეს უკმეხი,
დაგაყარე თავზე მეხი!

და სულ ვდარდობ — ამ ავეციამ
იქნებ სჭამა დუთმა ნესვი,
იქნებ მამას დაუხია
გუშინ
დანერილი
ლექსი.
ანდა კიდევ უკეთესი,
გადაყლაპა დიდი ნემსი.

ვერც სკოლაში დავისვენე,
შინ მოველ და
მეცა ელდა,
თურმე ბზიკმა
დამიკბინა
ჩემი ფინა
პანანკინა,
ჩვენი ბალის
იმ კუთხეში,
სადაც ცხოვრობს ლოკოკინა!

ვართ მთელი დღე მგლოვიარე,
ექიმები მოვიარე,
გამოვართვი აფთიაქარს
ეს მაღამო თაფლისფერი,
ვუცვლი წამალს, ვაჭმევ შაქარს,
არ აკლია არაფერი...

ოღონდ სიცხე გამონელდეს
და ვუყიდი ცისფერ ლენტებს,
ერთი ყელზე გამოვაბა,
ერთი ფეხზე გამოვაბა,
ერთი ყურზე გამოვაბა,
ქვეშ დაუეგო ჩემი კაბა,
გავახურო დიდი ტაფა,
მოვუდულო ის მურაბა,
მას რომ უნდა... ისევ ჰქონდეს
დასახრავად სკამის ფეხი,
ალარც ვეტიყვი არასოდეს
„დაგაყარე თავზე მეხი“.

1936 წ.

ოთარ შოფერი

მოიყვანა მამამ ავტო,
უბენზინო და უნავთო;
გრძელი არის, ჭრელი არის,
საგზაო და სააღმართო.

უთხრა ოთარს: „ჩემო ოთარ!“
აბა ახლა თუ ივარგე,
ეს მანქანა უნდა მორთო
და განმინდო, როგორც სარკე“.

ოთარს ძლიერ უხარია,
გაიძახის: „ეს რა ვნახე!“
ზამთარში რომ ბუხარია,
ისე ელავს მისი სახე.

სულ პატარა კარავში
გააკეთა გარაჟი
და პატარა მანქანა
გარაჟში შეაქანა.
დაუნმინდა პედლები,
აქეთ-იქით არხია,
გაუკეთა ის თვლები,
ფარებს რომ ეძახიან.
ჩამოჰკიდა წინ და უკან
მეთორმეტე ნომერი...
აბა, დედა, ჩქარა, „ნუგა“,
დაიღალა მშრომელი!

გამოვიდა ქუჩაში, დააჭირა პედალი
და გასრისა დედალი.
გამოვარდა მამალი,
ტირის,
ყვირის,
ყვირის,

ტირის
„სად ვიშოვო წამალი,
სად ვიშოვო იოდი,
სად ვიშოვო სახვევი?!
აქეთ რომ მოდიოდა,
იქით ვერ გადახვედი?“
გამოცვივდნენ ბავშვები,
ხმაურია ძლიერი,
ალარ არის საშველი,
მოდის მილიციელი...

მამალს მოდის ღვარ-ღვარად
ცრემლი შეუშრობელი...
აბა ოქმი, ოქმი ჩქარა!
რომელია შოფერი?
შეადგინეს დიდი ოქმი,
ჩაერივნენ ყველანი...
ოქმს დასჭირდა ერთი დოქი
იისფერი მელანი.
მერე ქათამს უქაქანეს,
ეძახოდნენ „აქში, აქში“,
დედალი კი გააქანეს
ჩვენი უბნის აფთიაქში.
დედლისათვის თურმე ფეხი
მოეტეხა ბოროტ პედალს;
მოიტანეს წმინდა ხერხი
და მოხერხეს ფეხი დედალს.
ასე მოხდა... ამის გარდა
ასეც მოხდა მკათათვეში:
სასამართლო გაიმართა
კოჭლი დედლის საქათმეში,
გაიმართა ლაპარაკი,
ლაპარაკი ლაპარაკზე,
მოითხოვეს აგარაკი:
„გაიგზავნოს აგარაკზე“.
დაადგინეს: „რადგან, რაკი

უვიცობა აღიარა,
დედლისათვის აგარაკი
აირჩიოს — სხვა კი არა, —
ან კოჯორი, ან კიკეთი,
დაუმზადოს სუფთა ხრეში,
აურიოს ქერში ფეტვი
და აჭამოს სამჯერ დღეში“.

მიჰყავს ოთარს, აღარ იცდის,
დედალი და მისი ბუდე...
მე კი ოთარს შეცდომისთვის
ერთი კვირით გავებუტე...

1936 წ.

რიონი იცვლის კალაპოტს

თუ მოდიოდა შავსილიანი,
მან ნაპირები აღარ იცოდა,
არ ხმაურობდა, მაგრამ ზრიალი
იმის წიაღში მაინც ისმოდა.

იყო რიონი თავზარდამცემი,
მღვრიე, მდორე და ხმაგაკმენდილი...
როგორც ავდარში ყანა ნაცელი,
იყო ნაპირებგადახვეტილი.

ჩამოივლიდა მრისხანე რუხად,
ხეებს, ტივებს და ხალხს იტაცებდა;
შეუდგებოდა ფესვებში მუხას
და როგორც ასკილს, ისე დასცემდა.

შემდეგ განაბულ ფოთის ნაპირებს
გადალახავდა, შიშით არევდა,
დაუღენწავდა ხიდებს სატივეს
და ბორანს დროშად წაიმძღვარებდა.

ომს დაიწყებდა დაბალ სახლებთან
რომ მოეტაცა მათი მშვიდობა;
ჩითის ჩვარივით კედელს გახევდა
და იატაკზე გადავიდოდა.

იდგა ქალაქი სილიან ტბორში,
მისჩერებოდა ზეცას ავდრიანს,
კოლხიდის გულო, გეყოფა, მორჩი;
უკანასკნელი წელიწადია.

რაც გემუქრება შავი რიონი,
შენს გადალექას რომ აპირებდა,
უკვე რიონის ერთი ფიორი
წყალიც არ მოვა შენს ნაპირებთან.

უკუქცეული და შეზღუდული,
მიდის და მიაქვს თავის საბანი,
წელზე დაადგეს მძიმე ურდული —
გაუტეხელი რკინის ქამარი;

უკვე მზადა აქვს სხვა კალაპოტი,
ის შორი გზიდან გადავა ზღვაში,
რა დიდი წვიმაც მოვიდეს მთაში,
ახალგაზრდობავ, მაინც გამოდი.

იქ, სადაც დარჩა ვით ნაკვალევი
ყოფილ რიონის გამშრალი ბუდე,
აქ თქვენ იხილავთ თქვენი თვალებით
და თქვენ მოუხდით ზეიმით ქუდეbs

ზღვას, როს შემოვა პატარა ტოტით,
ისე ხალისით და ისე ტკბილად,
როგორც კოლხიდის ბალებში მოდის
მტრედის გუნდით ცინცხალი დილა.

1937 წ.

თეატრი

ამ მოედანზე ოდესღაც იდგა ზრიალი საზარი,
იყო მონებით ვაჭრობა, ჭანელ ბავშვების ბაზარი,
ვინმე მთვლემავი ვაჭარი ხელს გაიშვერდა ტახტიდან
და საჭურისი არჩეულს თავით ფეხთამდე გახდიდა.
გააჩერებდნენ გოგოებს შიშველ, დარცხვენილ ბიჭებთან,
და ოსმალეთის აბრაგი ვარსკვლავს ვარსკვლავში ირჩევდა,
ჩვენი კოლხეთის ქალები, ელვარე გიშრის კავებით,
სტამბოლის ვაჭრებს მიჰყავდათ ჩარდახიანი ნავეებით.
მათ არ იცოდნენ თვალთმაქცი შეჰყერზადას ზღაპრები,
არ ჰქონდათ შემონახული პირდალესილი დანები.
უმანკოებას ჰპარგავდნენ ნავეებზე ძალდატანებით.
შორს იყვნენ, აღარ შეეძლოთ სამეგრელოსკენ მოხედვა,
ეს ნალვლიანი ამბავი დაიმახსოვრა კოლხეთმა.

ჩვენც მოვესწარიტ, ჩვენც ვნახეთ აქ სხვანაირი ბაზარი,
ძალმომრეობის რუსეთმა ამოაშენა ტაძარი.
ქრისტეს სახელით ვაჭრობდა სარწმუნოება კვიატი,
რომ მწარე სული დაეტკობ აღდგომის ევლოგიათი.
ვერ ნახა ამშენებელმა ვერც ლოცვა, ვერც ნეტარება,
ხელი ტოტივით გაუხმო დიდმა ოქტომბრის ქარებმა.
აღარ დასცალდა, ნავიდა, მრევლიც დასწყევლა, დანავსა,
და მომაკვდავი ისმენდა საკუთარ სულთათანასა.
დარჩა პარტახი შენობა ბნელი და გულდარბეული,
ხავსმოდებული, საშიში და გუმბათჩამონგრეული.

ნეტა კაცმა როგორ იცნოს ეს შენობა ახლანდელი,
ყოველ მხრიდან თეთრად მოჩანს, ვით მაღალი ზღვის კედელი;
ყოველ მხრიდან კედელს მისდევს მარმარილოს თეთრი თალი,
დაფარულა ჩუქურთმებით, ქვეშ გაშლია მწვანე ბალი;
მაღლა-მაღლა ადის ხალხი, გაბადრულა მხარე მწვანედ,
მარცხნივ ვუცქერთ ზღვას დიდებულს,
მარჯვნივ ვუცქერთ მთიან სვანეთს,
ვუცქერ ტანჯვით დაბადებულს, მინას ძლიერს,
ხალხის საზრდოს,

და ფირუზის კუნძულივით მოელვარე პალეასტომს.
შეხვალ შიგნით, ნახავ დარბაზს —
სადას, ნათელს, კეთილშობილს,
ეს თეატრის შენობაა, ეს ტაძარი, ეს ტაძარი მაღალ გრძნობის,
ეს საბრძოლო ისტორიის მართალ სიტყვის ასპარეზი,
სად ღრმა ფიქრებს ემატება ხან რისხვა და ხან ალერსი.
სადაც ხალხი ხედავს გმირებს თავის საქმის მაგალითად,
სადაც ლექსი რუსთაველის იფანტება მარგალიტად.
და შექსპირის დიდი სული ღელავს სიტყვის შთაგონებით,
სად ზღვასავით ღრმაა გრძნობა ამ სიტყვების გაგონებით,
სადაც ხალხის სიბრძნე მოჩანს და სიმტკიცე მისი ნების,
მისი სიტყვა თანატოლი, უმაღლესი ხელოვნების;
სადაც კაცმა თავის თავი ჭეშმარიტი სახით ნახოს
და წადილი დიდი ბრძოლის ერთიანად განაახლოს,
სადაც კაცი ნახავს მართალ დიდ კოლხიდის მატთანეს,
სად ბუნების ბატონობას კაცის ხელი ატრიალებს;
და როს ჩვენი ქვეყნის მტერსა გმირი ხმალით ეკვეთება,
ისმის ტაში, როგორც ქარში ტალღის კლდეზე შეხეთქება;
და თუ კაცმა თავის ვალი, თავის კვალი აღარ იცის,
გაზაფხულის სეტყვასავით ხომ დააყრის ხალხი სიცილს!

კოლხიდაში, სადაც მწვანე აფრებივით ელავს დაფნა,
სადაც მწიფე ნარინჯები იღვრებიან ყვითელ თაფლად,
სადაც ხარობს ევკალიპტი, მედიდურად ჰყვავის ნუში,
მის ქალაქში, ნავსადგურში, მთელ კოლხიდის შუაგულში,
დგას ტაძარი მაღალ გრძნობის,
ზღვის სივრცეებს გადაჰყურებს
და უგზავნის ქვეყნის სალამს შორს მიმავალ მეზღვაურებს.

1937 წ.

კარგი დარი, ბავშვები შორეული ზამთარი

შავი ზღვის ქარმა ახვეტა
დაბალი ღრუბლის ზვირთები.
მონმენდილ ზეცას ახედავ,
თუ ნაპირს დააკვირდები.

ყველგან სიჩუმე გამეფდა,
შენელდა ტალღის ტაშები
და სანაპიროს სკამებთან
მწკრივად მიდიან ბავშვები.

ლამაზად ჩამოსხდებიან...
ჰაერიც ელავს გამთბარი,
შორს უკვე თეთრი მთებია,
მთებში მოსულა ზამთარი.

ზღვისა და მთების ჰაერით
დამტკბარა ჩვენი მთა-ბარი,
და ბავშვებს მრავალნაირი
მოაგონდებათ ზღაპარი.

არ კაკანებენ კაკბები,
მელაც თვლემს დიდი ხანია,
უკანასკნელი საკვები
სოროში შეუტანია.

ზის და დუმს რუხი კურდღელი,
როგორც უძლურის წესია;
ჯიხვებს კი შავი შურთხები
თივას და ბალახს ესვრიან.

რა დიდი მანძილებია,
რა უნაპირო ველები;
მთაში დათვს დასძინებია
თავის პატარა ბელებით.

1937 წ.

ებრაელების დასახლება კოლხიდაში

არ გახარებდა ღარიბი გეტტო,
არ გიცხოვრია სულის მშვიდობით;
ბუხრის მაგიერ სანთელი გენთო
და ლოცვების წინ თითებს ითბობდი.

მოიხედავდი – დგებოდა უკან
მშობელი ხალხის წამება წინათ,
ლამით პატარა სანავთე დუქანს
გადააქცევდა დილამდე ბინად.

და დილით სანყალ ქონების გუშაგს
გიცქერდა ყველა ტანჯული სახით;
კალთას ახევდი საეჭვო მუშტარს,
რომ პირველ სიფთით გაგელო დახლი.

ჩამოგივლიდა მეტოქე ქორად,
თვითონ ღარიბი, და ნიშნს გიგებდა,
მაგრამ სალამოს მდუმარე თორა
დილამდე თითქოს შეგარიგებდათ.

წვრილი შვილებით ავსილი კაცი
წლიდან წლობამდე ცხოვრობდი ასე,
და ბედნიერი იყავ, თუ მაცით
გაითენებდი ოჯახში პასექს.

დაიღონებდი ტირილით თვალებს
თუ მოკვდებოდა ვინმე მოყვასი;
და გაგონებდა წამებულ მხარეს
შენ მრისხანება იელოვასი.

თითქოს ქოხები დაეხრა ხანძარს,
ისე ეყარა უბანი თქვენი;
ცას შესცქეროდა ღარიბი ბანძა,
არც ზეცა იყო მომგვრელი ლხენის.

ველარ გიშველა ცისკრის ლოცვებმა,
შენ მაშინ ნახე ზეცა გაშლილი,
როცა ასრულდა დიდი ოცნება
შენივე იცკა რიჟინაშვილის.

სიჭაბუკეში მოკლული კაცი
ნათელი სახით დღეს გესახება;
და მის მწუხარე ფიალას დაცლის
დღეს კოლხიდაში გადასახლება.

თექვსმეტი წელი შენთვის გავიდა,
როგორც ნანატრი მშვიდობის ხანა,
ინყე ცხოვრება ისევ თავიდან,
ლხინზე გეძახის ჩემი ქვეყანა.

წინ წაუძეხი მხიარულ სახით,
აჩვენე მამებს სანახაობა,
ნიჭიერ ხალხის, საყვარელ ხალხის,
დღებდნიერი ახალთაობა.

ადგა, დაიძრა შენი სოფელი,
დასტოვა მწარე ბედის ხსენება;
თქვენს სულს აანთებს მიწა მშობელი
და ზედ მოსავლის აღმოცენება.

1937 წ.

მალთაყვა

მზიანი დღეა... ზღვის ნაპირი ჩუმი, მშვიდია.
გახედე ტალღებს, როგორ ფერად-ფერად მიდიან.
რა სიხარულით მიაშვირეს ნაპირს ლოდიანს,
ერთი მათგანი თითქოს მნიფე შვინდის ტოტია.

ერთი მათგანი ყვითლად ელავს, როგორც ქაფური.
წავიდეთ, ვნახოთ ის ნაპირი გამოკაფული,
სადაც შარშანწინ გადარგული ევკალიპტები
დამძიმებულან მოჟრიალე, ზღვისფერ ჩიტებით.

აი, ნაპირი ზღვის კენჭებით გადაქარგული,
ეს ხე პირველი — აყვავების ნიშნად დარგული.
აი, პირველი საძირკველის აღმოშენება,
აი, მალთაყვა, უახლოეს დღეთა მშვენება.

აქ ორმოებში ადუღდება კირი ღვარებად,
აქ გაჩაღდება ქაფქირების აელვარება,
აქ იომებენ ახალციხის კალატოზები,
აქ ყვითელ ტოტებს მიაშვერენ ზღვას მიმოზები.

აქ აგარაკი გაშენდება... და ზღვის სინაზეს
მზე დაადგება ენკენისთვის დამთბარ დილაზე.
ბავშვებისათვის გაჩენილი არის ნაპირი
თვალმიუწვდენი, სილიანი და პირდაპირი.

1937 წ.

ყორათი

უწინ განა მიწა იყო
ეს მთლიანი ბარდი;
ვინ ნახა და ვინ წაიღო
ამ ბუნების დარდი?!

რა კაცი არ გაამწარა,
დაუდუნა მაჯა;
ქვეშ ჭაობი, ცა ნაცარა
და მტირალი ყანჩა.

არც ნაკვეთი რიგიანი,
რომ მიუდგეს თოხი,
ტყეში ტახი დინგიანი
დასცურავდა ოხვრით.

ქარში უფრო მწარედ კენესდა
განწირული ჭალა;
ემინოდა კაცს ამ ტყესთან
წვიმიანში ჩავლა.

არც სიმღერა, არც კეთილი
გამარჯვება სადმე.
ხავსი, როგორც დაწყვეტილი
დაფლეთილი ბადე.

ვინ ნახავდა მწიფე ხეხილს
ამ დაბალში მაშინ;
ან გულლია, ბეჯით გლეხის
ამღერებას ბაღში.

ვინ ისმენდა, ვინ ნახავდა,
ჩანგურის ტკბილ სიმებს,
ამ ჯოჯოხეთს ვინ ახადა
ეს სუდარა მძიმე?

შორს, ბოლოში რომ ანთია
მშობლიური დროშა,
ეს ახალი ყორათია,
ეს სოფელი მოსჩანს.

კაცი მართლა ლომ-გმირია,
თუ ბორკილი დახსნეს,
ეს დულაბის ბოგირია,
გადასული არხზე.

ვხედავ მიწას არხებიანს
ალარც ხავსი ჰფარავს,
ეს ახალი სახლებია,
რომ ანათებს შარას.

გამოჩნდება ეს-ეს არი
ქვის მაღალი ზიდი,
გალმა დიდი სამწყემსარი,
საძოვარი დიდი.

რა წითელი მდინარეა,
რომ მოსცურავს გალმა,
ეს ბავშვები ვინ არიან,
რომ მღერიან თანხმად.

ეს სოფელის ნახირია,
სულ წითელი ფერის;
ეს მწყემსები გაჰყვირიან,
ეს ბავშვობა მღერის.

ეს კოლხიდის სურათია
მწვანედ მოელვარე,
ეს აღმდგარი ყორათია —
ახალგაზრდა მხარე.

1937წ.

თბომაგალი „საქართველო“

ნაპირიდან ვნახე გუშინ
შურდულივით მომავალი,
შემოვიდა ნავსადგურში
ვებერთელა თბომაგალი.

შემოიჭრა წყალში სწრაფი,
მეზღვაურთა საყვარელი,
მოახარა მოსვლა ნაპირს
დიდი ვერცხლის ნალარებით.

კანაფები დაისროლა,
გააჩალა გასანათი;
თეთრი ანძა გაისწორა
და გაჩერდა თვალტანადი.

ვუცქერ მაღალ სასოებით
მოკრიალე ასფერიანს,
დიდი ოქროს ასოებით
„საქართველო“ აწერია.

მიტაცებდა ზღვის რაინდის
ვაჟკაცური გამოჩენა;
ახლოს მიველ, უკრაინის
გავიგონე ძმური ენა.

მივდეგ კიბეს, მივალ, სადაც
ვერცხლის კოშკი ელავს ზღვაზე,
რა ზვიადი და რა სადა
არის მისი სილამაზე.

სულგანაბულ ყურადღებით
ვაკვირდები ყოველ საგანს,
საქართველოს სურათები
არ მინახავს არსად სხვაგან

მე ასეთის სიყვარულით
დარბაზებში განფენილი;
სდგას მყინვარი მომთვარული,
ალმასივით დაფერილი.

აქ კედელზე კიდი-კიდე
სჩანს თბილისი ნათელ დღეში,
აქ ბალები ბალებს მისდევს
ულამაზეს აფხაზეთში.

აქ კოლხიდის შრომა მოჩანს,
ხელჩართული და მედგარი,
აქ კუთხეში ბრწყინავს დროშა,
წითელ ფარჩის სვეტად მდგარი.

ეს ქართველი ხალხის ჯილდო,
საპატიო საჩუქარი;
გემს ავსებენ ყოველ წუთში,
მოდის ტვირთით მუშა ფრთხილი.

და კიაფობს სუფთა ყუთში
ის დაისისფერი ხილი,
რაც კოლხეთის ნაყოფია,
ახალ ბაღში გამოზრდილი.

რაც არასდროს არ ყოფილა
ასე მწიფე, ასე ტკბილი.
მიაშვირა გემმა მკერდი
შავი ზღვიდან მოსულ ნიაფს.

გემი ზღვაში დინჯად შედის
და კოლხიდის სითბო მიაქვს.

1937 წ.

მოგონება

როცა გაფითრდა და დადუმდა, იმავე დღიდან
აღფრთოვანებულ სიტყვებს ჰკვეთდა ხმა დაკარგული
თვალთა ისარი, — წამწამების უდაბურ ტყიდან
სულს მიწყალებდა, საცდურ ტანჯვით გამიპო გული.

და მის სახეზე სხივმფინარე ბრწყინვალე შუქი
როცა აენთო, — გარდა სინაზის
რომ გულში დამრჩეს ის მიზეზი და მწარე წუთი
მას არ ვუყვარდი, მე კი მიყვარდა.

პროზა

ფერადი ბუშტები

(სანტიმენტალური ამბავი)

თბილისში ბევრი მათხოვარი საზიზღარია.

ერთი მათხოვარი ქუდს ისე მიხდის, როგორც ძველი ნაცნობი, შემდეგ ქუჩაში გამოგენტება, ჩაგაცივდება, იკლანება, როგორც ცხრაფეხა.

ის ყოველთვის იღიმება, თუ კარგად ჩაცმული დაგინახა.

ლარიბს არც ქუდს უხდის, არც უღიმის. სალამოს ჩაჯდება ალექსანდრეს ბალის მოაჯირთან და ხარბად ითვლის ფულს.

მას ორი შვილი ჰყავს, რომელთაც ისე ჰგეშავს მათხოვრობაში, როგორც მონადირე — ძაღლს.

კიდევ არის მათხოვარი, რომელიც დედას იგინება, თუ ფულს არ მისცემ. თუ ამ დროს მიუბრუნდება, მიხვალ, აჩუქებ, უცბად გაიცინებს, ბოდიშს მოიხდის და გეტყვის: „ნამომცდაო“.

ერთი ყოველთვის ტირის, სალამოთი კი მიდის „მეეტლეების სამიკიტნოში“ ვორონცოვის ხიდთან სათრობელად, სვამს ასურეთის მჟავე ღვინოს და ზედ ატანს გამხმარი დოშის კუდს, რომელსაც მისთვის იმეტებს ვაჭარი დიდზურაბოვი.

მაგრამ თბილისში ბევრი გულის დამწველი მათხოვარია.

მე მყავს მათ შორის ნაცნობები.

მათთან შეხვედრა მახარებს, როდესაც მთვრალი ვარ, მიყვარს მათთან საუბარი. თუ ფული არა მაქვს, ვსესხულობ და მათ ვაჩუქებ.

ერთ სალამოს ბრმა ახალგაზრდა მათხოვარს, რომელიც, სამწუხაროდ, ორი წელიწადია, აღარ ჩანს თბილისში, მე შევუგროვე ფული ამნაირად:

მოვიხადე ქუდი და ვიძახდი:

„აჩუქეთ ხელმოკლე პოეტს კვარტი ღვინისთვის!“

მე მთელი ქალაქი მიცნობს — ბევრმა მაჩუქა.

სულ მალე ათი კვარტი შევაგროვე, მათხოვარი სულ იცინოდა, ხელებს ისრესდა სიხარულით, მაგრამ, როდესაც ფული ჩავაბარე, შეფიქრიანდა, დაეჭვდა, ფული ეცოტავა და დარწმუნდა, რომ, გამოვრჩი.

შეგროვილი ფულიდან ნაწილი მართლა დავიტოვე ჩემი ერთი ამხანაგის ჭკუიანი რჩევით და წავედით „ჭაჭასთან“. „ჭაჭა“ ვაჭრობდა მხოლოდ ლამით, ჰგავდა ჯალათს. დუქანი გამართული ჰქონდა სარდაფში ჩასავალ კიბეზე და, როდესაც მუშტარი არ ჰყავდა, ჰკვებავდა თაგვებს ყველის და პურის ნამცეცებით.

ამ უკანასკნელ დროს თბილისში გაჩნდა ერთი ბრმა, თიანეთიდან ჩამოსული. ის უკრავს ფანდურზე და იმღერის არსენას ლექსს:

„წუხელი სიზმარი ვნახე
ინით ვიღებავდი წვერსა“.

სოფლებიდან ჩამოსული გლეხები უსმენენ მას და იცრემლებიან, როგორც არსენას დასაფლავებაზე.

ყველაზე ორიგინალური თბილისის მათხოვრებში უსათუოდ ჩვენი კაპიტანი „კაპიტანია“. ექვსი წელიწადია, მას აცვია ერთი და იგივე საზამთრო ოფიცრის შინელი. გარეგნობით ჰგავს ნიკოლოზ მეორეს, ლაპარაკობს ლექსებზე, სპორტზე და, თუ მოინვიე კაფეში სავახშმოდ, მოითხოვს მაინცდამაინც ძვირ საჭმელს. ლვინოს მხოლოდ ერთ ჭიქას დალევს, ნაკლულ ბოთლს ჩაიდგამს მწვანე ტოპრაკში და თავაზიანად იტყვის: „ხვალ შეიძლება თქვენ ვერ გნახოთ — ეს ლვინო სადილად მეყოფა“.

კაპიტანის ოცნება ახალი ჩექმების ყიდვა და გემრიელად ჭამა არის.

მაგრამ მან იცის თავისი ფასი და სამზარეულოში არ შევა მზარეულის სამონყალოდ. მას უყვარს სუფრა სუფთად გაშლილი, ხელსახოცის გულზე აფარება და საუზმის წინ არყის დალევა.

კაპიტანი განსაკუთრებული სიყვარულით მაფასებს მე და ჩემს ამხანაგებს; როდესაც მიადგება რომელიმე რესტორანს, ფრთხილად შეაღებს კარებს, გაინმენდს სათვალეს, გადაათვალიერებს ხალხს და იკითხავს:

— ერთი ეს მიბრძანეთ, ქართველი პოეტები ხომ არ არიან აქ? — და თუ უარს მიიღებს, მაშინ კერძოდ ჩემს გვარს დაასახელებს.

თუ რესტორანის პატრონი ვახშამს არ მისცემს — კაპიტანი ჩამოივლის სუფრებს და თავაზიანად შეეკითხება სტუმრებს: „შეიძლება, თქვენი ნებართვით მოვითხოვო პრეისკურანტი?..“ „კაპიტანს“ ხშირად აძლევენ ამის ნებას და ხანდახან მხიარული მოქეი-

ფენი, რესტორნის დაკეტვის შემდეგ, ჩაისვამენ მას ეტლში... ამ შემთხვევაში „კაპიტანი“ ყოველთვის კითხულობს: — „რა ამბავია, ქალებისაკენ?..“ სანამდის ეტლში მოენყობოდეს, კაპიტანი ეუბნება მეეტლეს: „მე შეიძლება ღვინო მომეკიდოს; გთხოვთ, ჩაიბაროთ ჩემი ტოპრაკი და უსათუოდ გამახსენეთ მისი წაღება“. კაპიტანს ტოპრაკი არ ავიწყდება, რადგან იქ, როგორც თვითონ ამბობს, სანოვავის მარაგის გარდა, ინახება მისი პირადობის მონუმობაც.

კაპიტანს უყვარს ქალებზე ლაპარაკი, მაგრამ ყოველთვის უმატებს: „მე ჩემს ცოლს ვერ ვუღალატებ“, თუმცა მისი ცოლი უკვე ორი წელიწადია, წავიდა ბაქოში ერთ ნაცნობთან და წერილსაც არ იწერება.

რევოლუცია კაპიტანს მოსწონს, მაგრამ მაინც მოიგონებს დიდ მთავარს კონსტანტინე კონსტანტინეს ძეს: — კორპუსში ყოფნის დროს მას თავისი ლექსების კრებული აჩუქა.

კაპიტნის ბინა თითქმის არავინ იცის, მეზობლების გარდა, ალბათ ის ყოველთვის ემდურის მეზობლებს, რადგანაც კაპიტანს კუდიანი დაარქვეს.

ერთხელ კაპიტანი შემეკითხა: „არსებობენ თუ არა კუდიანები?“ მე, რა თქმა უნდა, ვუპასუხე, რომ, როგორც განათლებულსა და სწავლულ კაცს, არ მჯერა კუდიანების არსებობა... „კუდიანები რომ არსებობენ, მე ეს ვიცი, — დაჯერებით მიპასუხა კაპიტანმა, — მაგრამ, შეიძლება თუ არა, მე არ ვიცოდე, არ ვგრძნობდე და ისე ვიყო კუდიანიო“.

თბილისის მათხოვრებს კაპიტანი არ უყვართ და მას დიდკაცს ეძახიან.

საზოგადოდ, თბილისის მათხოვრებმა დაჰკარგეს ერთმანეთში თვისება. ძვირად შეხედებით ჩვენს ქუჩებში ორ მათხოვარს ერთი მეორესთან მოლაპარაკეს. ერთმანეთი სძულთ, ერთმანეთს ემუშტრებიან ქუჩებში, „გეზიან“ ადგილებს ისე ირჩევენ, როგორც ვაჭრები დუქნებს და დარაბებს.

ყველაზე შემოსავლიანი იყო სასაფლაოს „ყელი“, მაგრამ ეს ადგილი მათხოვრებს რჩებათ მემკვიდრეობით, ხანდახან ხდება „გამოყიდვაც“. ზოგი შემოსავლიან ადგილზე „სართს“ ართმევს მეორეს.

ორი სიტყვა პარიზის მათხოვრებზე

პარიზის მათხოვრები ბევრად მალლა დგანან თბილისის მათხოვრებზე შეგნებით. ისინი შეკავშირებული არიან: მათი საერთო ჭერი სენის ხიდებია.

პარიზში მათხოვარს ოთახი იშვიათად აქვს. მისი ბინა არის კათედრალების — ნოტრ დამის, სანსუპლისის — გალავნები, ღამე სძინავთ სენის ხიდებს ქვეშ.

დღისით მათხოვრები აგროვებენ პაპიროსის ნამწვავებს. ქუჩაში დაფანტულ ქალაღდებს, ძონძებს.

ქუჩებში აკრძალულია — მათხოვრობენ ეზოებში.

ზოგი ატყუებს ქუჩის აჟანს. დაიჭერს ერთ ძველ გაზეთს „ლა პატრის“, თითქოს გამყიდველია და მხოლოდ საიმედო გამგელეს გაუმჟღავნებს თავის საიდუმლოებას.

სალამოს სენის ნაპირები სავსეა მათხოვრებით.

სენა მწვანედ არის ამღვრეული, როგორც აბსენტის. წყლის ზედაპირი ელვარებს ქონით, მაზუთით, თეთრი გედებივით მიქრიან პატარა გემები და ნავეები.

სენის ხიდებქვეშ დიდი ხმაურობაა. ზოგი მათხოვარი მშიერია, ადრე დაიძინებს. უმეტესობა კამათობს ომზე, რევოლუციაზე, ჟორესის მკვლელობაზე.

ყველაზე ცნობილი მათ შორის არის გასტონ დელაროში, რომელსაც მეგობრებმა „ფალიერი“ დაარქვეს: ჰგავს ყოფილ პრეზიდენტს.

როდესაც ის დაინახავს უცხო სტუმარს, ხიდის ქვეშ ჩამოსულს, მივა და ეტყვის:

— თქვენ ალბათ ნორვეგიიდან ჩამოსული ტურისტის ხართ, ან ესპანელი მომღერალი, გაინტერესებთ პარიზი და ჩვენი ცხოვრება. მე გახლავართ გასტონ დელაროშ, კეთილშობილი მათხოვარი, მცხოვრები სენის ნაპირას, დეპუტატ ჟორესის მეგობარი და მისი ამომრჩეველი.

ამის შემდეგ ის დაგიმტკიცებთ, თუ რა ადვილია უეცრად გამათხოვრება. შემდეგ ამაყად იტყვის: ამაღამ სიცხვე იქნება, გათენებისას აქ ყოველთვის ძალიან ცივა. მე თქვენი ფული არ მინ-

და, გაიარეთ აქედან კაფე „პასკალში“ და დაუკვეთეთ ჩემთვის ორი ჭიქა პუნში, ხვალ დილით მივალ და თქვენს სადღეგრძელოს დავლევ.

ფალიერი ყველაზე ბევრს კამათობს.

ყოველდღე კითხულობს ლ'უმანიტეს, იცის პოლიტიკა, ეჯავრება როიალისტები და წინააღმდეგია ბერლინის ოკუპაციის. კონკორდის მოედანზე ალტაცებით უხდის ქუდს ელზასისა და ლორენის ძეგლებს და ზიზლით იხსენებს ბისმარკს, რომელმაც „რკინის ყუთში ჩაკეტა ელზასისა და ლორენის აყვავებული ბალები“. ის მეთაურობს კავშირს „სენის მათხოვრებისას“ და სასტიკად სდევნის ქურდებს მათხოვართ შორის.

როდესაც ცივი ზამთარია, ბევრი მათხოვარი კვდება სენის ხიდებქვეშ.

ავადმყოფები სიცივეს და შიმშილს ვერ უძლებენ, ღამე ადგება ავადმყოფი, გადაიძრობს გაზეთს, რომელიც მას საბნად ახურავს, მივა მდინარის პირას და წყალში გადავარდება. ამას ბევრი ხედავს, მაგრამ ადგილიდან არავინ არ დაიძვრის. ავადმყოფი მათხოვარი გადავარდება წყალში და, რადგან მას არავინ შევლის, იხრჩობა.

ერთ ღამეს მე, ილია ერენბურგი და გიომ აპოლინერი ვენვიეთ მათხოვრების ბანაკს ალექსანდრე მესამის ხიდის ქვეშ.

მაშინ ომი დაწყებული იყო და ბანაკი ნამდვილ პარლამენტს ჰგავდა. იყო კამათი და თავმჯდომარეც იყო.

ერთი მათხოვარი, ყოფილი კონსიერჟი ქიმიური ლაბორატორიისა, უხსნიდა დანარჩენებს „მახრჩობელა გაზეთის მნიშვნელობას“. გაზეთის გამოგონება ყველას აბრაზებდა, რადგან ის ხელს შეუწყობდა მათხოვრობის გავრცელებას საფრანგეთში.

ღამის ორი საათი იყო, კამათი არ თავდებოდა.

ყველას შიოდა.

ათი მათხოვარი მე, აპოლინერმა და ერენბურგმა წამოვიყვანეთ კაფე „ალა როტონდაში“ სავახშმოდ. „როტონდა“ ჩვენი მეგობრებით იყო სავსე და მათხოვრების დანახვამ ალტაცება გამოიწვია.

მსხვილი რიბეირა, ესპანელი მხატვარი, ნახევრად ტიტველი იყო, რადგან სიცხე ანუხებდა. მან სათითაოდ გადაჰკოცნა ჩვენი სტუმრები, მივიდა ერთ ცნობილი მხატვრების მეცენატთან, რომელიც დადიოდა „როტონდაში“ და ცდილობდა, ხელში ჩაეგდო ზანგის ქალი ჯელიკა — ლამაზი და თევზივით მოქნილი. რიბეირა მოვიდა

მეცენატთან, მაგრად დაჰკრა ჯოხი კატელოკზე და უბრძანა ვახშ-
მის განწყობა. მეცენატს ეტკინა თავი, მაგრამ გაიცინა და ვახშამი
გაამართვინა.

მათხოვრები, პოეტები და მხატვრები მეცენატის სტუმრები ვი-
ყავით. დიასახლისებად ავირჩიეთ ჯელიკა და მარენა, მხატვარი
ქალი — პარიზში თბილისიდან ჩამოსული.

პირველად რიბეირამ ადღეგრძელა მეცენატი და უკანასკნე-
ლის ხარჯზე უბრძანა კაფეს პატრონს ხუთ-ხუთი ფრანკი გადაეცა
თითო მათხოვრისათვის.

ბრძანება შესრულდა.

მეცენატს ენყინა, მაგრამ ხელზე აკოცა ჯელიკას.

შემდეგ ჯელიკამ თქვა: „ამხანაგებო, ჩვენ გვეწვივნენ „სენის მო-
ქალაქენი“, ასეთი სურათი ჯერ ჩვენს როტონდას არ ახსოვს. ჩვენ
შორის დღეს არ არის ის, ვინც გაოცდება ამ სურათით — მისცემს
მას უკვდავებას. ჩემი წინადადებაა, გაეგზავნოს ავტომობილი პაბ-
ლო პიკასოს და ეთხოვოს მას აქ მოსვლა“.

აპოლინერმა ჯელიკას ტუჩებში აკოცა, მაგრამ ავტომობილი
ცარიელი დაბრუნდა: წინა დღით პიკასო ფრონტზე წასულიყო.

როდესაც მათხოვარი ემილ ადერი ადგა სიტყვის სათქმელად,
მოხუცებული და კეთილი როტონდის გარსონი ლუი მივიდა მასთან,
ატირდა და თქვა:

— ბატონო ემილ, ნუთუ ვერ მიცანით, მე ვარ ლუი გარსონი კაფე
„როშიდან“. ბევრი ლუიდორი მახსოვს თქვენგან ნაჩუქარი.

დიდი ხანია, გავიგე თქვენი დაცემა, გალარიბება.

მე უცოლო ვარ და კარგი ოთახი მაქვს.

გადმობრძანდით ჩემთან ბინაზე...

— და ახლა კი, ბატონებო, ნება მიბოძეთ, — მოიწმინდა ცრემლე-
ბი ლუიმ, — ბატონ ემილ ადერის პატივსაცემად მოგართვათ ექვსი
ბოთლი ბურგუნდიისა.

ემილ ადერმა სიტყვა ველარ თქვა, ენა დაება, ჩაეკრა მოხუცე-
ბულ კეთილ ლუისს და ორივე წავიდნენ მეორე ოთახში წარსულის
დასატირებლად.

ამ სურათის დანახვაზე, ახალგაზრდა პოეტმა ალბერტ ჟანმა
ლექსი დანერა და გადასცა ერენბურგს რუსულად სათარგმნელად.

როდესაც გათენდა, მე გამოვეთხოვე პარიზელ მეგობრებს და იმ
დღესვე წამოვედი საქართველოში.

როტონდის უკანასკნელი ღამე დღემდე არ დამეწყებია, მახსოვდნენ სენის მათხოვრები.

დიდი ხანი არ არის მას შემდეგ, რაც შევხვდი ერთ რუს მათხოვარს — ლეონტი კაჩერგას — სოლოლაკში. მან მომაგონა როტონდის უკანასკნელი ღამე და სენის ხიდები.

როგორ ცხოვრობს მათხოვარი ლეონტი კაჩერგა

ლეონტი კაჩერგა — მაღალი და მოღუნული, მისი დიდი ცხვირი ჰგავს მსხვილ მნიფე ხენდროს, თმა აქვს ქალარა, როგორც გაურეცხელი თეთრი მატყლი, ტურებთან თმა ისეა გაყვითლებული თამბაქოს ბოლით, როგორც ოქრო.

ლეონტი კაჩერგას სახე მუდამ შეშინებულია, თვალებიდან ყოველთვის წყალი მოსდის. ქუჩაში ფულს არავის სთხოვს; თუმცა დგას ქუჩაში სამათხოვროდ. მისი კისერი რბილი და ჩაჟანგებულია, როგორც ხეზე ამოსული აბედის სოკო.

აცვია ძველი მაზარა ილღიებქვეშ გამომწვარი და გამოხეული.

ის ყოველთვის დგას — არ დაჯდება.

მას ქუჩის ბავშვები არ ანუხებენ — პატივს სცემენ.

მას არა აქვს ტოპრაკი ხმელი პურის შესანახად. ფულს ის ძველ, რუხ ქუდში ინახავს და ხანდახან ქუდი გაბერილია ბონებით.

ლეონტი კაჩერგა დგას უსიტყვოდ, ყოველთვის ჩაფიქრებული, სიცხიან დღეში ჩაფიქრება მის სახეზე ტანჯვად იქცევა და ის ქუჩაში მოჩანს, როგორც ჯვარზე გაკრული.

ცხოვრობს მუხრანის ხიდის ყურესთან, მის ეზოში რეცხავენ ტყავებს და ზაფხულში იქ შმორის სუნია.

ეზო მტკვარზე გადადის.

ოთახი აქვს ქვემო სართულში, ოთახის წინ პატარა აივანია უდერეფნოდ, იქ დგას ძველი დანგრეული ტახტი, რომელზედაც მას უხდება ძილი.

შინ პატარა ორი წლის ბავშვით ცხოვრობს მისი 19 წლის ქალი კლარა, რომელიც ცუდ ცხოვრებას ეწევა.

ოთახში ელექტრონის სინათლეა, სუფთად არის მორთული, იქ ყოველთვის „მარწყვის საპნის“ სურნელებაა, კედელზე ჰკიდია

ემელიან პუგაჩოვის სურათი, სურათის ქვეშ ფიცრის სკამზე დგას ლურჯი ემალის ტაშტი.

ფანჯრის თაროზე უამრავი შუშაა.

ლოგინთან კედელზე გაკრულია გაშლილი, ფერადი ქალაქის მარაო, მარაოს გარშემო კი სურათებია ღინა კავალერიის, სობი-ნოვის, მოჭიდავე პეტლერძინსკის და ვილაც უნტერ-ოფიცერის, რომელიც ცხენს მიაჭენებს და ხელში აქვს შიშველი ხმალი. ერთ კუთხეში ფიცრის სკამზე გამართულია ლოგინი პატარა ბავშვისთ-ვის.

ლეონტი კაჩერგა — მამა

დილით კაჩერგა ზის ოთახის წინ.

იფხანს დაჟანგებულ და აბედივით დაჩვარულ კისერს და ეალერ-სება მუხლებზე დამჯდარ შვილიშვილს.

უნდა გაეცინოს ბავშვს და ლაფშებს ალებს ბაყაყივით. ბავშვს შია, დასუსტებულია და კნავის, როგორც ტურა.

ბავშვი რომ დაამშვიდოს, პირში ჩაუდებს ბინძურ, დაუბანელ ნეკს სალოკავად. ერთი წუთით დამშვიდდება პატარა, მაგრამ უცებ სახე დაემანჭება, თითქოს ძმარი დალია.

კაჩერგას ნეკი არ არის გემრიელი.

ბავშვს მოწყინდება ტირილი, შიმშილი და ჩაისველებს კაჩერგას მუხლებზე. მათხოვარი იგრიხება, როგორც გველგადაყლაპული, პაერში არწევს ბავშვს, რომლის პატარა გამხდარ მუხლებზე ცხელი შარდი მოკრიალობს, როგორც მდულარე ცრემლები.

აულაგებელ ყავისფერ ლოგინზე დაასვენებს კაჩერგა ბავშვს, მზეზე გაიშრობს დასველებულ შარვლის ტოტებს, მივა კარებთან, და როგორც შეშინებული, ხრინწიანი ხმით დაიძახებს:

— კლარა, ბავშვს შია!

შემდეგ ჩამოჯდება ლოგინზე, ზურგს მიუბრუნებს ოთახის კარებს, საიდანაც გამოდის მორიგი სტუმარი.

კლარას სტუმრის ყოველთვის რცხვენია უბედურ მამას.

შეიყვანს, თითქოს შეასვენებს ბავშვს დედასთან.

ოთახში სიმჟავის სუნია.

ელექტრონს დააქრობს, გაალებს ფანჯარას და უსიტყვოდ გამო-

ვაოთახიდან, მიდის სოლოლაკში და დგება ქუჩაში, როგორც ჯვარზე გაკრული.

იმ ქუჩაზე, სადაც კაჩერგა დგას, მე მიხდება ჩავლა ყოველდღე.

ჯერ არ ყოფილა შემთხვევა, რომ მე ჩამეველოს კაჩერგასთან და მისთვის არაფერი დამეტოვებინოს.

შორიდან მოიხდის ქუდს, სახე უწითლდება, თითქოს რამე დააშავა, ფულს ფრთხილად მართმევს: ასეთის სიფრთხილით ანთებდნენ სანთელს ხატის წინაშე. უნდა რაღაც თქვას, მაგრამ ხმა უწყდება.

ერთ დღეს შორიდან შევამჩნიე, რომ კაჩერგა სხვანაირ გუნებაზე იყო.

ქუჩის ბავშვებს ეთამაშებოდა, იცინოდა, ამბობდა ყრუ ხმით რაღაც სიტყვას, მე მომაშურა და მითხრა:

— დღეს ნუ მაჩუქებთ. დალეული ვარ, არაყი დავლიე ბევრი; მერე ჩვენმა მედუქნემ ბალი მომცა და ოთხი ირისი; ირისი და ბალი ამ ბავშვებს დავურიგე. მე დალეული ვარ, თქვენთან მინდოდა ლაპარაკი. აღარც არაყი მინდა, აღარც ღვინო. მინდა, სადმე თქვენთან ლაპარაკი. მე ვიცი თქვენი დანესებულება, იქ შესასვლელ კარებთან ბევრი დახატული მხეცებია. თქვენი მეეზოვეც მიცნობს. მაჩუქეთ ნახევარი საათი.

კაჩერგას თვალები ელავდნენ ისეთი სიგიჟით, თითქოს მისჩერებოდნენ ცეცხლს, რომელიც მის საკუთარ სახლს ან ქონებას წაეკიდა.

მე მაინც მინდოდა მასთან საუბარი და წავედით „ხელოვანთა სახსლეში“, სადაც სპარსულ ოთახში მოვისმინე:

კაჩერგას მონოლოგი

— მე მაქვს პროგრესული დამბლა, წინათ ვმსახურობდი ბანკში ფულის დამთვლელად. ახლა ფულის თვლა აღარ შემიძლია — თითებმა დაკარგეს გრძნობიერება.

ცოლი გამიქრა ოცდაოთხ საათში. ექიმებმა ვერ უშველეს.

დამრჩა კლარა — ჩემი ერთადერთი შვილი. სამი წლის წინათ ის სულ ბავშვი მომტაცა ლოთმა დალაქმა, რომელიც არაყს ისე სვამდა, როგორც ჩაის; ის სცემდა ჩემს კლარას, არ აცმევდა, არაყს აძალებდა, ათახსირებდა.

ნელინადზე მეტი ჰყავდა ჩემი ბავშვი, მერე გული გაუსკდა, მოკვდა და კლარა ორსულად დამიტოვა. ვერ მოვუარე ბავშვს.

ლამაზი იყო.

ორსულობაშივე გადაჰყვა ხელს.

მეხორცეები ესეოდნენ ჩემს ბინას, როგორც სასაკლაოს.

ერთ ყასაბს ვცემე, ჯოხი დავკარი სქელ მუცელზე. ისე მაგრად დაეკარი, რომ ნაწლავების ანთება დაემართა.

ყველას ვეჩხუბებოდი, მაგრამ მოხუცი ვარ და სუსტი.

ჯერ მერიდებოდნენ, მერე ნახეს ჩემი უძლურება. დამცინოდნენ, მახელებდნენ. კლარამ ჩხუბი დამინყო, შენ მე ვერ მაცხოვრებო. გამიტყდა ხასიათი.

დავინყე მათხოვრობა.

ქუჩაში კლარას მამას მეძახოდნენ.

კლარამ ოთახი მოაწყო, ელექტრონით გაანათა.

ბავში ეყოლა, ჯერ ერთი ჰყავდა საყვარელი, მერე მეორე. შემდეგ ყველა მისი საყვარელი იყო.

ერთი ოთახი გვაქვს. მე შვილმა ვერ გამაგდო. უყვარს მაინც მამა, ბავშვს არავის ანდობს ჩემ გარდა.

როცა ღამე სტუმარი ჰყავს კლარას, მე დერეფანში ვნევარ, ვერ ვიძინებ. არ მძინავს. შვილი მანუხებს. ჩემს ლოგინთან ოთახის ფანჯარაა.

ღამე კლარასთან სტუმრები მოდიან.

ვინ არიან სტუმრები, რა სჯულის, რა ხელობის?

ხშირად მესმის შვილის სიცილი, მაგრამ ის სიცილი ტყუილია, ის სიცილი კლარას მოგონილია.

ერთხელ კლარა ნავიდა. ჩემს ლოგინთან რომ ფანჯარაა, იქ შუშა ჩავტეხე ქვედა კუთხეში. გარეთ გამოვედი, ჩატეხილი კუთხიდან შევიხედე, მთელი ოთახი დავინახე, მანუხებდა შვილი.

ერთ დღეს დალაქი მოვიდა, შავი, როგორც ნაგაზი, ზემო ტუჩი გახეთქილი ჰქონდა, ის ამხანაგი იყო კლარას ქმრის.

ატირებდა ჩემს შვილს.

მე ყველაფერს ვხედავდი. სასთუმალთან ნაჯახი მქონდა, ავიღე მაგრამ ხელიდან გამივარდა.

კაცის მოკვლა აღარ შემიძლია. კაცის მოკვლას ძალა უნდა. ნაგაზი გამოვარდა ოთახიდან... კლარას ხმა არ მესმოდა.

შევედი შვილთან.

გულნასული ეგდო, მეორე კუთხეში ბავშვი კნაოდა.

დაუფრქო ლოგინთან და შევეყვედრე: „შვილო, ნუ ილუპები, ახალგაზრდა ხარ, თავს უშველე. დედა ხარ, ბავშვზე იფიქრე, მამა შეიცოდე“.

— კარგი, კარგი მამა! — მითხრა კლარამ. ბავშვს გადახედა და დაიტანჯა, მე დავინახე, რომ დაიტანჯა.

ის დღე ჩემთვის ბედნიერი იყო.

სალამოს კლარამ დამიძახა ოთახში, ბავშვი თეთრად გამოანყო, ფეხის გულებს უკოცნიდა.

— მამა, მე ვიმსახურებ. ბავშვზე ვიფიქრებ. ყოველდღე ნავიყვან ბაღში. ამას წინათ ერთმა ნაცნობმა მითხრა, მალე ალექსანდრეს ბაღში ისევ ძველებურად გაყიდოან ფერად ბუშტებს, წითელს, მწვანეს და ცისფერს; ფერად ბუშტებს, მე რომ მიყვარდა ბავშვობაში. ყოველ კვირას ვუყიდი ჩემს ბავშვს ფერად ბუშტს, ლოგინს გავეუნყო, მივუბამ ლოგინთან. დილით გაეღვიძება და გაეხარდება.

მე ცახცახი დავიწყე სიხარულით.

კბილები ამიკანკალდა ნეტარებით.

ერთი ახალი ხალათი მქონდა შენახული. ის ჩავიცვი. გავიკრიჭე და გავიპარსე. მაშინ მე მუხრანის ხიდან ვმათხოვრობდი.

მეორე დღით ვერავინ მიცნო.

ერთი მეგობარი მყავდა, საპნის ქარხანა ჰქონდა ავლაბარში. ის ხშირად მაძლევდა ფულს. ხანდახან იმდენს, რომ სამი დღე მყოფნიდა.

იმ დილით რომ ჩამომიარა, გავაჩერე. მან იცოდა ჩემი უბედურება. ვუამბე ჩემი სიხარული. არ გავუშვი. ვთხოვე ჩემთან წამოსვლა. შვილი გავაცანი. შვილიშვილს შუბლზე აკოცა. დაჯდა, კლარას დარიგება დაუნყო. აქებდა, მოეწონა, სამსახურს თვითონ დაჰპირდა. ჩვენ მოვლას გეპირდებოდა. მე სიკვდილი დამავეიწყდა. სიცოცხლე მინდოდა. სტუმარს ხელზე ვაკოცე. ეს იყო პირველი დღე ჩემი ნამდვილი ბედნიერებისა.

გავიდა ორი დღე.

სიმშვიდე და ნათელი დაბინავდა ჩვენს ოჯახში. მე გული ამიცრუვდა მათხოვრობაზე. ერთ საღამოს დამპატიჟეს ჩემმა ძველმა ამხანაგებმა, სახალხო ბანკის ფულის მთვლელებმა.

ყველას უხაროდა ჩემი გამოკეთება.

ღვინო ცოტა დავლიე, მაგრამ ამანთო და სახლში დავბრუნდი.

უკვე ჭიშკრიდან ფეხაკრეფით წავედი ოთახისაკენ.

მეშინოდა სიმშვიდის დარღვევის. ძილი და სიჩუმე საჭირო იყო კლარასათვის. ოთახს მიეუახლოვდი.

ელექტრონის სინათლემ გამაკვირვა.

შიშით მივედი ლოგინთან.

ოთახიდან ლაპარაკი მომესმა. შევხედე შუშის ამოტეხილ კუთხეში და სადღაც, სიღრმიდან გავიგონე კვნესა.

კლარას ისევე, როგორც ყასაბი, დალაქი, მიკიტანი, ჰკოცნიდა ჩემი ძველი ნაცნობი, საპნის ქარხნის პატრონი.

ის მპირდებოდა გამთელებას, მან უარესად გაანადგურა ჩემი სული, სხეული, პატარა ოჯახი, ცხოვრება.

ლეშივით დავეგდე ლოგინზე.

იმ ღამეს ღრმად დამეძინა. აღარ მანუხებდა შვილის ბედი, სიცოცხლე, მომავალი.

ვიგრძენი დასასრული ჩემი ოცნების.

გამოირკვა ყველაფერი.

გათავდა.

მეორე დილით შევხედე კლარას.

მის სახეზე იყო ცბიერება, მწუხარება, მაგრამ ყველაზე უფრო მე დავინახე მის თვალებში სულის სამუდამო სიკვდილი.

არაფერი შველოდა კლარას.

რამდენჯერმე დაიჭირეს. მე ვიხრჩობოდი, არავინ შველიდა ბავშვს.

ყველა მამა მეცოდება. ერთი მათხოვარი, ჩემი მეგობარი, ქართველია, რვა წლის ქალი ჰყავს. გიჟდება კლარას მაგალითით.

მისი შვილი მიაბარეს კამოს სასწავლებელში. ყოველდღე ანუხებს სკოლის უფროსს ჩემი ამხანაგი: — „ბავშვი არ გამიფუჭდეს კლარასავით. თვალები არ აემღვრეს, კარგად მოუარეთ, მეტი არაფერი გამაჩნია!“

ბატონო მწერალო, მე თუ წავიდე ამქვეყნიდან, მიხედეთ ამ მათხოვარს, ურჩიეთ, საცოდავია.

გათავდა კაჩერგას მონოლოგი.

მე თითქოს თეატრში ვიყავი და ვხედავდი საშინელ წარმოდგენას.

ოთახში რაღაც სიბნელე ჩამოდგა.

ლეონტი კაჩერგა სიკვდილის პირად ამბობდა თავის ნაღველით დარწმუნებულ სიტყვებს.

პატარა ამბის დასასრული

კლარას პატარა ბავშვს მენინგიტი დაემართა.

ავადმყოფობამ შესცვალა დედა.

აღსდგა მკვდარი სული.

ერზუბეოდა მთვრალ სტუმრებს, ოთახში არავის უშვებდა.

ბავშვს სიცხე აღნობდა.

ორი დღე ლოგინში უგონოდ იდო.

კვენესოდა და ძიგძიგებდა, როგორც ყვავის ბახალა.

პატარა ტუჩები გაებერა, თითქოს პატარა ტუჩები უნდა გამსკდარიყვნენ.

ცხვირი გაყვითლდა და იყო მოელვარე, როგორც ქარვა.

მთელი სახე გაშრა სიცხისაგან.

თვალეbs ვერ ახელდა, ხანდახან გაიხსნებოდნენ შეკრული წამწამები და გამოჩნდებოდა თეთრი სინათლე. რალაც მაგარი თეთრი სინათლე. როდესაც ბავშვს თმა გაკრიჭეს, სახემ დაჰკარგა სილამაზე, სახე სულ შენუხებული იყო.

წარბები ხანდახან შეინძრეოდნენ.

მარჯვენა წარბის კამარა ცხვირის სათავესთან ცოტათი შეყვითლდა და მაშინ ყველა გრძნობდა, რომ მწუხარე ბავშვი შველას ითხოვდა.

ყოველ წუთში იცვლებოდა შუბლზე ცივი ტილო.

კლარას შენახული ჰქონდა ორი ოქრო. დაახურდავა. ბავშვს არაფერს აკლებდა. ექიმს ტირილით ევედრებოდა. გასამრჯელოს გადახდას ჰპირდებოდა...

სალამოს ბავშვს სიცხემ უმატა.

შუალამისას კლარას კარებს მოადგა ერთი საყვარელი ამხანაგე-ბით. კარები მაგრად შეანგრია. კლარა კივილით მივარდა კარებს, სახეში ეცა საყვარელს, ჩამოჰოტნა; მაგრამ მოსულები მთვრალეbs იყვნენ. შევარდნენ ოთახში გონდაკარგულები, დედა მივარდა ბავშვის ლოგინს ღრიალით: „მიშველე, მამა, ბავშვს მოკიდე ხელი!“

მამამ ჩაიკრა ბავშვი, კარებში გამოვარდა, ქუჩა აავსო ყვირილით. მთვრალეbs გაიქცნენ.

კლარა იატაკზე ეგდო გულწასული.

ლეონტი კაჩერგას მიკრული ჰყავდა მკერდთან სახედატანჯული, გაციებული მკვდარი ბავშვი...

ცხედარი ბალიშზე დაასვენა, შვილი მოაბრუნა, ლოგინზე მიანვინა.

ბალიშიდან აიღო შვილიშვილის გაციებული და გამხდარი ცხედარი, მუნჯივით ატირდა და მიუტანა დედას ბავშვი.

არაფერი თქვა, არც საყვედური, არც მწუხარება.

დედაც არ კიოდა, ბავშვს თვალები დაუკოცნა:

„მამა! მალე ალექსანდრეს ბაღში კიდევ გაჰყიდიან ფერად ბუშტებს. მე ვერ ვიყიდი მათ!... ვისთვის?“

მეორე დილით ლეონტი კაჩერგამ მხარზე გაიდო თეთრი კუბო. არც მღვდელი იყო, არც ბაღდახინი. მამას უკან მისდევდა კლარა. სხვა არავინ. ავლაბრის სასაფლაოზე კაჩერგამ გათხარა მიწა და დამარხა იქ შვილიშვილი, უკანასკნელი სიმდიდრე.

პირველ მაისს გავიარე იმ ქუჩით, სადაც ყოველთვის იდგა მათხოვარი ლეონტი კაჩერგა.

იმის ნაცვლად დამხვდა უცნობი მათხოვარი და გამაჩერა.

„მე თქვენ გიცნობთ, მე კაჩერგას მეგობარი ვარ. ჩემი შვილი კამოს სასწავლებელში სწავლობს. კაჩერგა მტკვარში გადავარდნილა და ბარათი დაუტოვებია თქვენთვის, ინებეთ, მე დღეიდან აქ დავდგები, უბედურის სამაგიეროდ“.

ბარათში ძლივს წავიკითხე: „ბატონო მწერალო, ჩემს ნაცვლად მიხედეთ ამ ბარათის მომტანს და მის ქალს.“

თქვენი მაღლიერი ლ. კაჩერგა“.

მივაშურე კაჩერგას ბინას, ოთახში არავინ იყო.

ეზოს ბოლოში, მტკვრის ნაპირას, მიწაზე იჯდა კლარა. მას ამშვიდებდა ვიღაც მსუქანი კაცი. ორ ნაწილზე იდგნენ მებაღურები და ჩანგლებს ისვრიდნენ წყალში: გვამს ეძებდნენ.

ქუჩები ხალხით იყო სავსე.

შორიდან მოისმოდა ორკესტრის საგმირო მარში.

სიცხე იდგა.

ციციანოვის დაღმართზე ქალაქისაკენ მოდიოდა წითელ-წვერებიანი მალაკანი და მოჰქონდა წითელი, მწვანე და ცისფერი ბუშტები.

სამი ტკივილი

როდესაც ბებერ ფიჭვს პირველი
ტოტი შეახმა, მან შეამჩნია,
რომ
მის ახლოს
ნამოიზარდა ორი მისი შვილი — პატარა ფიჭვები.
მან ამაყად გადახედა მტკვარს
და უხაროდა,
რომ
მის ტოტებზე იმ დილას ბევრი ფრინველები
ისხდნენ და გალობდნენ.

შვილები გაიზარდნენ
და ყოველ დილას
თავის ტოტებით
ეხებოდნენ საყვარელ
დედას:
„დილა მშვიდობისა!“

ტყის მცველმა
შეამჩნია ორი ლამაზი
და უბრძანა დარაჯს:
მოსჭერით ბებერი ფიჭვი —
ძირდამპალია
ჯანმრთელ ხეებს უშლის ზრდას.
მოსჭრეს.
დედა ისე წაიქცა, რომ არც ერთ შვილს არ ატკინა
ტოტი.
მაგრამ ეს იყო მათი პირველი ტკივილი.

აბასთუმანში სააგარაკოდ
წავიდა ახალგაზრდა ჭლექიანი
პოეტი.
როდესაც ტყეში სეირნობდა
მივიდა ტყუპებთან

და რადგან უყვარდა ორი ახალგაზრდა ქალი
მაია და მარინა
ერთ ფიჭვზე ამოჭრა
მაიას სახელი,
მარინასი მეორეზე...
ორი ნიბლია აძლედა მისამართს ამხანაგებს:
ერთი ამბობდა: მე ვცხოვრობ
პირველ სართულზე „მაიას“ ტოტზე
მეორე:
მე ვცხოვრობ „მარინას“ პირველ ტოტზე აღმოსავლეთით.

ხე არავის არ ეცოდება,
მით უმეტეს
ქარხნის პატრონს,
ფიცრის დამხერხავს.
მან იჯარით აიღო ის ტყე,
სადაც ტყუპები იზრდებოდნენ,
და აპრილში,
როდესაც მტკვარი მოდიდა,
მოსჭრა ორი ფიჭვი,
ორივე გაათიტვლა,
გადახერხა
და სხვა მეზობლებთან ერთად
შეკრა ტივად.
ეს იყო მეორე ტკივილი,
ერთად ტიროდნენ,
რადგან ტივში
ერთად მოხვდნენ გადაბმული: —
დაო, ნუ დამტოვებ,
ჩამეკარი,
ტივი თუ დაინგრეს,
ნუ მომშორდები, ერთად ვიცუროთ.
შენ თუ კასპიის ზღვაში წახვედი
და მე დავრჩი ტფილისში,
ერთმანეთს ხომ ველარ ვნახავთ,
ერთად დაგვხერხონ.

(გზაში ტივი დაინგრა).

ტყუპები ერთმანეთს დასცილდნენ,
ეს იყო მესამე ტკივილი;
როდესაც ერთი და
მიათრიეს ქარხანაში
მან
მეორე დის ამბავი ვერსად გაიგო!
დაუნყეს ხერხვა.
ყველა ფიცრები ერთმანეთზე დაალაგეს.
შემდეგ გაგზავნეს
ქალაქში
ახალი
სახლის
კედლებისათვის.

უკანასკნელად
ერთმანეთს
შეხვდნენ
კედელზე გაკრულები.
ენატრებოდათ ერთმანეთი,
მაგრამ ლურსმნები არ უშვებდნენ,
ველარც ერთმანეთს ხედავდნენ,
ლურსმანის
ჭრილობებიდან
ყველას
ცრემლები
სდიოდა.
კალატოზმა დაიწყო კედლის შელესვა.
დებს თვალები შეეკრათ, სული შეეხუთათ,
შელესვა რომ გათავდა:
ალარ იყო მეოთხე ტკივილი.
იყო სამუდამო სიჩუმე:
სიკვდილი.

1925 წ.

პირადი მიმოწერა*

საყვარელო ვაჟა!

ეს ერთი თვეა გეძებთ, თუ წერილობით, თუ ისე გამოკითხვით და ვერსად გიპოვეთ. ახლა გორიდან მწერს მიხეილ რაზიკაშვილი¹, ფშავში იქნებო და ნეტავ მართლა. ჩვენი რედაქციის მინდობილობით გთხოვთ თანამშრომლობას, ჟურნალი წმინდა სალიტერატურო და ხელოვნებისაა. პირველი ნომერი გამოვა 12 მაისს და თქვენი მასალა აუცილებელი საჭიროებაა. ჰონორარს მიიღებთ ლექსის პნკარში 5 კაპიკს, მოთხრობაზე შევთანხმდეთ ხოლმე. ველით ლექსს. ამ წერილის მიღებისთანავე თუ გამომიგზავნით, დროზე მოვა.

*მარად ერთგული და მოყვარული რედაქციის გამგე
პ. იაშვილი*

საყვარელო ვაჟა!

გიგზავნით „ოქროს ვერძის“ პირველ ნომერს. ჩვენს წერილზე თქვენ არავითარი პასუხი არ მოგიციათ. შეიძლება არც მიგიღიათ წერილი? გამოგვიგზავნეთ რაიმე თქვენი დაწერილი. ჰონორარს მიიღებთ ყოველთვის თავის დროზე.

თუ როგორმე დაგვდებთ ვალს და ჩვენს მაგიერ სთხოვთ ბაჩანას და თედოს ჩვენს ჟურნალში თანამშრომლობას, დიდი და დიდი მადლობელი დავრჩებით. ველით მასალას.

*მარად მოყვარული და ერთგული რედაქციის გამგე პ. იაშვილი
19 მაისი, 1913 წელი*

«... Моя жизнь в Кутаиси не безынтересна². Я сумел сгруппировать вокруг себя молодых служителей искусства. Скоро выпускаем альманах «Циспери Канцеби» с литературным манифестом. Футуризма не будет, хотя почти все газеты отметили, что альманах наш будет являться органом грузинских футуристов. Пусть пишут что хотят

* პირადი წერილები იბეჭდება ავტორის სტილით.

скучные филистеры. Стихи Елены Дариани вызвали в Кутаиси целую бурю возмущения. Последняя неделя является неделей Ел. Дар. Наиболее интересный элемент общества стоит за стихи, более отсталые, скучные, однообразно-старые - против. Молодежь за них! Это ценнее всего. Своих стихов, особенно революционных, я в «Мегибари» не печатаю, прячу свой пафос для Альманахов. Как тебе понравились мои триолеты, посвященные В. Гаприндашвили? В последнем стихотворении быть может многое непонятно. За последнее время мне приходилось несколько раз выступать перед обществом. Если интересно, могу прислать отзывы газет (я с ними совсем не считаюсь...)

После завтра литераторы и любители сцены разыгрывают «Измену» Сумбатова. Я играю Эрекле».

Кутаиси

10 ноября, 1915 г.

„... ჩემი ცხოვრება ქუთაისში არცთუ უინტერესოა. შევძელი ჩემ გარშემო ხელოვნების ახალგაზრდა მსახურნი შემომეკრიბა. მალე გამოვეშვებოთ ალმანახს „ციფერი ყანნები“ ლიტერატურული მანიფესტითურთ. ფუტურიზმი არ იქნება, თუმცა თითქმის ყველა გაზეთმა აღნიშნა, რომ ალმანახი ფუტურისტების ორგანო იქნება. რაც უნდათ, ის წერონ უღიმღამო ფილისტერებმა. ელენე დარიანის ლექსებმა ქუთაისში აღშფოთების მთელი ქარიშხალი გამოიწვია. ეს ბოლო კვირა ელ. დარ.-ის კვირაა. საზოგადოების უფრო საინტერესო ნაწილი მომხრეა ამ ლექსებისა, უფრო ჩამორჩენილი, მოსაწყენი, ერთფეროვნად ბებერი - წინააღმდეგია. ახალგაზრდობა მხარს უჭერს! ეს ყველაზე უფრო დასაფასებელია. ჩემს ლექსებს, განსაკუთრებით კი რევოლუციურს, „მეგობარში“ არ ვებეჭდავ, ჩემს პათოსს ალმანახისთვის ვინახავ. როგორ მოგეწონა ვ. გაფრინდაშვილისადმი მიძღვნილი ჩემი ტრიოლეტები? ბოლო ლექსში, შესაძლოა, ბევრი რამ გაუგებარია. ამ ბოლო ხანებში რამდენჯერმე მომიხდა საზოგადოების წინაშე წარმდგარიყავი. თუ გაინტერესებს, შემიძლია, გაზეთებიდან ამონაჭრები გამოგიგზავნო (მე მათ სულაც არ ვუწევ ანგარიშს).

ზეგ ლიტერატორები და სცენის მოყვარულები სუმბათოვის
„ღალატს“ დგამენ. მე ერეკლეს ვთამაშობ“.

ქუთაისი
10 ნოემბერი, 1915 წ.

სოსო!

ეს წუთია მივიღე შენი მოულოდნელი ცნობა გ. ტაბიძის შესახებ. შენს წერილში ერთი საოცრება არის. მწერ: „ეს სულ შენ შემძღვენი. რა გინდოდა ჩემგან“⁴. მწერ იმგვარად, თითქოს დიდი უბედურება გწვევოდეს. შენ მეტად დიდ ყურადღებას აქცევ ამგვარ ამბებს. ამაში ერთგვარი უნებობა არის. შენ კარგათ იცი, რა მოსაზრებით დაგანერჩე გ. ტაბიძე: ის იყო ჩვენი მეგობარი, აქამდის მაინც. მაგრამ სჩანს, ახლა სხვა მეგობრები გაჩენია და რა გზაზედაც დაუყენებიათ მათ, იგი ამ შემთხვევიდანაც სჩანს. „თანამედროვე აზრში“ მოთავსებულ წერილს ჯერ არ ვიცნობ. დღესვე ნაწიკითხავ, და, შენი თხოვნისგვარად, წერილსაც მოვიწერები შენ სახელზე. შენ დაბეჭდე, სადაც გსურს.

შენი პავლე იაშვილი
ქუთაისი. 20. 3. 15

სოსო ძვირფასო!

გწერ მეტად საჩქაროდ! თუ ძმა ხარ, დღესვე ინახულე „არშინ-მალ-ალანის“ დასი, რომელიც საუკეთესოა, ქართულად და რუსულად რომ შეეძლოს თამაში და გაურიგდი. დაიწყე ვაჭრობა სამას მანეთიდან, უკიდურეს შემთხვევაში ორ საღამოში მივცემთ 500 მანეთს. საქმეს როგორც მოაგვარებ, შემატყობინე დეპეშით და შემომითვალე, რამდენი იქნება საჭირო ფული და დეპეშით გამოგიგზავნი. აბა შენ იცი, თუ მალე და კარგათ მოაგვარებ საქმეს. შენ გასამრჯელოს მიიღებ შემოსავლის გვარად. ერთი სიტყვით, გული არ დაგწყდება. ვაწყობთ მე და გუცა სანახევროდ. ველი მალე დეპეშას. თუ არ დავაჩქარეთ, სხვა აპირებს მოყვანას. შემატყობინე დღეები და თეატრს ავიღებ.

ქუთაისი. 29. 3. 15

ძვირფასო სოსო!

შენ კისლოვოდსკში წასულხარ, მაშასადამე, მხიარულიც იქნები. თუმცა იმ ლექსებში, რომელიც ამ ბოლო დროს დაბეჭდე, განსაკუთრებული რამ სიხალისე არა სჩანს, მომწერე ყველაფერი, დიდხანს დარჩები მანდ, მუშაობ, თუ უფრო დასეირნობ. სადღაც წავიკითხე, რომ შენ ენების შესწავლას აპირებ. კარგია, თუ მართალია. „თანამედროვე აზრის“ კრიტიკოსი კიდევ მოგვევლინა შენ წინააღმდეგ შეიარაღებული. წერილი მისი უნიჭო და უშინაარსოა... გრიშაშვილის მაგინებელი უნდა იყოს?

ჩემ შესახებ შემოიძლია მოგწერო, რომ ჯერ სოფელში ვარ და მალე მინდა, წავიდე ბორჯომს. შემოდგომისთვის რაღაცეებს ვაპირებ, თუ ოცნება ოცნებად არ დარჩა. სოფელში მშვენიერი სიგრილეა, მყუდროება, ყველა მიყვარს, არავინ არ მძულს, ომის შესახებ არაფერს არ ვკითხულობ და აღარც მაინტერესებს. ველი შენ წერილებს და ელოდე სამაგიეროს. იმხიარულე და გაიმარჯვე.

შენი პავლე იაშვილი.

საჩხერე. 7. 7. 15

ძვირფასო სოსო!

„მეგობარში“ წაიკითხავდი, რომ ქუთაისში ვაპირებთ ლიტერატურული ალმანახის გამოცემას. ალმანახში მონაწილეობას მიიღებენ უკანასკნელი დროის გამოჩენილი მწერლები. შენც დაგვამშვენე. გთხოვ, რაც შეიძლება მალე გამოგზავნე ლექსი, უფრო ლალი და გაბედული, ვიდრე ყველა შენი ლექსი. იცოდე, რომ ჩვენი ალმანახი იქნება გასახარელი ყველასათვის, ვინც გრძნობს ნამდვილ სილამაზეს თანამედროვე შემოქმედებაში.

ალმანახის ბეჭდვას დავინწყებთ ამ თვის დამლევს.

ძმა და მოყვარული პაოლო იაშვილი.

ქუთაისი. 19. 10. 15

P.S. «Огонёк»-ში დაბეჭდილია მერი შერვაშიძის სურათი. კარგი იქნება, თუ შემდეგ კვირის დამატებაში გადაბეჭდავს „სახალხო“.

მაპატიე ძვირფასო სოსო, რომ პასუხი დამიგვიანდა. ჩვენი „ლა-ლატი“ 13 არის. ბესოს როლს გელოვანი⁵ თამაშობს და ახლა უარის თქმა უხერხულია. ყველამ იწუხა, რომ შენი სურვილი ადრე არ ვიცოდით. ყოველ შემთხვევაში, ჩამოდი, შეგიძლია ჩემთან ჩამოხტე, თავისუფალი ოთახი მექნება შენთვის. შენი „მამა“ „მეგობარმა“ წამართვა. „ცისფერი ყანწებისთვის“ უსათუოდ წამოიღე საოცარი ლექსი. წერილის მიღებისთანავე მომწერე ჩამოსვლის დღე. სადგურზე დაგხვდები. გელი უსათუოდ.

შენი პ. იაშვილი
9. 11. 1915 ქუთაისი.

ძვირფასო ძმაო სოსო!

გიგზავნი „ცისფერი ყანწების“-თვის დამზადებულ ვინიეტკას და ყდის ასოებს. დიდათ გთხოვ, რომ მიღებისთანავე, საჩქაროდ გააკეთებინო კლიშეები, თუ ხუთშაბათს დილით აქ არ გვექმნა, მაშინ ალმანახი კიდევ ვერ გამოვა და, ხომ იცი, ცუდი იქნება.

ძველი კლიშე ულამაზო გამოდგა და მიტომ არი, რომ ასე დავიგვიანეთ. ასოები უნდა გაკეთდეს იმ ზომისვე, როგორც დახატულია, აგრეთვე კლიშე მთლიანი უნდა იყოს (ქალაღდი შემთხვევით გაგვეხა და ეცადე, რომ კლიშეში არ დაემჩნიოს). რაც შეეხება ვინიეტკას, ის გააკეთებზე იმ ზომის, როგორც დანიშნულია ამ ნახატის უკან პირზე.

სოსო! უნდა მოახერხო როგორმე და ორივე კლიშე გამოატანო გაზეთს კვიცარიძის⁶ კანტორაში ისე, რომ ხუთშაბათს დილით მივიღოთ, რადგან პარასკევს უქმი დღეა და ორზომი დაგვიჯდება იმ დღეს ბეჭდვა. კლიშეების ფასი არ ვიცი და არც არაფერს გიგზავნი. შემდეგ კვირაში მივდივარ თბილისს, შეიძლება ალმანახიც მე წამოვიღო, და მაშინ გაუსწორდები, როგორც თქვენს კანტორას, ისე ცინკოგრაფიასაც. ასე ჩემო სოსო! მთელ იმედს ვამყარებთ შენზე.

შენი პავლე
(1916)

ძვირფასო სოსო!

კითხულობ „ომის“ ამბებს. ქუთაისი აპირებს ჩვენ გაძევებას, მაგრამ რაინდული სული ჯერ კიდევ ცოცხალია ჩვენში. ჩამოვალ მანდ და ყველაფერს გეტყვი. მომწერე „ყანნების“ ამბავი და ყველაფერი, რაც იცი მათ შესახებ. გავიგე, რომ შენ სწუხარ ჩვენთან ერთობას. იცოდე სოსო! თუ შენ ჩვენთან გრძნობ თავს ცუდათ, სხვაგან უფრო ცუდი იქნება შენი ყოფნა, რადგან ისე ვერავინ დაგაფასებს, როგორც ჩვენ. მალე გამოვცემთ გაზეთს. დაბეჭდე ახალ ამბავში. „სახალხო“ დიდხანს იქნება მდუმარე. ველი წერილს.

შენი პავლე
15. 3. 16

ძვირფასო სოსო!

შენი ლექსი მეტად კარგია. სახელად „შეშლილი ოთახი“ უნდა დავტოვოთ. გაასწორე კორექტურა და არისტოსთან ერთად გამომიგზავნე, რაც შეიძლება მალე. გამიგონე შემდეგი: შენს ლექსში ორი ადგილია, რომლის მსგავსიც სხვა ლექსებშიც არი, რა თქმა უნდა, შემთხვევით. I. შესანიშნავად — დასანიშნავად. ეს რითმები არი ელენე დარიანის ლექსში. II. შენა გაქვს „წყლისფერი ფარდა“. ერთ ჩემს ლექსში არი „ქვისფერი ფარდა“. რითმებს, რა თქმა უნდა, არაფერი გაენწყობა, მხოლოდ სახეს თუ შეცვლი, მაღლობელი ვიქნები. ჩემს ლექსში ეგ სახე აუცილებელია, შენ კი შეგიძლია, როგორც გსურს, ისე შეცვალო. მოიქეცი, როგორც გსურს. ჩემის ფიქრით, კარგი იქნებოდა თუ სიტყვა „ჰუნეს“ შესცვლიდი როგორმე. მეტად ულამაზო სიტყვად მიმაჩნია. აგრეთვე უკანასკნელ ტაეპში „ვიშ!“ თუ არ გაგიძნელდეს, გამოცვალე რამეთი. ეს ჩემი შეხედულებაა, შენ, რა თქმა უნდა, შეგიძლია არ დამეთანხმო. ლექსი მეტად კარგია და მიტომ მინდა, რომ სრულებით უნაკლო იყოს. მაპატიე, რომ წერილი დავაგვიანე, მაგრამ მეტად ავად ვიყავი, რასაც ლელი⁷ გადმოგცემდა. „ყანნები“ სულ მალე გამოვა. კარგი იქნება, თუ გამოაცხადებ ახალ ამბავში. მომწერე, ვის გამოვუგზავნო და რამდენი. ველი მალე პასუხს.

შენი მარად პაოლო იაშვილი
9. 11. 16

იქითური

გაიხსნა ჭიშკარი. სულო, რად იჩქარი?!
ველარ დაბრუნდები: იქ საშინელია.
ყოფნა განამდება, როცა დალამდება,
ვერ გათამამდება, ვინც გრძნობით ნელია.
სურვილში ვერ ვკვდები, მტანჯავენ ღმერთები,
ქალების მკერდები დამშრალან, კვდებიან.
შიშით ვიხედები, გაყვითლდნენ გედები,
სნეული დედები ქრისტეს ვერ ხვდებიან.
ვეფხვების ლოთობა, ჭრელი ბოროტობა,
ჰანგების ლოდობა, კბენა თვალებისა,
კივილი მეხური, ცეკვა უხერხული,
უკმეხი ფერხული გიჟი ქალებისა.
ჭრილობის დაჩენა, შავი მზის გაჩენა,
დღე ვინ შეაჩვენა, ტყე რამ გადარია,
უფსკრული ქარდება, ვარსკვლავი ვარდება,
ცა ვერ ივარდება, ცივი ცა მკვდარია.
ყოფნა იქითური: წვიმა უწმინდური
ქორწილი ბინდური, ყვირილი მაყრების,
ავი სახელები, გველთა გახელება.
ციება, ცხელება და კვნესა ლახვრების.

*პაოლო იაშვილი
დაუდგარი ღამე, თავი რკალში.*

სოსო! დავგვიანდი. მიზეზი „ყანნები“ გამოდის კვირას. საქმე. საქმეები, საქმეებში. „იქითური“ ბოღვაა. სიზმარი. ჩვენება — თვით არ ვიცი. ნუ იწუხებ თუ გაგიჟებული გგონივარ. ყოველ შემთხვევაში დაბეჭდვა ღირს — რამდენიმე ახალი რითმა მაინც არი. თუ არ ჩქარობ, უკეთესი; შემოძლია, მოგაწოდო. „იქითურში“ არის სტილი. აგრეთვე კოლორიტი აღმოსავლურ ზღაპრებისა. შესწორება არ მინდა.

პაოლო
P.S. გაფრინდაშვილმა გთხოვა: მერვე სტრიქონში სიტყვა „სამ-
ნუხარო“ შესცვალო „სასიკვდილო“-თი. მომწერე შენი აზრი. (1916)

ძვირფასო სოსო!

გიგზავნი ცისფერ ყანწებს. გაბარებ ჩვენს ცისფრად მორთულ საყვარელს. 300 ცალი, ვფიქრობ, საკმაო იქნება, რადგან ფასი დიდი დავარქვით: დააფასოს ხალხმა ქართული შემოქმედება. ეცადე, რომ გამყიდველი დაითანხმოს ცხრა შაურად ცალი. თუ შეუძლებელი იქნეს, დაუთმე ორ აბაზათ, თუმცა ეს თითქმის ზარალი იქნება. ეცადე ყოველივეს, რომ აღმანახი გავრცელდეს. ჩემი ლექსი ერთის მეტი არ მიდის. ადგილი ნ. ლორთქიფანიძეს დაუთმე. გთხოვ, რაც შეიძლება ადრე დაარიგო დასახელებული ეგზემპლიარები. გაუგზავნე დღესვე ყანწელებს და ყველას, ვისიც გვარები დაბეჭდილია. ამას მეტად გთხოვ. მადლობელი ვიქნებით, თუ სახალხოდან ვინმე წერილს უძღვნის აღმანახს. მეჩქარება და მეტს ვერას გნერ.

ფული შენ გამოართვი გამყიდველს და აილე ყოველი, რაც დაგეხარჯოს. შეიძლება მეც მალე ჩამოვიდე. ასე ჩემო კარგო.

შენი პ. იაშვილი
(1916)

უძვირფასესო კოტე!

დაგვალონა შენმა „შემთხვევამ“⁹ სადგურზე, მაგრამ რა არის ეს მცირე ეპიზოდი შედარებით იმასთან, რაც შენ შეგხვედრია და გადაგიტანია გმირულად ცხოვრებაში. შენი იმედი გვაქვს ჩვენ, შენ მოყვარულ ქართულ მწერლობას კი, იმედი გვაქვს, ვერაფერი ვერ შეაჩერებს და შეზღუდავს შენს უანგარო და წმინდა სამსახურს ქართული ხელოვნებისათვის. იმედი გვაქვს, დაისვენებ სოფლად კარგად და დაგვიბრუნდები როგორც პოეტი, თავმჯდომარე, ტენორი და მონადირე.

ფულმა გაგეტანჯა. მწერალთა კავშირისაგან ავიღეთ მცირე სესხი. ჩვენ გიგზავნით ასი ათასს, სულ ეხლა ორასი გეგზავნება. გაძლევ სიტყვას, რომ ხუთს დღეში ამდენსაც მოგაწოდებთ და შემდეგაც ვეცდებით, ჩვენი ქვეშევრდომი ყურადღება მივაპყრათ ჩვენს ღირსეულს პრეზიდენტს. დიდი მადლობელი ვარ ნაზი და მოყვარული ბარათისათვის. ჩემი ქორწილი პირველ ენკენისთვის იქნება — ვიქნები ბედნიერი, თუ იმ დღისათვის შენ გნახავ ჩემს იმერულ ქორწილზე, როგორც თამადას და უფროსს. ჩვენი ჯავრი

და დარდი — ქართულ ხელოვნების ნუ გექნება. ყველანი დარაჯად ვართ შენი საყვარელი საქმისა. იყავი ბედნიერი, მზიარული და შთაგონებული, გელით დატვირთულს ლექსებით, სოფლის სინმინდით და ენერგიით.

*შენი მარად და მარადის იქით
პაოლო იაშვილი*

ძმარ პაოლო და კოლაუ¹⁰!

ამ წუთში თქვენს სახელს ხმამალლა ვიმეორებ, არ მჯერა, რომ მე შემეძლება თქვენთან ლაპარაკი, თქვენი სიყვარული, თქვენთან ერთად მზეში ყოფნა და ცხოვრება.

როცა საოპერაციო მაგიდაზე დამანვინეს და ყველაფერს ნისლი შემოებურა — სიამოვნებით დავხუჭე თვალები და ვეძახოდი გურამს¹¹, ჩემს გურამს, რომელსაც ეხლა გულზე ათოვს, იმიტომ რომ ვერ მოუარე.

ოპერაციამ დიდხანს გასტანა და მე ვფიქრობდი თქვენზე, ნინაზე¹², ოთხ ბიჭზე, ყველაფერზე და თანდათან ვგრძნობდი სიკვდილის მოახლოებას — რომელიც არც ისე საშიში მეჩვენა. რალაც სიმსუბუქეს ვგრძნობდი, თითქოს ფრთები მესხმებოდა... უცებ თვალებზე რალაც მძიმე დამანვა და გამომელვინა ტირილით იმიერ სოფლიდან დაბრუნებულს. როგორც შემდეგ ექიმებმა მითხრეს, სასწაულმა გადაგარჩინაო. ოპერაცია გადავიტანე, მაგრამ შემდეგი დღეები პირდაპირ ჯოჯოხეთი იყო. დღემდე მოვალნიე, გაკოცებთ ყველას. ერთ დღეს მნახეთ. შეიძლება მართლა ველარ გამოვიდე აქედან.

*თქვენი რაჟდენი¹³
12. 11. 22*

დიდად პატივცემულო ბ-ნო პავლე¹⁴!

ძვირფას შალვას¹⁵ სიკვდილმა უღრმესი მწუხარებით აავსო ჩვენი გული — გული მისი მოყვარული მეგობრებისა. მიიღეთ ჩვენი თანაგრძნობა და გჯეროდეთ, რომ მის სახელს ღირსეულად გავაცნობთ ქართველ ერს, რომელმაც შალვასთან ერთად დაჰკარგა

მეტად ნიჭიერი პოეტი და კეთილშობილი ახალგაზრდა ქართველი პატრიოტი. გთხოვთ, გადასდოთ მისი გასვენება ხუთშაბათს 1 თებერვლისათვის, რადგან დღეს წამოსვლას ვერ ვასწრებთ. ჩამოვალთ გასვენების დღეს ყველა მისი ახლობელი ამხანაგები.

*დიდი პატივისცემით და უღრმესი
თანაგრძნობით პაოლო იაშვილი.*

ძვირფასო ამხანაგო და ძმაო საშა!¹⁶

მოგმართავ შენ პირადად და აგრეთვე, როგორც კორპორაცია „დურუჯის“ წევრს და მეთაურთაგანს.

შენთვის გასაგებია ამ ბარათის მიზანი. იგია გამოწვეული გამოსარკვევად იმ გაუგებრობისა, რომელიც დამყარდა ჩემს და კორპორაციას შორის და შეიძლება „ცისფერ ყანებსა“ და „დურუჯს“ შორის.

ერთ დიდ დამსახურებად ქართული ხელოვნების წინაშე მე და ყველა ჩემ ამხანაგებს მიგვაჩნია „დურუჯის“ აღტაცებული და უიჭვოთ ცნობა მაშინ, როდესაც თქვენს წინააღმდეგ შეიარაღდა ჩვენი საზოგადოება. თქვენი შემოქმედება მე მიმაჩნდა ახალი ქართული ხელოვნების დიდ საქმედ ისევე, როგორც „ცისფერი ყანების“ მუშაობა. სისტემა თქვენი ბრძოლისა იყო ჩვენთვის ახლობელი და ღვიძლი სისტემა. აგრეთვე თქვენი ნიადაგი და გეზი ჩვენთვის იყო ნათესაური. ჩვენ დარწმუნებული ვიყავით, რომ „დურუჯი“ იყო ნაწილი ერთი ესთეტიური ფრონტის, რომლის შთამაგონებელი ვიყავით ჩვენც. ასეთი შეხედულება დამტკიცდა შარშანაც ჩემი და ჩემი ამხანაგების მეგობრული ბარათებით, რომელნიც ჩვენ მოვათავსეთ თქვენ მიერ გამოცემულ კრებულში.

წელს „დურუჯის“ კორპორაციაში მოხდა მნიშვნელოვანი და სამწუხარო ამბავი: — კოტე მარჯანიშვილის¹⁷ და რამოდენიმე კორპორანტის ჩამოცილება. ეს ამბავი ჩვენთვის მოჩვენება იყო „დურუჯის“ ნაწილობრივ კრიზისის. კონფლიქტმა გამოიწვია სიხარული თქვენს მოწინააღმდეგეთა შორის. ჩვენ არ ვიყავით მონაწილენი ამ სიხარულის. ყველა ჩვენთაგანი მომხრე იყო „ზავის“. მიუხედავად იმისა, რომ კოტე მარჯანიშვილის ჩემდამი დამოკიდებულება საკმაოდ გულცივია და, ჩემის ფიქრით, თავიდანვე გულწრფელი არ იყო.

მე მაინც მიმაჩნია მარჯანიშვილი ჩემი გუნების დიდ ხელოვნად. მე, აგრეთვე, ვფიქრობ, რომ ის ჯერ კიდევ საჭირო იყო თქვენი თეატრისათვისაც, და რაც უფრო საგულისხმოა, თქვენ ყველა საჭირო იყავით მარჯანიშვილისათვის. ამ კონფლიქტში მე არ მეშინია თქვენი ბედის. მე მანუხებს კ. მარჯანიშვილის მარტოობა, რადგან დარწმუნებული ვარ, რომ კოტე მარჯანიშვილი ვერ შექმნის სხვა კოლექტივს, რომელთანაც დაამკვიდრებს ჰარმონიულ მუშაობას. ამ მოსაზრებით ჩვენ ვიყავით მომხრენი „ზავის“. თუ ეს „ზავი“ არ მოხდა, კ. მარჯანიშვილი იძულებული იქნება, საქართველო დასტოვოს.

გვაქვს თუ არა ჩვენ უფლება, დამშვიდებით შევუთრავდეთ ამ სამნუხარო შედეგს კონფლიქტისას?!

მე მჯერა, რომ მარჯანიშვილის და დურუჯის კონფლიქტი არ არის გამოწვეული მხატვრული უთანხმოებით. აქ, ალბათ, ადგილი აქვს უფრო მდაბალ და ადამიანურ მიზეზებს. მით უფრო საჭირო იყო მათი გადალახვა. მე არსებითად არ ვეხები საკითხს, არ ვეძებ, ვისი ბრალი მეტია. ამას მნიშვნელობა არა აქვს. სასამართლო „მეშჩანური“ ორგანიზაცია არის და იქ მხატვრული საკითხები არ ირკვევა.

მარჯანიშვილის და რამოდენიმე კორპორანტის ნასვლის შემდეგ მე დიდის ინტერესით მოვდიოდი რუსთაველის თეატრში. შეიძლება დამტკიცდეს, რომ არასოდეს მე და „ყანწელები“ ისე ხშირად არ ვყოფილვართ რუსთაველის თეატრში, როგორც ნელს...

მომწონს და მახარებს „ზაგმუკის“ დადგმა.

მომწონს და მახარებს ირაკლის¹⁸ და უშანგის¹⁹ დიდი წარმატება, ახმეტელის მხატვრული გემოვნების მთლიანობა და რაც ყველაზე საბედნიეროა, ახმეტელის ავტორიტეტი, მაგარი ხელი და დისციპლინის სიმტკიცე.

მაგრამ არ გეთანხმებით „ამერიკელ ძიას“ დადგმაში.

დურუჯის სიძლიერე ორ მომენტშია: ერთი „მაგარი ძმობა“ და მეორე კორპორაცია, როგორც მხატვრული სკოლა. მეორე მომენტის მიხედვით თქვენ „ძია“ არ უნდა დაგედგათ. ეს არის Согошательство.

ასეთი შეცდომები ჩვენც გვქონდა უკანასკნელ წლებში და სწორედ ეს იწვევდა ყველაზე მეტ კრიზისებს და ენერგიის გაფლანგვას.

ეს მე ვთქვი აშკარად. ალბათ ეს იყო მიზეზი ჩვენს შორის გაუგებრობის დამყარებისა, და მხოლოდ ამისათვის ნუ იქნება ჩვენს შო-

რის უბრობა. „დურუჯმა“ რომ უკანასკნელი კრიზისი განიცადოს, დალუპვის პირს რომ იდგეს, მე მაინც ვილაპარაკებ შეცდომებზე.

მე აშკარად მინდა გითხრა, ძვირფასო საშა, შენ და ყველა კორპორანტს, რომ ჩემი ვითომ და გულცივობა „დურუჯისადმი“ გამოწვეულია თქვენი იჭენეულობით. ჩემს წინააღმდეგ არის კიდევ ერთი დანაშაული მომართული. თითქოს მე მელაპარაკოს ერთ-ერთ მთავრობის წევრთან კორპორაციის სამტროდ. შეიძლება მე ვინმესთან ვსტქვა „ამერიკელი ძიას“ შესახებ ის, რასაც თქვენ გწერთ. ეს არ მიმაჩნია დიდ დანაშაულად, რადგან იგივე მე გადმოგეცი შენც, საშა, თუ გახსოვს.

ჩემი შეხედულება მე არავისგან დამიმალა, რადგან არ ვარ ჩვეული, დავფარო მართალი, მით უფრო მხატვრულ საკითხებში. ეს არის ყველაფერი რაც მომაგონდა. მე იმედი მაქვს, ამ ნიადაგზე გვექნება კიდევ პირადი საუბარი. ალბათ მაშინ გამოვარკვევთ ყველა გაუგებრობას. ჩემში ძველებურად რჩება რწმენა. „დურუჯისადმი“ სიყვარული კი შეიძლება ახლა მეტი იყოს, ვიდრე როდესმე.

გილოცავთ ქართული თეატრის დღეს.

შენი და მთელი კორპორაციის ძმა და მეგობარი

პაოლო იაშვილი

2 იანვარი, 1927

დიდათ პატივცემულო ქ-ნო ეკატერინე²⁰!

მივიღე თქვენი ბარათი, და დიდათ შევწუხდი, რომ თქვენც ვერ ასცდენიხართ იმ შევიწროებას, რომელსაც ამჟამად განიცდიან ბევრი ჩვენი დამსახურებული მწერლები და მოღვაწენი. სახლის დაბრუნება უიმედო ფიქრია, რადგან ჯერჯერობით არავითარ გამოწვევას არ აქვს ადგილი იმ მკაცრ გადანწყვეტილებაში, რომელიც სახლების ჩამორთმევის მიმართულებით მიიღო ხელისუფლებამ. მე პირადათ მივმართე ფ. მახარაძეს²¹ რამოდენიმე ჩვენი მწერლის შესახებ, და მან მწუხარებით განმიცხადა, რომ სრულებით უძლურია, რაიმე დახმარების აღმოჩენაში. მით უმეტეს, თქვენი სახლი 42 ოთახიანი ყოფილა, და, ვიმეორებ, ჯერჯერობით მისი დაბრუნება დიდათ საძნელო და თითქმის შეუძლებელი იქნება. ყოველ შემთხვევაში მე თქვენს მდგომარეობას აუხსნი ყველას, ვისთანაც მისაწვდომი მექნება, და ცდას არ დავიშურებ. შეიძლება მოვახ-

ერხო ნაწილობრივ დაბრუნება. ფ. მახარაძე მოსკოვშია, ჩამოვა სამი კვირის შემდეგ, ჩამოსვლისთანავე ვინახულებ და შევეცდები. რაც შეეხება სახლის გადასახადებს, იმედი მაქვს, რომ სრულებით მოვახსენეინებ. აგრეთვე მივიღებ ზომებს, რომ სამსახურში მოეწყონ თქვენი ოჯახის წევრები. იმედი მაქვს, რომ შევძლებ, ცოტათი მაინც შევამსუბუქო თქვენი მძიმე ნივთიერი მდგომარეობა, რაც მე ძლიერ მალონებს, როგორც თქვენი პიროვნების და შემოქმედების უაღრესათ პატივისმცემელს და მოყვარულს.

*მუდამ სიხარულით თქვენი ერთგული
მოსამსახურე პაოლო იაშვილი
23. VIII. 28*

ძვირფასო ძმაო გოგლა²²!

გწერთ „ვესესვიატსკოე“-ს ეკლესიიდან, მე, თამარა და შალვა აფხაიძე. ყველაფერი მოვიარეთ. რა თქმა უნდა, საბას ძეგლი აღმოჩენილი არ არის და როგორც სჩანს, არასოდეს აღმოჩნდება. 1905 წელში მინა ამოუთხრიათ, ბევრი ჩონჩხი უნახავთ, მათ შორის უთუოდ საბაც იყო. არქივი არ არის, მღვდელი ბოგოსლავსკი ამბობს — ბევრი ზომები მივიღე, მაგრამ ვერაფერი ვნახეო. ეტყობა კი, რომ რაღაც იცის. თუ საჩქაროდ მომწერ შენ თანხმობას, მინდა უთხრა აბელ ენუქიძეს²³ და ის მიიღებს ზომებს. მომწერე, როგორ მოვიქცე. რატომ არაფერს იწერები. მოგიკითხა თამარმა და შალვამ. ფეფუცის და ბავშვებს ვაკოცებ.

შენი მარად პაოლო

ეს წუთია გავთხარეთ დამიწული საფლავი ვახუშტის, ვახტანგის შვილისა. დიდი წარწერა აქვს, ხეალ მოვალ გადასაწერათ.

18 ოქტომბერი, 1930

ძმაო შალვა²⁴!

გუშინ მე და ბ. პასტერნაკი დავბრუნდით ხანგრძლივი მოგზაურობიდან (ბორჯომი, ბაკურიანი, აბასთუმანი, კაკეავი, კახეთი) და

დამხვედა თქვენი ბარათი — სამს ჟურნალთან (Kp. H.)²⁵ ერთად. წერილმა ძალიან გამახარა, პასტერნაკს გავაცანი. დიდად კმაყოფილი ვარ, რომ რამდენიმედ ჩემი დახმარებით დაგიბეჭდავთ მოთხრობა. ეს მოთხრობა მანამდე მიქო პასტერნაკმა, ნაწილი წავიკითხე. მეც წუხელი დავინწყე, თავი მომენწონა როგორც პოეტიური, კარგი პეიზაჟებით და თუმცა არა სავსებით ძლეული, მაგრამ ნოყიერი და კარგი რეალიზმი. რაც წავიკითხე, იქიდანაც სჩანს, რომ ჯერ კიდევ ბავშვი რომ იყავით, სწორე ინტუიციით ვიგრძენი თქვენი ცოცხალი და ადამიანური ნიჭი. მომილოცავს. ქართულად წამეკითხა მერჩია, ცუდი პროზა გვაქვს ქართული, ეს სიხალისეს შეიტანდა. ორ სამ დღეში წავიკითხავ ბოლომდე ქვევით და ქვევით უფრო ცუდიც რომ იქნეს, არ შევშინდები, მეყოფა ის რწმენაც, რაც მოთხრობის დასაწყისში ჩავინერგე.

რას აპირობთ?

რუსულად გინდათ სწეროთ?

აქ ყოველნაირად დაგეხმარებით.

თუ რამ ახალი გაქვთ, პირდაპირ მე გამომიგზავნეთ. უთუოდ დაგებეჭდავთ „მნათობში“.

ოქტომბერში მოსკოვში ვიქნები, ხშირად შევხვდებით. მომწერეთ რამე ახალი, ლიტერატურის ამინდებზე. მე ბევრს ვსწერ. სულ ლირიკაა. დეკემბერში გამოვა პირველი ტომი 100 დაუბეჭდავი ლექსი.

პასტერნაკმა კარგათ მოგიკითხათ, ხშირად ახსოვხართ. ბევრი ლექსები დასწერა, ჩვენ გვთარგმნის, ამბობს პოეზია მხოლოდ საქართველოში ყოფილაო. პ. ქავთარაძე²⁶ ერთგულად მომიკითხეთ.

*ძმურად გაკოცებთ და სიხარულით გიგონებთ
თქვენი პაოლო იაშვილი*

ჩემო ვაჟკაცო ბიჭო?!

შენ მართლა „დამკარგე როგორც ჩერქეზმა ისარი“. ბარათების წერა არ გიყვარს, მაგრამ ჩემთვის გაიმეტებდი მეგონა ორ სიტყვას. საბას საფლავივით ჯერ დაკარგული არა ვარ. ჯერ კიდევ მისამართით ვცხოვრობ. ენიკოლოპოვმა²⁸ ასე როგორ ჩამოგაშორა მოყვარულ მეგობრებს. მაინც და მაინც მთანმინდის საფლავი უნდა ვიყო,

პატივი რომ მცე? რა ამბავია ტფილისში. როგორ არი ფეფუცი, ლევანი²⁹, შენი გარეკახელი მზეთუნახავები. ფეფუცას უთხარი, მედეიას მიხედოს ხანდახან, ფისოს და თინას³⁰ ხშირად შეახვედროს. რა დაემართა ვართანს, უთუოდ მომწერე აღმასკომში რა ამბებია.

ლექსებს თუ გაუკვლიე სამგორის არხი?

მე ცოტას ვცხოვრობ, ცოტას ვმუშაობ, რაღაც იმედი მაქვს. < ... > დედას ვაგინებ, და ჩემთვის ესეც საქმეა. „ნუ დაერიდები ფერუმარილებს“ მომწერე, ისტორიაში ჩავარდები. ბევრს გკოცნით ყველას.

შენი მარად პაოლო
18. XII. 31

ჩემო ძვირფასო ვალერიან³¹!

„შენი ხმა არა მსმენია, გასჭერ გამიშვი წინაო“. რად დამივიწყე. შენ ძალიან მორიდებული კაცი ხარ, მაგრამ საჩემოდ მაინც მონახავ სიტყვებს — სიტყვების ოსტატი. მოსკოვში მარტოობა შენ გამოცდილი გაქვს, ამიტომ მწყინს შენი სიჩუმე. მე ჯერ დაბნეული ვარ, მაგრამ იმედი ბევრი მაქვს, რასაც ვფიქრობ თუ მისი დაწერა შეეძელი, ჩემი წამოსვლა არ გამტყუნდება. ფიქრი მარტოობაზე და თქვენ სიშორეზე ძალიან მალონებს, მაგრამ გაჭირვების აღარ მეშინია, არც იმისი მეშინია, რომ საქართველოში ახლა მე „საწყალს“ მეძახიან. დამშვიდებისთვის მე ღმერთი არ მომაცლის, და სულერთია, რომელი ზღვა დამალრჩობს. მოსკოვის სიზღაპრე ჯერჯერობით მე ვერ გავიგე, და ის ჩემთვის მხოლოდ ტერიტორია არი. პოეტებში და მწერლებში ჩვენებური ელვარება შევიტანე და ახლა ჩემთვის უფრო გასაგებია მაიაკოვსკის³² უპირატესობა. ყანწელებისთვის გასაკვირი არაფერია და ჩვენი ფასი შემდეგ გამოიმუღვენდება. ტიციანს მივწერე ამის შესახებ. ნუ დამივიწყებ ჩემო ვალერიან, შენი ჩემთვის საყვარელი ღიმილი ღია ბარათშიდაც გამოჩნდება, და ყოველივე სტრიქონი მდინარე რიონივით ამაღელვებს. „სვოდკები“ პოეზიის შესახებ ტიციანის სახელზე გამოიგზავნება, საერთო ნასაკითხად. დიდი მოკითხვა ირას³³, შენ და ნანას³⁴ გაკოცებთ.

შენი მოყვარული და მონატრული [პაოლო]
18. XII. 31

როგორ არი ალი³⁵ მომწერე ამის შესახებაც.

ჩემო ძვირფასო, დაუფინყარო მეგობრებო და ძმებო ვალერიან, კოლაუ, გოგლა!

ვნერლამისოთხ საათზე, ლევანის³⁶ ბინაში. ეს სახლია ქართველების და ქართული პოეზიის ბუდე. ყოველ საღამოს გაისმის ვაჟას და ხალხური ლექსები და არასოდეს ლევანი არ ყოფილა ჩემთვის ასე ნამდვილი და საყვარელი, როგორც მოსკოვში. ტიციანი და ლევანი ხვალ მოდიან ტფილისში, და უნდა მოგწეროთ, რასაც ვფიქრობ ეს დღეები: ბედნიერები ხართ, რომ ჩემზე უფრო მეტს იცოცხლებთ ტფილისში და საქართველოს მიწაზე. ალბათ ხვალიდან ყველაფერი უარესად გამოიცვლება; მოსკოვი მიჩვეულია გახიზნულ ქართველების ცრემლებს, მაგრამ შეიძლება არავის არ გამოყოლოდეს თქვენი და სამშობლოს სევდა, როგორც მე. მაგრამ მე ეს მჭირდებოდა, და თუ ჩემი ხმა ძვირად გესმოდათ, შორიდან შევეცდები, უფრო დავატკბო თქვენი იმედი, თქვენი ფიქრი — რომ ერთადერთი გზა დამრჩენია ვიმღერო და ვიმღერო, შეიძლება გატეხილი, მაგრამ ნამდვილი ხმით. ტრადიცია გრძელდება, და თუმცა ბატონიშვილი არა ვარ, მაგრამ გულუხვ ღმერთს ბატონიშვილებზე ნაკლები ძალა არ მოუცია ჩემთვის სამშობლოსა და პოეზიის სიყვარულისათვის. რაც უფრო სხვანაირი იქნება ჩემი ხმა, უფრო ახალი და მოულოდნელი იქნება ის თქვენთვის. არც თანამგზავრი ვარ, არც მოკავშირე, ვარ ერთი გზა აცდენილი კაცი, ასეთ მდგომარეობაში სისუსტე მეპატიება. ვფიქრობ თქვენზე, ვფიქრობ მედღიაზე, და თქვენი სიცოცხლე მაძლევს იარაღს — მის მოხმარებას არ გადავჩვეულვარ.

ნუ დამივიწყებთ, მოსკოვის სიცივიტ ატანილს ერთი თვეა, თქვენი ხმა არ მომსმენია, ტიციანის ჩემთან ყოფნა ამას ნაკლებად მაგრძნობინებდა, ახლა კი თქვენი წერილების, ლექსების, დეპეშების და სადღეგრძელოების იმედი მაქვს. კარგად იყავით, ჩემო საყვარლებო. მომიკითხეთ სერგო³⁷ და შალვა³⁸ და ყველა თქვენები.

თქვენი მარად მოყვარული

პაოლო იაშვილი

6. XI. 31

ჩემო ძვირფასო, უსაყვარლესო ძმავ კოლაუ!

არასდროს არ მომნატრებია ისე შენი ნახვა, როგორც ახლა, ამ ნუთში, და შენ რომ ახლა ჩემ გვერდით იყო, უბედნიერესი კაცი ვი-

ქნებოდი. არ მეგონა, თუ შენ ასეთი გულჩახვეული კაცი იყავი. არც კი ვიცი, როგორ მოგწერო, როგორ აგისხნა, რისი თქმა მინდა ახლა შენთვის. მოსკოვში მე კვირაში სამჯერ მაინც ვერ გალპერინებთან. ერთადერთი კაცი, რომელიც ყანწელობას მიწევს აქ, თავზე მაკვდება, დღეში 3-4-ჯერ მირეკავს, ყოველ დღე მიძახის სახლში, არის ლიუსიას ქმარი³⁹. შემაყვარა თავი, და მთელ მოსკოვს მოარხია ხმა, რომ მე ვითომ ისეთი კაცი ვარ, რომლის მსგავსი მას არასოდეს არ უნახავს, გენიალური, ვაჟკაცი, რაინდი და არ ვიცი რამდენი ასეთი. პირველად მე ვფიქრობდი, რომ ეს იყო ლიუსიას გავლენით, ლიუსიას უთქვამს მისთვის, რომ პაოლო მიყვარდა ყველაზე მეტად და ახლაც მიყვარსო, მეგონა, რომ ლიუსიას გულის მოსაგებად მეველებოდა თავზე, მაგრამ მე ყოველთვის მჯეროდა ლიუსიას სიმართლის თქმის და არ შემიძლია, ახლაც არ დაუჯერო. მან მითხრა «Лев Борисович безумно в Вас влюбился, когда Вы не приходите он мечется из угла в угол, я никак не предполагала, что Вы могли так его влюбить в себя» — ეტყობა გალპერინი ძალიან ჭკვიანი კაცია, მაგრამ არ მგონია, მისი ჩემდამი დამოკიდებულება — დიპლომატია იყოს. ერთი სიტყვით, მე მათთან ხშირად ვარ და თავს კარგად ვგრძნობ მათთან. ჩემთვის უხერხულია ახლა ლიუსიასთან დაბრუნება — მეორე მხრივ ძნელია იმ ბავშური გრძნობების ჩაქრობა, რომელიც ხან და ხან გამკრავს და მაბრუებს. ყოველ შემთხვევაში მე ვეცდები მათი ერთობა არ დავარღვიო, ლიუსია ძალიან კარგად არის მოწყობილი, ნამდვილი ღმერთია, ძალიან გალამაზებული, კიდევ უფრო გულთადი და საყვარელი. მისი ტანჯვა ის არი, რომ ქმარი არ უყვარს და ერთ საღამოს ბევრი იტირა ჩემთან. ნუხელ ვიყავი მათთან. სამი დღე ძალიან ავად ვიყავი, ცოტა გამოვრჩი. ვერ ავიტანე მარტოობა, და რადგან ახლა ავტომობილი გვყავს, გავბედე წასვლა, სჯობდა არ წავსულიყავი. სრულიად მოულოდნელად, ლიუსიამ მიაშპო ერთი ამბავი, რომელიც ჩემგან 15 წელი დაფიცული იყო. ჩემო საყვარელო შესანიშნავო ძამიკო! წერილში არაფერს მოგწერ, გეტყვი მხოლოდ. შენ ჭკვიანი ბიჭი იყავი ყოველთვის და როგორ დაუჯერეთ შენ და ლიუსიამ გათახსირებულ მიშა გელოვანს და ერთ გათახსირებულ გომბიოს. ჩემი ტკივილები უკანასკნელ დღეებში ცოტა დაშუშდა, მაგრამ ნუხანდელმა ამბავმა სრულებით გამანადგურა, იმდენი შენს ბავშვებს სიცოცხლე, რამდენი ნუხელ ლიუსიამ იტირა, როდესაც გაიგო, რომ ყველაფერი მოჭორილი ყოფილა. კოლაუ გემუდარებით

მეც და ლიუსიაც, დაუყოვნებლივ ჩამოდი მოსკოვში, ჩამოდი თუნდაც 5 დღით, არაფერი არ გინდა. ახალგაზრდა კომუნისტის დირექტორი ახლა ვ. მიქაძეა, უთუოდ გამოგიშვებს, შეიძლება მოვლინებაც მოგცეს მოსკოვში, მადედან ტიციანი ბილეთს მოგიხერხებს, აქედან მე გავანყობ. ფულიც სულ ცოტა გჭირდება, თუ საყიდლები არაფერი გაქვს, გემუდარები, დაუყოვნებლივ წამოდი. შენი არ ჩამოსვლა სრულებით გამიმწარებს დღეებს. გაიხსენე ყველაზე უფრო ტკბილი დღეები ჩვენი მეგობრობის და გახსოვდეს, ჩვენი ახლა შეხვედრა ყველაფერს დაფარავს. დაუვინყარი დღეები იქნება ორივესათვის. სრულებით უძინარი ვარ, და აბნეული გნერ. მაგრამ მაინც დამაჯერებელი უნდა იყოს ჩემი თხოვნა. ბევრს გააკოცებ ჩემო საყვარელო ძმაო და პოეტო, ძალიან მომიკითხე ნინა⁴⁰, სთხოვე მედეას მიხედოს, თამარსაც⁴¹ ნუ გარიყავს, ნელის⁴² ვაკოცებ.

შენი მარად მოყვარული ძმა პაოლო.

18. XII. 31

შენ შემოგვევლოს შენმა დედამ შვილო პავლუშა!

ათას გააკოცებ და ღმერთს ვსთხოვ შვილო, ისე წაიყვანოს შენი საქმე, რავარც ვევედრებოდი. სხვა დედა გენაცვალა ვიცი, მიკითხავ, ვარ ისე, რავარც იცი ჩემი ამბავი, სულ მოუსვენარი, შენმა წასვლამ დედა მამკლა, ისე უეცრივ რომ წადი არ მეგონა. ისე ახლა ჩემო დედა ამიტანე.

თუ გწამს ჩემი დედაშვილობა, ნუ მამკლავ შენი ფიქრით, მოუარე თავს, იყავი მოსვენებული, შენი ჯანმრთელობისთვის იფიქრე, სხვას ნურას დეძებ. ჩემო დედა ვილაც ვილაცას კინკლაობას დაანებე თავი. არ ვარგა შვილო, რისთვის უნდა გადაიმტერო ვინმე, რათ უნდა ქნა ეს. დაანებე თავი, რა შენი საქმეა, ჩემო დედა, ყველას უნდა უყვარდე და იყვეს მეგობარი მისთანა დრო არის, თუ დედა ვარ შენი და ცოტა მაინც გაქ პატივისცემა, ასე ქენი შენ დაგენაცვლოს შენი დედა. სულ მაგის ფიქრში ვათენებ და ვალამებ. ვაითუ ახლა გაკეთება უნდა რამესი, ვაითუ შია, ნეტაი თუ მომესწრო, რომ ასე არ ვიყო და ყველაფერი შეექნეს ჩემ შვილებს, დედუკო ახლა ვერაფერი ვერ მოვახერხე. პური ვერ ვიშონე ჩემო დედა და ნუ გამინყრები აგერ მოვა პური და მოდი შვილო და გაგატანთ ბევრს და კიდევ გამოგიგ-

ზავნით ხოლმე. ჭადებს, რაცხა ყველს, დედალს გიგზავნი, არც კი ვიცი მადა ხარ თუ არა ჩემო დედა. გელი მალე. პურის მკაზე მოდი თუ გინდოდეს ხაჭაპურები.

დედუკი ბიძაშვილები ნახე ხოლმე, კოლიასას მიდი და მიულოცე ვაჟი. გრიშა⁴³ თურმე დიდებულ ქალს თხოულობს. შენ დაგენაცვლა შენი დედა, მიშამ და თათუშამ⁴⁴ გაკოცეს. შენი დედა გენაცვალოს. ივლიტემ⁴⁵ და თამარამ⁴⁶ გაკოცეს.

ჩემო საყვარელო და ძვირფასო დედუკო!

ჩვენ ყველანი კარგათ ჩამოვედით, მხოლოდ გული გენყდება, რომ წამოვედით არგვეთიდან სადაც ცხოვრებას არაფერი არ სჯობს ქვეყანაზე. ამაღამ მოდის პაშა⁴⁷ და მისი მოსვლა ისევ გაგახარებს და დაგამშვიდებს. აგურის გამოგზავნა შევაჩერე, რადგან შემეშინდა, რომ მართლა გაგიჭირდებოდათ მისი სახლში გადაზიდვა. როგორი მოსავალი იყო ღვინის? ფელამუში გზაში დაგვეღვარა, თათუშას აღარაფერი არ რგებია, პაშას კი ცოტა ვარგეთ.

იყავი კარგათ ჩემო საყვარელო დედუკო, გაუფრთხილდი თავს. ივლიტეს ბევრს ვაკოცებთ, ყველას მოვიკითხავთ, კუკუნას⁴⁸ და როსტომს⁴⁹ უთხარი რომ ბავშვების ჯავრი ნუ ექნება, არაფერს გაუჭირვებთ.

წყაროს შესახებ ჯერ ვერაფერი გაეანყვე, რადგან ფ. მახარაძე მოსკოვშია, მალე ჩამოვა და ყველაფერს მოვაგვარებ. მრავალს დაგკოცნი, იყავი იმედიანად და კარგათ.

შენი მარად მოყვარული შვილი პაოლო.

საყვარელო დედა! მედეია, სონია⁵⁰ და მე მრავალს ვაკოცებთ. გენატრება არგვეთში ყოფნა. ივლიტემ ეცადოს რომ ჩურჩხელები კარგათ გააკეთოს. იყავით კარგათ ჩემო დედა. ვაკოცებ ივლიტეს და ევუკას.⁵¹

ჩემო ძვირფასო მამა!

გისურვებ კარგად და ჯანმრთელად ყოფნას. ტფილისში ძალიან კარგად დავისვენე და მიშასთან მშვენიერად ვგრძნობ თავს.

მიუხედავად იმისა, რომ დიდი სიცხეებია, მიშასთან ძალიან კარგი ჰავა არის და სოფელივით ვნებიერობთ. კიდევ ერთხელ ვრწმუნდები, რომ საქართველოს გარეშე ჩემი ცხოვრება მეტად საძნელოა. აქ კიდევ დავრჩები 8-10 დღე, შემდეგ მინდა წავიდე ორის კვირით წყალტუბოში, შემდეგ კი კარგა ხნით წამოვალ სოფელში, რომელსაც ძალიან შევნატრი. კუკუნა მოდის დედასთან ერთად. ადევნეთ თვალყური, ბევრი ბურთის თამაში მას ავნებს. შეიძლება ბებოს არ შეეპუოს, და შენ ეცადე შეაკავო. ძალიან გული დამწყდა, როდესაც გავიგე რომ ჩვენი წყალსადენი ჯერაც არ არის დასრულებული.

მე მინდოდა მკაცრი წერილის მოწერა ჩვენს თემსაბჭოსთვის, ჯერჯერობით გწერ მხოლოდ შენ და გთხოვ გადასცე თავმჯდომარეს, რომ თუ ერთს თვეში არ დაასრულებს მუშაობა, მე ყოველგვარ პასუხისმგებლობას ვიცილებ თავიდან. უნდა ახსოვდეს, რომ ბოროტებას სჩადიან და ამდენი ხანი ოქროდ ღირებულ საქონელს ახდენენ, ალპობენ. მართლა გული მომდის. ასეთ უპატივცემულობას არ ველოდი არგვეთლებისაგან. გთხოვ მამა, ყოველივე ეს უთხარი წყალის კომისიას.

მედეიას მალე გამოგიგზავნი. სალამი ტუპის⁵², ივლიტეს, როსტომს, ვიქტორ მაჭავარიანს⁵³, ვანოს⁵⁴ და სხვებს.

მე ძალიან კარგად ვარ.

შენი მარად მოყვარული შვილი

*პაოლო იაშვილი
ტფილისი, 10. VI. 32*

კოლაუ ნადირაძეს

(პოემიდან „მიმართვა მეგობრებს“)

„როგორც ზეციდან მტრედების ჯოგი
მინაზე ჰფანტავს უნაზეს ჩეროს,
როგორც ურმული გადადის ბოგირს
და ოდნავ არხევს ნაძვების წვეროს,
როგორც დასტოვებს ალაზნის ლოგინს
და ცაში კვნესით შეცურავს წერო, —
ასეთი მინდა წერილი ზოგი
როგორც პასუხი, ძმაო, მოგწერო“.
მაგრამ სიჭრელე და გაორება
ამ ჩრდილოეთში ერთობ მეტია,
მეც მომიძებნეს მკერდი ქორებმა,
გულში ვგრძნობ იმათ ნისკარტს წვეტიანს,
სიცივე ჩადგა ყინვის ტბორებად,
ოთახის კარი ჩამაკეტია.
სურდო, ხველება, ხშირი ზმორება
ბედს ჩემთვის ჯილდოდ გადუწყვეტია.
ქართულად ვთარგმნი პუშკინის ამბავს
ახლა ჯერშია მისი „ციგნები“,
მაგრამ სიჩუმე საუბარს აბამს:
„მარტო ხარ, მარტო, მარტოც იქნები!“
ვკითხულობ შოთას, ვაჟას და საბას
და ვერ მშველიან მათი წიგნებიც,
ენები... თავამდე ვიხურავ საბანს,
მესმის „მარტო ხარ, მარტოც იქნები!..“
და ასე ღამეს მოჰყვება ღამე
და მოდის დილა საღამოს მსგავსი,
ძმაო, მომწერე ისეთი რამე,
ჰქონდეს ჩვენს ბაღში საუბრის ფასი:
ჩემს სადღეგრძელოს თუ ისევ სვამენ,
ჯერ თუ მთელია საჩემო თასი,
თუ გამოაკლდა ვინმე ჩვენს ცამეტს
და პოეტების დაინგრა დასი.

თუ ცოცხალია შაშვების დასტა
და დარჩა ბალში მათი საკვები;
თუ ჩემს მედეას დაეტყო გაზრდა
და ისევ არის ჩემი საძებნი;
თუ შენ და ნინა ხშირად ხართ მასთან,
არ ივინყებენ ამხანაგები;
თუ ზაფხულამდე უჩემოდ გასტანს,
ისევ ვუყვარვარ თუ ვეძაგები.

ძმაო კოლაუ! ეს არი დაუმთავრებელი პასუხი შენი ლექსის, ჩემდამი. ეს ორი კვირა სრულებით გაოგნებული ვიყავი, ერთი პნ-კარი არ დამინერია არა თუ ლექსი, წერილიც. ნურავინ იფიქრებთ, რომ ეს დავინწყების ან სიცივის ნიშანია. ბევრს მოგწერთ, მაგრამ უეჭველად იქნება ასეთი ინტერვალები, არ ვიცი რა არის მიზეზი. მაგრამ ასე ხდება და მოხდება კიდევ. კარგი იქნება, თუ ამ ლექსს დაიზეპირებ და ისე წაუკითხავ ჩვენებს, უთუოდ სუფრაზე, მედეას ავადმყოფობამ სრულებით გამანადგურა და ერთი ხანი კატალესიის მდგომარეობაში ვიყავი. ძალიან მინდა მისი ნახვა, ნუთუ ვერ შესძელით ისეთი კომბინაცია, რომ არ გართულდეს მისი წამოყვანა. მე მაინც მაქვს იმედი რომ შენ ჩამოხვალ. კარგი იქნება რომ შენ წამოგყოლოდა სონია. მე წინააღმდეგი ვარ თამარის ჩამოსვლის, ეს გასაგებია და მიკვირს როგორ გაიფიქრა მან ასეთი აზრი. ნუ იზარმაცებ, მომწერე, ველი უთუოდ შენს ლექსს „შემოდგომის მოსვლა“. მომწერე როგორ მოგწონს ეს ლექსი. მეორე ნახევარში ცრემლის მაგიერ ქარიშხალი იქნება. ტიცციანს ვუგზავნი ერთს ნაწყვეტს პოემიდან. ჩვენი ჯგუფის გარდა ნურსად გაიტანთ ამ ლექსებს. ბევრს გაკოცებ. მოკითხვა ნინას და ნელის.

შენი მარად პაოლო იაშვილი
9. 11. 32

საყვარელო შეილი პავლო!

შენ გენაცვალა შენი დედა. შენი წერილი მომივიდა, მწერ ოცდა-ხუთი დღე ვინევით, რატომ შენი დედამა არ ვიყავით ავანტიყოფები,

შენი სატკენი ჩვენ არ გვეტკინა შვილო, სულ მეშინოდა, სულ ვფიქრობდი რაღა ვქნა ყელი რომ ეტკინოს ჩემს პავლოსთქო. შვილო შენ დაგენაცვლა შენი დედა, სად ვიყავით, ჩვენ გვძინავდა, არაფერი არ გვეტკიოდა და შენ განუხებდა ყელის ტკივილი, წინეთ გავიგე, მაგრამ მე მეგონა ხუთი ან ექვსი დღე იყავი, რამდენი ხანი წოლილხარ ჩემო დედა. შენ დაგენაცვლოს შენი დედა. ახლა ის მანუხებს კიდე < ... > რომ მწერ, პავლო დედუკი, მამაშენისთვის მე არ მიმიწერია შენ თუ ყელი გტკიოდა, მიტომ რომ ვიცოდი ძალიან შეშინდებოდა, ალბათ ვინმესგან გაიგო, ოროლი წერილი მოდის კვირაში რანაირი წერილები, გადარევაზე არი პავლოს ამბავს რატომ არ მატყობინებთო, ვერც იწერება თუ ყელის ტკივილი ქონიაო. ალბათ არ უნდა რომ გამაგებინოს, გონია თუ მე არ ვიცი, ძალიან წუხს, დეპეშაც გამეგეზავნა. არ ვიცი რატომ მეშინოდა. ისე, მედეიას მოუვიდა გუშინ წერილი, ეხვეწება შენი ბაბუ გენაცვალოსო დეპეშით შემატყობინე ძალიან მალე პავლოს ამბავიო, ძალიან ძარღვებ აშლილი ვარო. მე მწერს არასდროს ასე არ ვყოფილვარო და უნდა წვეიდე დედუკი, შენი წერილი უნდა მიუტანო, იქნება დამშვიდდეს. მაგრამ იმდენი ხნის შენი წოლა სულ გადარევს და რა ვქნა ჩემო დედა, მინდოდა შენ რომ აქ დაგხვთენოდი და მიმეტანა ამბავი, მაგრამ რომ დაგაგვიანდეს შვილო დავლა არ მოუვიდეს. ამიტომ უნდა წავიდე. გთხოვ ჩემო დედა როგორც მოხვიდე ისე შეგვატყობინე იმ დღესვე, მერე როცა წამოხვალ ქუთაისში უნდა მოხვიდე და ნახო მამა, შენ გენაცვალე ჩემო დედუკო, ვიცი სანამ არ გნახავს ვერ მოისვენებს. ახლა ჩემი ამბავი ხომ იცი ჩემო დედა რაღა ვიქნები. მედეიას დეენაცვლოს ჩემი თავი ერთ მინუტში არ უნდა რომ მომიშოროს, ბებო არ გაგიშოფ იმიტომ რომ ორჯელ მეტათ უნდა იყო ჩვენთან, აქ ორი შვილები გყავს, ამდენი შვილიშვილები ვართ და აქ დიდხანი უნდა იყოვო. რაფრათ ირევა რომ ვიტყვი ახლა წავალ დედათქვა, შენი ნახვა ძალიან ეჩქარება, როდის მოვა მამა, ძალიან მინდა რომ მალე მოვიდესო, გელით ჩემო დედა მალე და მოდი მშვიდობით და ბედნიერათ, ისე რავარც შენ დედმამას უნდოდეს.

ძვირფასო ძმაო პავლო! გისურვებ ყოველივე კარგს. როგორ ხარ. შენ ავამტყოფობამ ძალიან შეგვანუხა, რა არი ეგ შენი ყელის ტკივილი გაუთავებელი, ნუ თუ არაფერი ზომების მიღება არ შეიძლება

საბოლოოთ რომ მოსპო მაგ ყელის ტკივილი, დედა აქ არი, იჩქარის შინ წასვლას, ვერც ჩვენ ვაკავებთ, რადგან მამა ძალიან ღელავს, რა მიზეზია არ ვიცი. ძალიან ხშირათ მოდის წერილი, სულ შენზე იწერება, ძაან აწუხებს შენი მანდ ყოფნა. მაგრამ აწი მალე ჩამოხვალ, სანამ წამოხვიდოდე მიწერე წერილი არგვეთში. შენი წერილი რომ მოუვა დაწყნარდება, შენ უთუოდ დაგაგვიანდება რადგან ტიცინი მოდის. თქვენები კარგათ არიან. იყავი შენც კარგათ. მოდი მალე. ბავშვებმა გააკოცა.

შენი მოყვარული პაშა

ჩემო საყვარელო და კარგო მამიკო!

როგორ ხარ, მე უშენოდ ძალიან მომეწყინა, მალე ჩამოდი.

ჩვენ ყველანი კარგად ვართ. ბებოს ბიძია კონიასთან აქედან წასვლა არ უნდოდა სულ მარტო ვიქნებო. მალე ალბათ ბიძია ტუპიასთან წავა. მამიკო მე ყველა წიგნები რაც მქონდა წავიკითხე და არ ვიცი რა ვქნა თუ იშოვი კარგ საინტერესო წიგნებს ჩამომიტანე. თუ იშოვი | ტომს მაინც «Три мушкетера» ამბობენ ძალიან კარგიაო. იყავი კარგად მამიკო და მალე ჩამოდი. მეტს ველარ მოგწერ იმიტომ რომ სკოლაში მეჩქარება. გააკოცებ ბევრს, ბევრს, ბევრს. შენი მოყვარული შვილი მედეია. ფისოსაგან მოკითხვა. ფისო უკვე სულ მარტო დადის ყველა ოთახებში. და ამბობს დედა და მამა, გუშინ გაიხეთქა ტუჩი და ბევრი იტირა. ძალიან კარგი გოგოა. მე ძალიან მიყვარს.

ჩემო საყვარელო მედიკო!

კიდევ მივიღე შენი წერილი. ძალიან გამეხარდა, რომ შენ უკვე კარგად წერ ქართულად. ამ წერილში ასეთი შეცდომები ვნახე: „მე სწავლაში ვერ ვზარმაცობ“ უნდა დაგეწერა „მე სწავლაში არ ვზარმაცობ“. მეორე „ყველას ვლაპარაკობ ქართულად“ უნდა იყოს „ყველასთან ვლაპარაკობ“ შემდეგ „მე კარგად ვარ ნუ წუხდი“ უნდა იყოს „ნუ სწუხარ“ — მიუხედავად იმისა, რომ ეს შეცდომები იყო, წერილი ძალიან კარგად არი დაწერილი. ბევრს, ბევრს გააკოცებ ჩემო საყვარელო მამიკო. ვარდისფერ დედოფალას და წიგნს უთუოდ გიყიდი და მალე გამოგიგზავნი. რაც მოგენატროს მომ-

წერე — ყველაფერს გიშოვი. მე ცოტა ავად ვიყავი, ახლა უკეთ ვარ, ავადმყოფობის დროს სულ შენ მენატრებოდი. დედას დაუჯერე, ხშირად ილაპარაკე ქართულად ბავშვებთან, არავის ნაეჩხუბო, და თუ მამიკო გიყვარს, ხშირად მომწერე წერილი. შენი სურათიდან თორმეტი გადავალეზინე და ვაჩუქე ჩემს ნაცნობებს, ერთი დიდი უნდა დავახატეინო მხატვარს, იმას შენ გაჩუქებ. მე შენთვის ვწერ საბავშვო ლექსებს, ცალკე წიგნად გამოვცემ, და სამი თვის შემდეგ გამოგიგზავნი შენ და ყველა შენ მეგობარს. ახლა მოსკოვში ძალიან დიდი თოვლია და ყინვა, მე არ მცივა. კარგ ოთახში ვცხოვრობ და თბილად მაცვია. წერილებს კიდევ ბევრს მოგწერ. მომიკითხე ყველა ჩვენები, ბევრს გააკოცებ.

შენი ძალიან მოყვარული მამიკო

ჩემო ძვირფასო, ჩემო კარგო მედეია!

მივიღე შენი ორი ბარათი, მაპატიე რომ ასე გვიან გწერ პასუხს. არ არი ერთი წუთი რომ შენზე არ ვფიქრობდე, და რა ბედნიერია ის ხალხი, რომელიც შენ ყოველ დღე გხედავს. წერილები უფრო ხშირად მომწერე, მომწერე ორი სიტყვა, მაგრამ საკუთარი და არა სხვისი ნასწავლები. დღეიდან მეც ძალიან ხშირად გამოგიგზავნი ღია ბარათებს. აქ ძალიან ცივი ზამთარია. იყო დღეები, როდესაც ყინვა 30 გრადუსამდე დადიოდა, მაგრამ მე არ შემშინებია, ბინაში ძალიან კარგად ვარ მოწყობილი, და ჩაცმულიც თბილად. ცოტა რამ გიყიდე და გიგზავნი. ფეხსაცმელები და „ბოტები“ ვერსად ვიშოვე, შენი ფეხის სარგო არ არის, ხვალ კიდევ მაქვს იმედი, ერთს ადგილს არიან დაპირებული. ყოველ შემთხვევაში ამ დღეებში უთუოდ გავაჩენ სადმე და გამოგიგზავნი. კარგად მოუარე თავს ჩემო გოგონა, შენ რომ კარგად არ იქნე, ჩემი სიცოცხლე არაფრად აღარ ივარგებს, ბევრი ისწავლე, იკითხე, და მე არ დამივიწყო. მე როცა დავბრუნდები სულ ქართულად უნდა მელაპარაკო. მე რომ მოსკოვში მოვდიოდი, შენ სიტყვა მომეცი, ყველას ქართულად ველაპარაკებო, ხომ ასრულებ დაპირებას. ახლა ბებო არი მად და იმის იმედი მაქვს. სკოლაში ხომ არ ზარმაცობ, ფრანგულს თუ კარგად სწავლობ. ყველაფერი მომწერე. შემატყობინე რა გიყიდა, რა უფრო გაგეხარებოდა. დამიკოცნე ყველა ბავშვები, მომწერე როგორ არიან

ოთარი⁵⁵, კუკუნა, ვადიკო, ცუგა⁵⁶, ძაგულა, კუკუშა, ნიტა, თინა, ფისო. ათასს გაკოცებ.

შენი მარად მოყვარული მამა პაოლო

ჩემო კარგო, ჩემო სანატრელო მედეია!

მივიღე ჩემო მამიკო შენი წერილი. ასეთი წერილები სამ დღეში რომ ერთხელ მომწერო, სულ გახარებული ვიქნები. ძალიან ბევრი სამუშაო მაქვს, მაგრამ სრული იმედია რომ ათს დღეში მოვათავებ და ჩამოვალ. ყოველ დღე მე და შენ ვიაროთ ერთად, თეატრში წავიდეთ, ქალაქ გარეთ ვისეირნოთ. როგორ სწავლობ. მუსიკაში კარგად, როგორც იწერები. ავად რომ იყავი, რატომ არ შემატყობინე. მად, ტფილისში, ჩამოვიდა არჩილ მიქაძის ბავში, გუგა⁵⁷ — უთუოდ გაიცანი, ძალიან კარგი ბავშია, შენ უთუოდ მოგეწონება და კიდევაც დაუმეგობრდები. გაკოცებ ბევრს, ჩემო კარგო გოგო. დამიკოცნე ბავშვები. მომიკითხე ყველა.

*შენი მამიკო
1933 წ.*

ჩემო მედიკო!

დიდი ხანია შენი წერილი არ მომსვლია. გავიგე რომ ტფილისში ყვავილის სახადა, უთხარი დედას რომ აგიცრას სანამდე არ დაგაჩნდება. მომწერე როგორ არის დედა, სონია, ემილია იოსიფონა,⁵⁸ როგორ არიან ბავშვები, შენი ამხანაგები, როგორ ცხოვრობ, რას აკეთებ. მე უშენოდ ძალიან მოწყენილი ვარ, მაგრამ მალე ჩამოვალ და გნახავ. მომწერე რა გამოგიგზავნო და რასაც მომწერ ყველაფერს გიყიდი. ფეხსაცმელებს მალე გამოგიგზავნი. ბევრს გაკოცებ ჩემო ძვირფასო გოგონა.

შენი მამიკო

ჩემო ძვირფასო, ჩემო სანატრელო მედიკო!

მადლობელი ვარ შენი რომ ბევრ წერილებს მწერ. მე, მამიკო, ძალიან ავად ვიყავი, 24 დღე ვინეჯი ლოგინში, დიდი სიცხე მქონდა. საავადმყოფოშიდაც წამიყვანეს, და თუმცა ყველაზე კარგი საა-

ვადმყოფო იყო, მაგრამ მე გამოვიქეცი, რადგან კარგათ ვიყავი და ცუდათ შევიქენი. მე ძალიან ბევრი საქმეები მქონდა მოსკოვში, და მორჩენის შემდეგ დღე და ღამე მიხდება მუშაობა. შენი დიდი სურათი, ისეთი როგორც ჩამოგიტანე მოსკოვიდან, ჩემს სანოლთან არის და ყოველ დღე მეც და ყველა ვხედავთ შენ სურათს. შენ ყველა გაქებს, ეტყობა ჭკვიანი ბავშვი არისო. ეს ხომ მართალია! შენ ხომ კარგად სწავლობ! ხომ ძალიან არ ცელქობ. შენ რაც მომწერე ყველაფერს გიყიდი და გამოგიგზავნი. დედა ახლა სწავლობს, ბევრს მეცადინეობს და ეცადე მოეხმარო, ყველაფერი გაუგონე და შენის საქციელით ხელი არ შეუშალო. ბევრს გაკოცებ ჩემო საყვარელო და კარგო მამიკო! მომიკითხე ყველა. ბავშვებს აკოცე.

როდესაც დრო გექნეს და მამა გაგახსენდეს, წერილი მომწერე. ძალიან, ძალიან გამეხარდება.

შენი მამა პაოლო

12. 2. 33

ძვირფასო ძმაო პაოლო!

გწერ ამ ბარათს, თუმცა არ ვარ დარწმუნებული, რომ მოსკოვში მიიღებ — შენი მარშრუტი ყოველთვის უეცარია — და ამიტომ აჯობებდა შენ თვითონ მოგეწერა შენი ამბავი — წერილებს არ გთხოვ, დეპეშითაც ვხვდები ნიშნებს.

ორი დღის წინ ღამე გელაპარაკა ტელეფონით, როგორ ვინუხე სახლში არ ვიყავი, მაგრამ წინამ⁵⁹ ყველაფერი მიაშო. სანყალი რაჟდენი ორ დღეს სტიროდა შენ დეპეშაზე — ვერ იცნობ ისე გამოიცვალა, არ მგონია კაცად ივარგოს.

ერთი კვირა იყო აქ ბორის პილნიაკი⁶⁰, ვიყავით ყაზბეგში — შემდეგ ტრუსოს ხეობაში, ეტყობა შეყვარებულია კირა ანდრონიკაშვილზე⁶¹, და არ ფიქრობდა მაინც და მაინც ტფილისიდან წასვლას, დავიღალე სასტიკად — მაგრამ დიდებულათ გავატარეთ ეს კვირა იყო აგრეთვე კორნეი ჩუკოვსკი⁶², — გიგონებდა ყოველ დღე, პაოლომ ლექსი დამიწერაო — მე კი არ მახსოვს გეთქვას, რომ მას სადმე შეხვედროდე — ისე ძალიან საოცარი კაცია — შენ გეძებდა და მე მგონია, უშენობა არ დავაკელი, თუმცა ისიც ვუთხარი, რომ ყველაფერი გაათქვცდებოდა შენ რომ ტფილისში ყოფილიყავი — ძალიან სწუხდა აგრეთვე ევგენია ვლადიმეროვნა⁶³, მედეასთან

შენი დატოვებული წიგნები წამოეღო, ეტყობა სანყალი ძალიან შენუხებულია. აგრაფინამ⁶⁴ მიიღო ლენას⁶⁵ წერილი, გრიგოლი⁶⁶ კარგად არის ბერლინში, მხოლოდ სწუხს, რომ ჩვენგან არაფერი ამბავია — ვილაცას ხმა გაეერცვლებია < ... > სიკვდილზე ბერლინში და გრიგოლი თურმე ძალიან ნალვლობდა.

ვალოდია ჯიქიასაგან⁶⁷ ამ დღეებში არ ვიცი რამე ახალი, ისე შენზე მელაპარაკებოდა. დაგვპატიჟა მე და ახმეტელი კიდევ ქუთაისში, მაგრამ ჯერ ქუთაისში წასვლას ვერ ვახერხებთ — გიცდით შენ ჩამოხვიდე — გახსნა მაინც ნოემბრამდე არ იქნება.

მედუა პირველ ენკენისთვის ჩამოიყვანეს ტფილისში, ეგონათ სწავლა დაიწყებოდა — მაგრამ სწავლის დაწყება 15-მდე გადადეს, ტფილისში კი საშინლად ცხელა და ძალიან სწუხან, რომ ბავში ჩამოიყვანეს, მე ვნახე მედუა და ძალიან კარგად არი, ისე როგორც არასდროს არ ყოფილა — თამარასაგან არაფერი ისმის — 15 ჩამოვა აბასთუმნიდან — ისე პეტროვოდეკინმა მიაშპო კარგად არიო.

ტფილისში საერთოდ დიდი სიცხეებია და ყველანი აქედან გარბიან — მე რომ ყაზბეგის საქმე არ მქონდეს, ამდენხანს ათჯერ წავიდოდი ქალაქიდან. ეხლა ამ წერილს ნაჩქარევად გწერ — მხოლოდ იმიტომ, რომ ტფილისის ამბები შეგატყობიო, ისე ველი ყარა-ყუმის ავტომობილების წასვლას ყაზბეგში, რომ თან წავყვე ავტადორათ, ვნახო სამოცი მანქანა სამხედრო გზაზე — და თანაც ჩემ მუზეუმს ერთხელ ზედმეტად მოვეჩვენო. შენმა დეპეშამ ბესოზე⁶⁸ და შემდეგ გაზეთების ამბებმა აქ ძალიან გაგვახარა — ზოგი რამ მაღაქიამაც⁶⁹ მიაშპო, ჩვენი ინტუიცია არასდროს არ მოტყუვდება — არც ჩვენი მეგობრობა არ დაიჩაგრება.

[ტიციანი]
ტფილისი, 6 სექტემბერი, 1933

ჩემო ძვირფასო ტიციან!

ვცხოვრობ ისევ ნაციონალში და აქვე დავრჩები. ჩემთან ხშირად არის თეო იანელი⁷⁰. ცოტა მოვასულიერე ალბად მალე ჩამოვა და თქვენ დახმარებას ნუ დააკლებთ. დღეს მივიღე შენი ბარათი დატენილი ტფილისის ამბებით და ვინატრე კიდევ ბევრი ასეთი ინფორმაციის მიღება. რაც უფრო ხშირად ვარ მოსკოვში, უფრო მიძნელდება აქ ყოფნა და ამიტომ გვედრებით ყველას ნუ დამაკლებთ თქვენს

ხმას. ბესოს, ლევანის⁷¹ და დათიკოს⁷² ნასვლის შემდეგ სულ მარტო დავრჩი და სასტუმროში მიხდება ხშირად შეხვედრა საქართველო-დან ჩამოსულ «Снабженц»-ებთან. ეს საინტერესო ხალხია მით რომ ყველა ჟულიკებია სხვა და სხვა სტილის. ამას წინათ შუა ღამისას მივდიოდი ტვერის ქუჩაზე და მოულოდნელად შემხვდა კოლია ლორთქიფანიძე⁷³.

მთელი ქუჩა გააყრუა ბლავილით. ისე გაეხარდა — მეც გამეხარდა, ბევრი მთხოვა ნავყოლოდი მას რაპელებთან⁷⁴ — ქეიფში, მაგრამ სხვაგან მეჩქარებოდა, ვერ წავყევი და მგონი კიდეც დამემდურა. რაპელებს, რა თქმა უნდა, მაგისტანა პოეტი სულ არა ჰყავთ. ვცხოვრობ მოწყენილად — ვაკელები სამგორს და მხოლოდ ხანდახან გამკრავს ძველი სხივი მელექსეობის. ალბად მალე გამოგიგზავნი 300 არგვეთელის გაგრძელებას. აქ რადიოში წამაკითხეს რამოდენიმე ლექსი. სამასი არგვეთელი მოსკოვის ქუჩებში თურმე „არული“-ვით ისმოდა. როგორც ამბობენ აქაური ქართველები. ვწუხვარ რომ ვერ დავესწარი სტუმრებთან პურმარილს. პილნიაკი მალე ჩამოვა და მის რაუტებზე გაჩაღდება ალბად საქართველოს ეპოსი, მოყოლა ძალიან ტკბილად იცის ამბების და სადაც უნდა, ბევრსაც უმატებს. პასტერნაკი ჩემთვის ახლა ნამდვილი ობივატელი გახდა. დარბის განმანაწილებელში სანოვაგე კალათით და მთელი მისი პათოსი (მაინც ნამდვილი) სამზარეულოსა და ბავშვების ჟრიამულის ფონზე იშლება. სთარგმნის შენს ლექსებს და ხშირად ტელეფონით მთხოვს კორექტივებს — შენი სტრიქონებისას. ამ დღეებში წამიკითხავს. მოგწერ ჩემს შთაბეჭდილებას. Андрей Белый⁷⁵ არ მინახავს ისევე, როგორც გრიგოლისთვის⁷⁶ წერილი არ მიმიწერია. სამწუხაროდ ეს ნამდვილი ანალოგია არის. ჩემთან ხშირად არიან Павленко⁷⁷, Всеволод Иванов⁷⁸, Леонов⁷⁹, Алеша და ასეთი ხალხი. ყველა ლაპარაკობს «Беломорский» არხზე — მშენებლობაზე ლაპარაკი პატრიოტულ პათოსამდე აჰყავთ. Павленко, როგორც იცი, ჩვენი კომისარია. მე ამის წინააღმდეგ ძალიან ვიყავი, საზოგადოთ კომისარების და ახლაც არ ვიცი კარგად რას ნიშნავს ეს. ვიცი მხოლოდ, რომ რაღაც დამამცირებელი არის ჩვეთვის. ამ მცირე ბარათს პირველი ნომერი ჰქვია, და სულ მოკლე ხანში ათამდე შევასრულებ. სულ ვფიქრობ „ძმა ბიჭებში დაჩაგრულ“ — რაუდენზე — რა დიდი უბედურებაა, წერილიც ვერ მიმიწერია, და მგონი დეპეშაც სულელური მივსწერე. თუ დროზე ჩამოვედი, სულ არ მოვშორდები,

ძალიან მეცოდება და ზაზა⁸⁰ თვალიდან არ მშორდება. აკოცე კიდეც ერთხელ ჩემს მაგიერ. მომწერეთ წერილები. მედიას ნუ მიატოვებთ ყვაეების ანაბარად.

ბევრს გააკოცებთ ყველას და ყოველი თქვენი სტრიქონი სიმფონიად მილირს.

შენი მარად ძმა პაოლო

13. IX. 33

მოსკოვი

ძვირფასო პაოლო!

ეს ეს არის ტიცციანთან შემოვიარე. დამიხვდა ნახევრად შიშველი და დატვირთული მარტოობით. მეც უცნაურ მარტოობას განვიცდი. ამ ორ-სამ დღეში ლენინგრადში მივემგზავრები ლადო ლომინაძესთან ერთად და აქეთობას აუცილებლად გინახულე მოსკოვში თუ არ გამომასწარი. ალის გაბითურების შესახებ ტიცციანი გწერს. არ დამიკლია არაფერი. სამწუხაროთ ვერ ვცემე — ვალერიანმა ქომაგი გაუწია საბედისწერო წუთში. მედეა 1 სექტემბერს ჩამოვიდა. კარგათ არის და იკლებს მთელ ეზოს. მოგელით მოუთმენლად. რა-უდენის ტრაგედიის შემდეგ საჭიროა შენი სიტყვა და ცეცხლი. ყველაზე უფრო ჭიჭიკოსთვის⁸¹, რომელიც მართლაც ნამეტანი შეხმა. გააკოცებ შენი კოლაუ!

ტიციანმა გადმოიღო თავის წიგნი, რომელიც უნდა გამოვიდეს სულ მალე. ვკითხულობ ლექსებს და ბედნიერებას ვეხები გულითაც და ხელებით.

«Не всякого полюбит счастье,
Не все родились для венцов
Блажен кто в этом сладострастье
Высоких мыслей и стихов»

კოლაუ
[1933]

ძვირფასო პაოლო!

ნინა⁸² უყვება თამარს⁸³ საწყალი რაჟდენის ბავშვების სიკვდილს. ვერ წარმოიდგენ, რა საშინელებაა.

დღეს იყო ლექსების ალიაქოთი — გოგლამ წაიკითხა მართლა მშვენიერი ლექსები — განსაკუთრებით შენ მოგეწონება — სულ ყველაფერი აშენებულია უფანტასტიურესს სახეებზე.

წუხელის და დღეს ათჯერ დაილია შენი სადღეგრძელო, პოეტის და ადამიანის, ურომლისოდაც საქართველო და პოეზიაც იქნებოდა ჯოჯოხეთი.

პაოლო, ვინმე რომ სინჯავდეს პოეზიის პულსს — იცოდე, რომ ეს იქნებოდა მხოლოდ შენი ხსენება, შენი იმედი, შენი მოგონება, შენი სიყვარული.

პასტერნაკის წერილი მაბრმავებს, მაგრამ ეს ყველაფერი შენი საქმეა — მაგრამ შენი საქმე „ყანების“ საქმეა და პოეზიაც მხოლოდ „ყანებია“ — პაოლო — შენ რომ ამაღამ ყოფილიყავი — უეცრად დანერდი შესანიშნავ ლექსს — საქართველო ლექსების ძარღვია — და შენ ამ ძარღვის მაჯის ცემა და Сердцебиение...

[ტიციანი]

Паоло, пришли сюда с Мадёйкой. Тициан заставляет меня что ни-
будь написать тебе. Не знаю насколько тебе это будет приятно, но
пишу. Медейке повезло, здесь много детишек и ей весело, очень здо-
рова и целует тебя.

Тамара

ჩემო მამიკო, გაკოცებ ბევრს

შენი მედეია

ძია პაოლო გაკოცებთ ბევრს. მედეია კარგათ სწავლობს.

ტანიტ ტაბიძე

ძვირფასო პაოლო. ყოველ დღეს, ყოველ წუთს ვართ შენს მოგონებაში. უშენოთ ვნაღვლობთ. გააკოცებ ბევრს. რაჟღერ გნაღვლობს და ნატრულობს შენს ადესას.

შენი ნინა⁸⁴

ჩემო პაოლო, პასტერნაკი წერილმა ამაღელვება და ისეთივე შთაბეჭდილება მოახდინა, როგორც მის საუკეთესო ლექსებმა. უთხარი მას მე ვერ გაუბედავ მოწერას, მივწერ ევგენია ალექსანდროვნას.

ნინა

გვაგიჟებს შენთან შეხვედრა. ვცხოვრობთ შენი სხივით და გკოცნით ყველაზე უყვიჩაყესს პოეტს.

გოგლა

პაოლო, მე დღემდე მიხარიან, რომ ჩვენი თაობის პოეტებს შორის პირველად შენ გნახე სიღნაღის ნანგრევთა შორის ჩვენი ახალგაზრდობის პირველ დღეებში: მე იმავე სიყვარულით მიყვარხარ – ყველაზე მაგარი და უნაზესი პოეტი საქართველოში. ქუჩაში მიმავალი რომ დამინახვიხარ – რამდენი სიხარული მომდებია. შენს ვაჟკაცს მხრებს – ძალიან შორიდან ძმურად ვეხვევი.

ილ. მოსაშვილი⁸⁵
(1933წ)

ჩემო ძვირფასო, ჩემო კარგო მამიკო!

ძალიან დამნაშავე ვარ შენთან, რომ წერილებს არა გწერ. არც შენ მწერ და მე სულ შენუხებული ვარ. ნუ თუ კიდევ ავად ხარ. მე ძალიან მალე ჩამოვალ და მივიღებ ყველა ზომებს რომ შენ სრულებით კარგად იქნე. გიგ ზავნი ცოტას, მე რომ ჩამოვალ კიდევ ბევრს რამეს ჩამოგიტან. შენ ალბად მიწყრები რომ ცოტა დამაგვიანდა, მაგრამ მალე სულ მალე ვიქნები შენთან. მერე სულ ერთად ვიქნებით, ყველგან ერთად წავალთ, ბევრ ამბებს და ზღაპრებს მოგიყვები, ახალ ნიგნებს ჩამოგიტან და კარგად წაგიკითხავ. ლექსებს დაგიწერ. ალ-

ბომებს მე თვითონ ჩამოგიტან და ლექსებს ყველა ჩემი ამხანაგები ჩაგინერენ. მე ძალიან კარგადა ვარ, ავად არ ვყოფილვარ, ყელიც არ მტკენია, თუმცა მოსკოვში ისეთი სიცხეები იყო, რომ ცხვირი ისე მინითლდებოდა, როგორც წითელი ბოლოკი. შენ ეს წერილი რომ მოგივა, იმ დღეს მე აქედგან წამოვალ. გაკოცებ იმდენს, რამდენი სანტიმეტრია მოსკოვიდან ტფილისამდე — უსათუოდ გამოითვალე ეს ყველაფერი და რომ ჩამოვალ მითხარი. ყველა მომიკითხე.

*შენი ძალიან მოყვარული მამიკო
1933-34 წლის ზამთარი*

ჩემო ძვირფასო, ჩემო კარგო მედეია!

მომივიდა შენი ბარათი. ძალიან გამახარა. შენ კარგად ყოფილხარ და კარგადაც უნდა იქნე. მე ძალიან მალე ჩამოვალ და სულ შენთან ვიქნები. შენ რაც მთხოვე ჯერჯერობით გიგზავნი წითელ ბერეტს, შოკოლადს და კაკაოს. შოკოლადი ამის წინადა კიდევ გამოგიგზავნე — ხომ მიიღე გოგლიკ გაბუნისა⁸⁶ უნდა ჩამოეტანა. შაქარს და სხვას რასაც მთხოვ გამოგიგზავნი ამ დღეებში — ვინმე წამოვა და გამოვატან. შენ ამ ბარათს მოგიტანს სალომე ყანჩელი⁸⁷, ჩემი მეგობარი, რომელიც ხშირად იყო ჩემთან და ძალიან კარგი ბავშია. შენ მას უნდა დაუმეგობრდე, ჭკვიანი და ნიჭიერია. აქ არის ახლა ლანიკო ლოლობერიძე⁸⁸ — ბიძია ლევანის ბავში. მე ის ძალიან მიყვარს და ხშირად ვართ ერთად. შენ ხომ იცი, რომ მე ბავშვები ძალიან მიყვარს, ჭკვიანი და კარგი ბავშვები მით უმეტეს. სალომე და ლანიკო რამოდენიმეთ მიმსუბუქებდენ აქ უშენობას. ერთხელ როდისმე მე და შენ უნდა ჩამოვიდეთ მოსკოვში. იყავი კარგად ჩემო ძვირფასო მამიკო. მალე მომწერე წერილი. ბიძია ტუპის აკოცე ჩემს მაგიერ და მიულოცე. მომიკითხე ყველა.

შენი ძალიან მოყვარული და მონატრული მამა პაოლო.

ჩემო ძვირფასო, ჩემო სანატრელო დედა და მამა!

არც დღე და არც ღამე შესვენება არა მაქვს მას შემდეგ, რაც შეიტყვე მამას ავადმყოფობა. რაშია ჩვენი უბედურება, როგორ გაი-

ცივა მამამ ასე თავი, რომ მისი მდგომარეობა საშიში იყო. ვაი თუ ახლაც ცუდად არის საქმე. ვინყველი ჩემს ბედს რომ ვერ წამოვედი. ამბავი რომ გავიგე მაშინ მეც მძიმე „გრიპი“ მქონდა და წამოსვლის ნება არ მომცეს. ახლა კი ხვალ მოსკოვში უნდა წავიდე დელეგაციაში ვარ ჩართული სტალინთან შესახვედრად და ამიტომ ვერ ამოვედი მამას სანახავად. გაფიცებ ყველა შვილებს და რა წამსაც მიიღებთ ჩემს დეპეშას მოსკოვიდან, დაუყოვნებლივ მაცნობეთ მამას მდგომარეობა. მე იქ მხოლოდ ერთი კვირით დავრჩები და პირდაპირ სოფელში ჩამოვალ. მე ვფიქრობ, მაინც სჯობია, მამას ტფილისში წამოყვანა, თუ თბილად შეიძლება მისი მგზავრობის მოწყობა. ერთი სიტყვით, თქვენ იცით, როგორ მოუვართ ჩემს მამიკოს, მაგრამ რომ რამე გაუჭირდეს, ჩვენი ცხოვრება არაფრად აღარ ელირება. პაშას იმედი მაქვს, არ მოცილდეს მამას სანამ სულ კარგად არ შეიქნეს. ძალიან გამახარა ჩვენი მეზობლების და ყველა სოფლელების ზრუნვამ მამაზე. ჩვენც ვუხდით და კიდევ გადაუხდით სამაგიეროს ჩვენს სოფლელებს.

ველი მოსკოვში შენს კარგ ამბებს. მრავალს დაგკოცნით, მალე განახავთ.

თქვენი მარად მოყვარული შვილი პაოლო იაშვილი

* * *

Письмо прервал на один день. Сегодня ты⁸⁹ и Тициан говорили со мной по телефону из Тифлиса. За последнее время я нажал на работу, перевожу Пушкина, хожу в неделю два раза к Ю. Балтрушайтису⁹⁰, переводчику Руставели, и руковожу переводом, а последние дни целиком занят работой над литературной переделкой сценария Нуцы⁹¹ для кино. Живу я с Леваном очень хорошо, и только здесь почувствовал настоящее тепло и товарищеское к себе отношение. Только здесь понял как мрачно было у Авдеева⁹². Я с Василием Никифоровичем сохранил очень теплые и дружеские отношения.

Любящий и преданный Паоло Яшвили

* * *

ერთი დღით შევწყვიტე წერა. დღეს შენ და ტიციანი ტფილისიდან მელაპარაკეთ ტელეფონით. უკანასკნელ ხანებში მაგრად ვმუშაობ, პუშკინს ვთარგმნი, კვირაში ორჯერ ი. ბალტრუშაიტისგან დავდივარ, რუსთაველის მთარგმნელთან და თარგმანს გეზს ვაძლევ, ეს უკანასკნელი დღეები კი მთლიანად ჩავეფელი ნუცას სცენარის კინოსათვის ლიტერატურულ გადაკეთებაში. ლევანთან თანაცხოვრება ძალიან კარგად გამოგედის, მარტო აქ ვიგრძენი ნამდვილი სითბო და ჩემდამი ამხანაგური დამოკიდებულება. მარტო აქ მივხვდი, როგორი პირქუში ატმოსფერო იყო ავდევეთან. ისე, ვასილ ნიკიფორის ძესთან ძალიანაც თბილი და მეგობრული დამოკიდებულება შევინარჩუნე.

შენი მოყვარული და ერთგული პაოლო იაშვილი.

Дорогая, любимая Тамара!

Прощай. Перед смертью чувствую особую любовь к тебе. Рад твоим успехам в институте и уверен, что ты будешь полезным человеком для нашего общества. Береги здоровье, лечись. О Медее нечего тебе писать, я убежден что ты из нее сделаешь настоящего человека.

Причина моей смерти невозможность соединить имя поэта с теми оскорблениями, которые мне нанесли люди с которыми я дружил и которые действительно (я в этом вполне убежден) оказались врагами грузинского народа.

Тебе будет очень трудно, но мужайся, я убежден тебе помогут воспитывать нашу дорогую и горячо любимую дочь, наше счастье и радость Медею.

Когда выйдешь замуж, старайся чтобы Медее не охладела к моим родным и близким.

Прости мне мои ошибки
я тебе все прощаю.

Целую крепко, крепко

Твой искренний друг.

П. Яшвили

Тбилиси, 22. VII. 37

Умираю с каким то светлым чувством, и поэтому верю, что ты и Медея перенесете горе. Ты кое-что заметила, но я тебя смог успокоить. Берегись себя и Медею. Дружи с Пашей и моими братьями. Привет Н. Мих⁹³. и Георгию Ильичу⁹⁴.

ძვირფასო, საყვარელო თამარ!

გემშვიდობები. სიკვდილის წინ შენდამი განსაკუთრებულ სიყვარულს ვგრძნობ. ვხარობ შენი წარმატებებით ინსტიტუტში და დარწმუნებული ვარ, რომ ჩვენი საზოგადოებისათვის სასარგებლო ნევრი იქნები. ჯანმრთელობას გაუფრთხილდი, იმკურნალე. მედეაზე აბა რა უნდა მოგწერო, დარწმუნებული ვარ, რომ მისგან ნამდვილ ადამიანს გამოძერწავ.

ჩემი სიკვდილის მიზეზია შეუთავსებლობა პოეტის სახელისა იმ შეურაცხყოფასთან, რომელიც მომაცენეს ადამიანებმა, რომლებთანაც ვმეგობრობდი და რომელნიც სინამდვილეში (ახლა მე ამაში საესებით დარწმუნებული ვარ) ქართველი ხალხის მტრები აღმოჩნდნენ.

ძალიან გაგიჭირდება, მაგრამ გამაგრდი, დარწმუნებული ვარ, რომ დაგეხმარებიან, ალზარდო ჩვენი ესოდენ საყვარელი ქალიშვილი, ჩვენი ბედნიერება და სიხარული მედეა.

როცა გათხოვდები, ეცადე, მედეამ გული არ აიყაროს ჩემიანებისადმი.

მაპატიე ჩემი შეცდომები,
შენ ყველაფერს გაპატიობ.
გკოცნი მაგრად, მაგრად.
შენი ჭეშმარიტი მეგობარი

პ. იაშვილი
თბილისი. 22. VII. 37

რალაც ნათელი გრძნობით ვკედები და ამიტომაც მჯერა, რომ
შენ და მედუა გადაიტანთ ამ უბედურებას. შენ რალაც კი შენიშნე,
მაგრამ მე შევეძელი დამემშვიდებინე. გაუფრთხილდი შენს თავსაც
და მედეასაც. პაშასთან და ჩემს ძმებთან იმეგობრე. ნ. მიხ. და გიო-
რგი ილიჩს მოკითხვა გადაეცი.

*ჩემო შეილო, ჩემო კარგო მამიკო,
ჩემო სიხარულო და ბედნიერება, მედეა!
მაპატიე,*

გემუდარები მაპატიე ეს უდიდესი დანაშაული შენს წინაშე, მთე-
ლი ჩვენი ქვეყნის და ხალხის წინაშე.

მთელი ღამე არ მიძინია, დაგჩერებოდი შენ მძინარეს, მაგრამ
თავის მოკვლა უკვე გადანყვეტილი მქონდა, და ვერც შენ გადამარ-
ჩინე.

არავის დააბრალო ჩემი სიკვდილი. გაიზრდები, დაუფიქრდე-
ბი ჩემს ბედს და დარწმუნდები, რომ ჩემი სიკვდილი სჯობდა, შენ
უფრო უბედური იქნებოდი, რომ მე დღეს თავი არ მომეკლა. გიყ-
ვარდეს დედა და ყველა ჩემი ახლობლები, ისინი არ დაგტოვებენ
არც ერთი წუთით, და რამოდენიმედ მაინც გაგიადვილებენ ობლო-
ბას.

მეტის წერა აღარ შემიძლია.

მშვიდობით მამიკო.

მედუა, მედეა, მშვიდობით.

ისწავლე, იშრომე, ყოველთვის მართალი სთქვი, ეცადე სასახ-
ელო ქალი გამოხვიდე, გიყვარდეს სამშობლო, მუდამ გახსოვდეს
შენი ახლობლები და შენი მამა.

შენი უსაზღვროდ მოყვარული მამა
22. VII. 37

Тамара Георгиевна, милая, бедная, дорогая моя, что же это такое!
Около месяца я жил как ни в чем не бывало, и ничего не знал. Знаю
дней десять, и все время пишу Вам, пишу и уничтожаю. Существо-

вание мое обесценено, я сам нуждаюсь в успокоении, и не знаю что сказать Вам такого, что не показалось бы Вам идеалистической болтовней и возвышенным фарисейством.

Когда мне сказали это в первый раз, я не поверил. 17-го в городе мне это подтвердили. Оттенки и полутона отпали. Известие схватило меня за горло, я поступил в его распоряжение и до сих пор принадлежу ему. Не все, что я испытал под властью этого страшного факта безысходно и смертоубийственно, - не все.

Когда вновь и вновь я устанавливаю, что никогда больше не увижу этого поразительного лица с высоким одухотворенным лбом и смеющимися глазами и никогда не услышу голоса, от переполнения мыслями обаятельного в самом звучании, я плачу, мечусь в тоске и не нахожу себе места. С тысячею заученных подробностей память показывает мне его во всех превращениях совместно пережитой обстановки; на улицах нескольких городов, в выездах в горы, и на море, дома у Вас и дома у меня, в наших позднейших поездках, в президиумах съездов и на трибунах. Воспоминание ранит, доводит боль лишения до сумасшествия, бунтует упреком: за какую вину наказан я вечностью этой разлукой?

Но случилось в первый же день, 17-го, что ее неотменимость очистила меня и свела к неоспоримейшим элементарностям, как в детстве, когда наплачешься до отупенья и от усталости вдруг захочется есть или спать. Силой этого удара меня отшвырнуло далеко в сторону от всего городского, не по праву громкого, без надобности усложненного, взвинченно равнодушного, красноречиво пустого. Что за вздор – вновь и вновь спрашиваю я себя. Паоло? Этот Паоло, которого я так знал, что даже не разбирал, как его люблю, Паоло, имя моего наслаждения, и все то, что с серьезным видом может сообщить средний человек А или средний человек Б, через минуту забываемый? А, это для будущего, - подумал я. Умереть все равно каждому надо, и притом в какой-нибудь определенной обстановке. Вот и скажут: эта потомством сохраненная жизнь кончилась летом 37-го года, и прибавят достоверность, название газет, имена знакомых. Точно таких же, как в применении к какому-нибудь другому веку заговорили бы о париках и брыжах, или, еще дальше вглубь, о соколиной охоте.

Так вот, я вез это из города и сошел у нас на станции в Переделки-

не. Я знал, что когда у нас на террасе я открою рот, чтобы сказать это Зине⁹⁵, у меня соврется голос, и все повторится сызнова. Пока же, по пути домой, я все больше и больше, без рецидивов, отдавался очищающей силе горя, и как далеко она меня заводила!

Мне захотелось выкупаться. Вечерело. На берегу, затененном овраге, когда, разлегшись, понемногу отошел от тревожностей поездки, я вдруг то тут, то там стал ловить черты какого-то бесподобного сходства с умершим. Все это было непередаваемо хорошо и страшно его напоминало. Я видел куски и вырезки его духа и стиля: его траву и воду, его осеннее садящееся солнце, его тишину, сырость и потаенность. Так именно бы он и сказал, как они горели и хоронились, переливались и потухали. Закатный час точно подражал ему или воспроизводил его на память.

Я как то по-новому задумался о нем. Меня всегда восхищал талант, его непревзойденное чутье живописного, редкое не только в грузинской литературе, не только во всей нашей современной, но драгоценное в любой и во всякое время. Он всегда удивлял меня, у людей имеются письма, как неизмеримо высоко я его ставил. Но впервые я задумался о нем в отдельности от того, что я к нему чувствовал. Как при удалении от чего-то очень, очень большого, лишь на роковой дистанции утраты стали обрисовываться его абсолютные безотносительные очертанья: то, чем он был без нас, без меня, и Тициана, и Гоглы, то чем он был не только не в утрату нашему восхищению и желанью видеть его победителем, но и наоборот, наперекор нашей любви: то чем он был сам с водой и лесом и Богом и будущим.

Надо ли об этом распространяться? О том, кто именно будет через несколько лет грузинским Маяковским, или к чьим образцам будет восходить и на ком учиться будущая молодая литература, если ей суждено развиваться. Но эта сторона посмертности никогда меня не трогала. Я поражен другим, как это и ни трудно выразить. Тем, как много его осталось в том, чего он касался и что назвал: в часах дня, в цветах и животных, в лесной зелени, в осеннем небе. А мы жили и не знали, с какою силою он был среди нас, и с какой властью остался.

Дорогая Тамара Георгиевна, простите меня. Нельзя так писать, нельзя – Вам. Поэзия и при том дурная, здесь неуместна. Все же я

отошлю написанное, а то когда же наконец скажу я то единственно нужное, что рвется у меня к Вам и милой, невообразимо драгоценной Медее. Это несложно, и вы это без меня знаете. Хотя у Вас нет недостатка в друзьях и никогда не будет, причислите к ним и меня. Как ни затруднилось в последнее время мое существование, ради Вас невозможностей для меня не будет. А как бы я хотел Вас повидать! Я прошу Тициана и Нину обнять Вас за меня, побыть с вами вместе и поплакать. И снова простите меня за глупое, бездарное письмо. Но я ведь и сейчас ничего, ничего не знаю. Не написали бы Вы мне, потом как-нибудь, когда будете в силах?

Весь Ваш Б. П⁶.

Простите еще раз. В вашем горе, что Вам размеры моего, или это еще бестактнее, подробности того, как я шел домой и что при этом думал.

თამარ გიორგის ასულო, საყვარელი, საბრალო, ჩემო ძვირფასო, ეს რა ხდება! თითქმის ერთი თვე ისე არხეინად ვცხოვრობდი, არც არაფერი ვიცოდი. ეს ათი დღეა, რაც გავიგე, და სულ გწერთ, გწერთ და ვხევ. ჩემი არსებობა განადგურდა, ახლა თვითონ ვსაჭიროებ დამშვიდებას, და არც კი ვიცი, რა უნდა გითხრათ ისეთი, რაც თქვენ არ მოგეჩვენებათ იდეალისტურ ლაქლაქად და ზეანეულ ფარისევლობად.

პირველად რომ მითხრეს, არც კი დავიჯერე ეს ამბავი. 17-ში კი ქალაქში დამიმოწმეს ყველაფერი. მორჩა მინიშნებები და ნახევარტონები. ამ დასტურმა ყელში წამიჭირა ხელი, დამითრია და ახლაც შეპყრობილი ვყავარ. თუმცა ყველაფერი, რაც კი ამ საშინელი ფაქტის წნეხქვეშ განვიცადე, როდია უსაშველო და მომაკვდინებელი.

როცა ისევ და ისევ ვაცნობიერებ, რომ ვერასდროს ველარ დავინახავ ამ განსაცვიფრებელ სახეს — მაღალი, ნათელი შუბლითა და მოცინარი თვალებით და ვერასდროს ვერ გავიგონებ ფიქრით გაჯერებულ ხმას, რომლის ხიბლი მისსავე ჟღერადობაში იყო, ვტირი, აქეთ-იქით ვეხეტეები და ადგილს ვერ ვპოულობ ამ ჩემს ვარამში.

მეხსიერება ათასი დამახსოვრებული წერილმანით წარმომისახავს მას ყველა ფერისცვალებისას, რომელიც კი ერთად გარდაგვხდო-
მია: სხვადასხვა ქალაქთა ქუჩებში, მოგზაურობისას – მთაში, ზღვა-
ზე, სახლში — თქვენთანაც და ჩვენთანაც, ჩვენს ბოლოდროინდელ
მგზავრობებშიც, ყრილობათა პრეზიდენტებში და ტრიბუნებზე.
მოგონება ლახვარივით გესობა, დანაკარგს ტკივილი სიგიჟემდე
მიჰყავს, ბობოქრობს საყვედურით: რა ცოდვისათვის დამსაჯა მა-
რადისობამ ასეთი განშორებით?

მაგრამ ყოველივე პირველსავე დღეს მოხდა, 17-ში, ისე რომ
მისმა შეუნაცვლებლობამ განმწმინდა და უკამათო ელემენტარუ-
ლობამდე დამიყვანა. ასე, ბავშვობაში ტირილით გულს რომ ამოით-
ქვამ გამოლენჩებამდე და მერე უცებ ჭამა მოგიწდება ან ძილი. ამ
დარტყმის ძალამ ისე შორს მიმაგდო ყოველივე ქალაქურისაგან,
დაუმსახურებლად ხმამალალისაგან, უაზროდ გართულებული-
საგან, ისტერიულად გულგრილისაგან, მჭევრმეტყველად ცარიე-
ლისაგან. რა სისულელეა – კვლავ და კვლავ ვეკითხები ჩემს თავს.
პაოლო? ის პაოლო, რომელსაც ისე კარგად ვიცნობდი, რომ არც კი
ვუფიქრდებოდი, როგორ მიყვარს. პაოლო, ჩემი ტკბობის სახელი,
და ყოველივე ის, რაც კი შეუძლია ჩვეულებრივმა ადამიანმა „ა“-მ
სერიოზული სახით შეატყობინოს ასევე ჩვეულებრივ ადამიანს „ბ“-
ს, ერთი წუთის მერე დავიწყებას მიცემული? აი, ეს სამომავლოა, —
გავიფიქრე. სიკვდილი მაინც ყველას მოგვინევს, ამასთანავე რაიმე
გარკვეული გარემოებისას. მერე იტყვიან: ეს, შთამომავალთა მიერ
შემონახული ცხოვრება 37-ის ზაფხულში დასრულდა, და უტყუა-
რობისათვის დაუმატებენ გაზეთების დასახელებებს, ნაცნობთა სა-
ხელებს, ზუსტად ისევე, როგორც რომელიმე წინა საუკუნეზე ლა-
პარაკისას დაიწყებენ საუბარს პარიკებზე და კაშნეებზე, ან, კიდევ
უფრო ადრე, მიმინოთი ნადირობაზე.

ისე რომ, ყოველივე ამას ვეზიდებოდი ქალაქიდან პერედელკი-
ნოში. ვიცოდი, როცა ჩვენს ტერასაზე პირს გავაღებ, ზინას რომ
ვუთხრა ეს ამბავი, ხმა ჩამიწყდება და ყველაფერი თავიდან დაიწყ-
ება. მაგრამ იქამდე, გზაში, მე სულ უფრო და უფრო რეციდივების
გარეშე ვეძლეოდი ვარამის განმწმენდ ძალას, და რა შორს მივყავდი
მას!

ბანაობა მომინდა. საღამოვდებოდა. როცა ნაპირზე, ჩაბნელე-
ბულ ხრამში წამოვწეკი და ნელინელ გამიარა მგზავრობის მშფოთ-

ვარებამ, საოცარ მსგავსებას ვპოულობდი გარდაცვლილის ნაკვთებთან ხან ერთ საგანში, ხან მეორეში. ყოველივე ეს ენით უთქმელი კარგი იყო და საშინლად მაგონებდა მას. მე ვხედავდი მისი სულისა და მისი სტილის ამონარიდებს: მის ბალახს და წყალს, მისი შემოდგომის ჩამავალ მზეს, მისი გარინდებას, სინოტივესა და იღუმალეზას. ისიც ხომ ასე აგინერდათ ამ ნათებასა და კვდომას, ლივლივსა და ქრობას. შებინდების საათი თითქოს მას ბაძავდა, ანდა მის მეხსიერებას ასახიერებდა.

მე როგორღაც ახლებურად დავეფიქრდი მასზე. ყოველთვის აღმაფრთოვანებდა მისი ტალანტი, მისი შეუდარებელი ალქმა მხატვრულობისა, იშვიათი არა მხოლოდ ქართულ ლიტერატურაში, არა მარტო ჩვენს თანამედროვეობაში, არამედ ძვირფასი ყველგან და ყოველ დროს. ის ყოველთვის მაოცებდა, ადამიანებს გააჩნიათ წერილები, როგორ განუზომელად ვაფასებდი. მაგრამ პირველად დავეფიქრდი მასზე იმისდა მიუხედავად, თუ რას ვგრძნობდი მის მიმართ. ისე, ვით მოშორებისას რაღაც ძალიან, ძალიან მნიშვნელოვანისაგან, საბედისწერო დისტანციიდან დანაკარგები იღებენ მის აბსოლუტურად არაშეფარდებით მოხაზულობას: ის, თუ რა იყო უჩვენოდ, უჩემოდ, ტიცინანის, გოგლას გარეშე, თუ რა იყო იგი, ქმნილება ჩვენი აღფრთოვანებისა და სურვილის, გვენახა იგი გამარჯვებული, არამედ პირიქით, ჩვენი სიყვარულის საწინააღმდეგოდ: თუ რა იყო იგი წყალთან და ტყესთან და ღმერთთან და მომავალთან ერთად.

საჭიროა კი ამაზე კიდევ რამის თქმა? იმაზე, თუ ვინ იქნება ქართველი მაიაკოვსკი რამდენიმე წლის შემდეგ, ან ვის მაგალითებთან მივა და ვისზე ისწავლის მომავალი ახალგაზრდა ლიტერატურა, თუ მას საერთოდ უწერია განვითარება. მაგრამ სიკვდილს-შემდეგი ეს მხარე მე არასოდეს არ მეხებოდა. მე განცვიფრებული ვარ სხვა რამით, როგორი რთულიც არ უნდა იყოს ამის გამოხატვა. იმით, თუ რაოდენ გადანანილდა იგი ყოველივეში, რასაც კი ეხებოდა და რასაც გამოუძებნა სახელდება დღის საათებში, ყვავილებში და ცხოველებში, ტყის სიმწვანეში, შემოდგომის ცაში. ჩვენ ვცხოვრობდით და არ ვიცოდით, როგორი ძალით იყო ის ჩვენ შორის, და როგორი მბრძანებლურობით დარჩა.

ძვირფასო თამარა გეორგიენა, მაპატიეთ. არ შეიძლება ასე წერა, არ შეიძლება თქვენ მიმართ. პოეზია და ამასთან ცუდი, აქ უადგილოა. და მაინც, გამოვაგზავნი ნაწერს, თორემ როდისღა

ვიტყვი იმ ერთადერთ აუცილებელს, რაც მოისწრაფის ჩემგან თქვენკენ და საყვარელ, წარმოუდგენლად ძვირფას მედეასკენ. ეს არ არის რთული, და ეს თქვენ იცით ჩემს გარეშეც. თუმცა თქვენ არ გკონიათ და არც არასოდეს გექნებათ მეგობრების ნაკლებობა, მეც მიმამატეთ მათ რიგებს. როგორი რთულიც არ უნდა იყოს ჩემი არსებობა ამ ბოლო დროს, თქვენი გულისათვის შეუძლებელს შევძლებ. როგორ მინდა თქვენი ნახვა! მე ვთხოვ ტიცციანს და ნინას ჩემს მაგივრად მოგეხვიონ, იყონ თქვენთან ერთად და იტირონ. კიდევ ერთხელ მაპატიეთ სულელური, უნიჭო წერილისთვის. მაგრამ მე ხომ ახლაც არაფერი, არაფერი არ ვიცი. ხომ არ მომწერდით თქვენ მერე, ოდესმე, როცა ძალა გექნებათ?

თქვენი ბ.პ.

კიდევ ერთხელ მომიტევეთ. თქვენს ვარამთან ჩემი განცდის შეფარდებისათვის ნამდვილად არ გცალიათ, უთუოდ, კიდევ უფრო მეტი უტაქტობაა, აღწერა ყოველივესი, როგორ მოვდიოდი სახლში და რას ვფიქრობდი იმ დროს.

შენიშვნები და კომენტარები: (Endnotes)

1. მიხეილ რაზიკაშვილი – ვაჟა-ფშაველას დისშვილი.
2. წერილი მიწერილია ელენე ბაქრაძე-ბერიშვილის მიმართ.
3. იოსებ გრიშაშვილი (მამულაიშვილი) (1889-1965) – ქართველი პოეტი და საზოგადო მოღვაწე.
4. იგულისხმება პაოლო იაშვილის მიერ იოსებ გრიშაშვილის პოეზიის საღამოს მონაწილეთა შორის გ. ტაბიძის დასახელება გაზეთში მის გაუფრთხილებლად. განაწყენებული გ. ტაბიძე საღამოზე სიტყვით აღარ გამოსულა.
5. მიშა გელოვანი – მსახიობი და რეჟისორი.
6. ისიდორე კვიცარიძე – გამომცემელი, რედაქტორი, საზოგადო მოღვაწე.
7. ლელი (ლევან) ჯაფარიძე (1890-1933) – პოეტი, მთარგმნელი, ცისფერყანწელი.
8. კოტე მაყაშვილი (1875-1927) – პოეტი, საზოგადო მოღვაწე.
9. საუბარია მგზავრობისას კოტე მაყაშვილის გაქურდვასა და უსახსროდ დარჩენაზე.
10. კოლაუ ნადირაძე (1895-1990) – ქართველი პოეტი, ცისფერყანწელი, პაოლოს მეგობარი.
11. გურამი – რაჟდენ გვეტაძის ვაჟი.
12. ნინა ბაქრაძე – რაჟდენ გვეტაძის მეუღლე (მეორე ქორწინება).
13. რაჟდენ გვეტაძე (1897-1952) – მწერალი, ცისფერყანწელი.
14. შალვა კარმელის მამა.
15. შალვა კარმელი (გოგიაშვილი) (1898-1923) – პოეტი, ცისფერყანწელი.
16. სანდრო ახმეტელი (1886-1937) – რეჟისორი, ქართული თეატრის ერთ-ერთი ფუძემდებელი.
17. კოტე მარჯანიშვილი (1872-1933) – რეჟისორი.
18. ირაკლი გამრეკელი (1894-1943) – თეატრის მხატვარი.
19. უშანგი ჩხეიძე (1898-1953) – მსახიობი.
20. ეკატერინე თარხნიშვილი-გაბაშვილი (1851-1938) – მწერალი, საზოგადო მოღვაწე.

21. ფილიპე მახარაძე (1868-1941) – პოლიტიკური მოღვაწე, ლიტერატორი.
22. გიორგი ლეონიძე (1899-1966) – პოეტი, მწერალი, პაოლო იაშვილის მეგობარი.
23. აბელ ენუქიძე (1877-1937) – პარტიული მოღვაწე.
24. შალვა სოსლანი (სოსელია) (1902-1941) – მწერალი, მოღვაწეობდა რუსეთში.
25. ჟურნალი «Красная Новь».
26. პეტრე ქავთარაძე (1890-1937) – მწერალი, მთარგმნელი.
27. მიმართავს გიორგი ლეონიძეს.
28. ივანე ენიკოლოპოვი (ენაკოლოფაშვილი) – ისტორიკოსი, ლიტერატურათმცოდნე.
29. ლევან ლეონიძე – გიორგი ლეონიძის ძმა, დახვრიტეს 1937 წ.
30. ფისო და თინა – გიორგი ლეონიძის ასულები.
31. ვალერიან გაფრინდაშვილი (1888-1941) – პოეტი, ცისფერყანწელი, პაოლო იაშვილის მეგობარი.
32. ვლადიმერ მაიაკოვსკი (1893-1930) – რუსი პოეტი.
33. ირინა (ირა) ჭავჭავაძე – ვალერიან გაფრინდაშვილის მეუღლე.
34. ნანა – ვალერიან გაფრინდაშვილის ქალიშვილი.
35. ალი არსენიშვილი (1892-1939) – კრიტიკოსი, მთარგმნელი, ცისფერყანწელი.
36. ლევან ლოლობერიძე (1896-1937) – პატრიული მუშაკი.
37. სერგო კლდიაშვილი (1893-1986) – მწერალი, ცისფერყანწელი.
38. შალვა აფხაიძე (1894-1968) – პოეტი, ცისფერყანწელი.
39. ლევ ბორისოვიჩ გალპერინი – რუსი ლიტერატურათმცოდნე. პაოლოს მოსკოველი მეგობრის – ლიუსიას მეუღლე.
40. ნინა – კოლაუ ნადირაძის მეუღლე (მეორე ქორწინება).
41. თამარ ოქრომჭედლიშვილი – პაოლო იაშვილის მეუღლე.
42. ნელი – კოლაუ ნადირაძის ქალიშვილი.
43. გრიშა – პაოლოს ბიძაშვილი.
44. თათუშა ქოჩაკიძე – მიშა იაშვილის მეუღლე.
45. ივლიტე დავაძე – პაოლოს გამზრდელი.
46. თამარ იაკობაშვილი – სოფ. არგვეთის საშ. სკოლის პედაგოგი, მუხრან მაჭავარიანის დედა.

47. პელაგია (პაშა) – პაოლოს და.
48. ნოდარი (კაკუნა) – პაოლოს ძმის – მიშას შვილი, 1941 წელს გაასამართლეს და გადაასახლეს.
49. როსტომ იაშვილი – პაოლოს მამის ბიძაშვილი.
50. სონია – პაოლოს ქალიშვილის მედეას გამზრდელი.
51. ევუკა – როსტომ იაშვილის მეუღლე.
52. ივანე (ტუპია) – პაოლოს ძმა, 1942 წელს 5 წლის გადაასახლეს.
53. ვიქტორ მაჭავარიანი – კალიგრაფი, მუხრან მაჭავარიანის პაპა.
54. ივანე (ვანო) მაჭავარიანი – მუხრან მაჭავარიანის მამა.
55. ოთარ იაშვილი.
56. რუსუდან (ცუგა) მოდებაძე – პაოლოს დის, პელაგიას ქალიშვილი.
57. გუგა მიქაძე – საქ. დამსახურებული მხატვარი და მოქანდაკე. არჩილ მიქაძის ქალიშვილი, გოგლას და პაოლოს ნათლული.
58. ემილია იოსიფოვნა – მედეას გამზრდელი.
59. ნინა მაცაშვილი – ტიცვიან ტაბიძის მეუღლე.
60. ბორის პილნიაკი – ცნობილი რუსი მწერალი, დახვრიტეს 1938 წ. აპრილში.
61. კირა ანდრონიკაშვილი – მსახიობი, ნატო ვაჩნაძის და, ბორის პილნიაკის მეუღლე.
62. კორნეი ჩუკოვსკი – რუსი საბავშვო ზღაპრების მწერალი.
63. ევგენია ლურიე – მხატვარი, ბორის პასტერნაკის პირველი ცოლი.
64. აგრაფინა – გრიგოლ რობაქიძის და.
65. ლენა – გრიგოლ რობაქიძის მეუღლე.
66. გრიგოლი – გრიგოლ რობაქიძე.
67. ვლადიმერ ჯიქია – პაოლოს მეგობარი, ძველი ბოლშევიკი, შემდგომ ტროცკისტად გამოცხადებული.
68. ბესო ლომინაძე – პარტიული მუშაკი.
69. მალაქია ტოროშელიძე – ჟურნალისტი, პარტიული მუშაკი. 1932-1935 წწ. მწერალთა კავშირის თავმჯდომარე.
70. თეო იანელი (თეოფილე კეკელიძე) – იბეჭდებოდა გალაკტიონ ტაბიძის ჟურნალში.
71. ლევან ლოლობერიძე.
72. დათიკო – ბესო ლომინაძის ძმა.

73. კონსტანტინე (კოლია) ლორთქიფანიძე (1905-1986) – მწერალი.
74. რაპელები – პროლეტარულ მწერალთა ასოციაცია 1925-32 წლებში, იგულისხმებიან ქართველი რაპელები.
75. ანდრეი ბელი (ბორის ბუგაევი) (1880-1934) – რუსი პოეტი.
76. გრიგოლ რობაქიძე (1882-1962) – ქართველი ემიგრანტი მწერალი და პოეტი.
77. პეტრე პავლენდო (1899-1955) – რუსი მწერალი.
78. ესეოლოდ ივანოვი (1895-1963) - რუსი დრამატურგი.
79. ლეონიდ ლონოვი (1899-) – რუსი მწერალი.
80. ზაზა – რაჟდენ გვეტაძის ვაჟი.
81. ჭიჭიკო – ვალერიან გაფრინდაშვილი.
82. ნინა მაყაშვილი – ტიციანის მეუღლე.
83. თამარ ოქრომჭედლიშვილი – პაოლოს მეუღლე.
84. ნინა ბაქრაძე – რაჟდენ გვეტაძის მეუღლე (მეორე ქორწინება).
85. ილია (ილო) მოსაშვილი (1896-1954) – პოეტი, დრამატურგი.
86. გიორგი (გოგლიკ) გაბუნია – დრამატურგი.
87. სალომე ყანჩელი – მსახიობი.
88. ლანა ლოლობერიძე – დაიბადა 1928 წ. კინორეჟისორი, ლევან ლოლობერიძის ქალიშვილი.
89. წერილი გამოგზავნილი თამარ იაშვილისთვის მოსკოვიდან 1932-33 წლების ზამთარში.
90. იურგის ბალტრუშაიტიისი (1873-1944) – ლიტველი პოეტი.
91. ნუცა ხუციშვილი – ლევან ლოლობერიძის მეუღლე, კინორეჟისორი.
92. ვასილ ავდეევი – ინჟინერი, პაოლოს სიმამრის მეგობარი, კოლხეთის დაბლობის ამოშრობის ინიციატორი.
93. ნინა გეგიძე – პაოლოს სიდედრი.
94. გიორგი ოქრომჭედლიშვილი – პაოლოს სიმამრი.
95. ზინა – ბორის პასტერნაკის მეუღლე (მეორე ქორწინება)
96. ბორის პასტერნაკი (1890-1960) – რუსი პოეტი, ცისფერყან-წელების მეგობარი.

სარჩევი

პაოლო იაშვილი (წინათქმა).....	5
ლექსები.....	19
გაზაფხული	19
ღმერთო ღმერთო	20
მეორეს	21
ზარის ხმა ქარში.....	23
წითელი დღე	24
სამეგრელოს ასულს	24
მეფის ქორწილი (ტრიოლეტები).....	25
ლანდი სიცივეში.....	27
ვალერიან გაფრინდაშვილს (სონეტი).....	28
სონეტი ელლის.....	29
კონსტანტინე ბალმონტს	30
სტიროდენ	31
* * * პაოლო იაშვილს მომენყინა ყვითელი დანტე	32
ფარშავანგები ქალაქში.....	33
ექსპრომტი იოსებ გრიშაშვილს	35
იქითური	36
ღამე კუბოში	37
ტრიპტიხი.....	38
სევდიანი ზურმუხტი	40
წერილი დედას	42
ავტოპორტრეტი	43
მარიამ წერეთელს.....	44
ასო ლასი	44
მდუმარე ვედრება.....	45
უეცარი ლექსი – პოლონეთს.....	46
წითელი ხარი	47
ალი არსენიშვილს	49
დაცემულ ბათუმს.....	51
პოემა ჩემი რამოდენიმეთ გადარევისა.....	53
სონეტი (კოკაინის ბუში)	55

ნიკო ლორთქიფანიძეს	56
ლარიბი ვერლენი.....	57
ოფორტი	58
ოფელიას ორდენის კავალერს	59
ტიციან ტაბიძეს	60
გიორგი ლეონიძეს	61
არტურ რემბო	62
ტიციანის და ნინოს ჭინკას.....	63
ტანიტ ტაბიძეს	64
ლილი მეუნარგიას	66
მოხეტიალე პიერო.....	66
ნასაყდრალის გალავნიდან.....	67
პავლე ინგოროყვას.....	69
გრიგოლ რობაქიძეს	70
ევროპა	73
დატრიალება	75
გრიგოლ რობაქიძეს	76
ოვანეს თუმანიანი	77
ელენე დარიანს	78
ელენე დარიანის დღიურები (1915-1923)	79
დახილი	79
ფერადი სონეტი	80
პირამიდებში.....	81
ჩემი თავადი.....	82
უვერტიურა	83
ზამთარში.....	84
*** უკანასკნელი მოვიხსენი ტანსაბურავი.....	85
მე და კატა.....	86
ყოველთვის მაისში	87
ელენე დარიანი წერს უბრალოდ და აბნეულად:.....	88
ცისფერი ქოლგა.....	89
წერილი ანნა ახმატოვას	90
დარიანული.....	91
პარიზისკენ.....	92

თბილისი.....	93
მეორე საგლეხო მომგებიანი სესხი	94
ეთიმ გურჯს	97
პოეზია (გაგიჟება სჯობს, თუ..)	98
მელორის სიმღერა	99
არგვეთის ღამეები.....	100
პოეტი და ადამიანი.....	101
ერთი კვირა	103
ქუთაისის ხანძარი	104
პოეზიის ინჟენერებს	106
პოეტის საქმე.....	108
გამოთხოვება შემოდგომამდე.....	109
წერილი კოლაუ ნადირაძეს	110
როგორც აფრის ტკაცუნა.....	112
ჭადრაკის ქართველ ოსტატს ვიქტორ გოგლიძეს	114
მაგიდა – ჩემი პარნასი	115
ბალის ამბავი.....	116
ლექსებიდან: „ლირიკული მისამართები“	117
ორი ნამღევა (ნეტარი მღელვარება)	118
აფთიაქარი.....	120
სამასი არგვეთელი	122
დილა.....	126
მწვერვალებიდან	127
შეხვედრა მოსკოვში (კოტე მარჯანიშვილს)	128
საკუთარ თავს	129
დებედაჩაის ღამე	132
ქუთაისისთვის.....	134
ზემოური რთველი	136
სამგორისათვის.....	138
ზღაპარი	140
სოფელში.....	141
კოლხიდის პირველ მოსახლეს	143
მიმართვა კოლხიდას	145
შემოდგომის დღე ფოთში	147
მედეას ლეკვი	149
ოთარ შოფერი	151

რიონი იცვლის კალაპოტს	154
თეატრი	156
კარგი დარი, ბავშვები შორეული ზამთარი	158
ებრაელების დასახლება კოლხიდაში	160
მალთაყვა	162
ყორათი	163
თბომაველი „საქართველო“	165
მოგონება	167
 პროზა	 168
 ფერადი ბუშტები	 168
სამი ტკივილი	182
 პირადი მიმოწერა	 185
 შენიშვნები და კომენტარები	 228

ქართული სიტყვიერება

პაოლო იაშვილი

© ს.ს. „საქპრესა“

შემდგენელი ეთერ ინჭირველი

მხატვარი თეა ინჭირველი

კომპიუტერული უზრუნველყოფა გოგა დემეტრაშვილი